

2016
ÅRSBERETNING
2017

Det Danske Sprog- og
Litteraturselskab

Christians Brygge 1
1219 København K
Telefon 33 13 06 60
sekretariat@dsl.dk
dsl.dk

Redaktion

Jesper Gehlert Nielsen
Karen Skovgaard-Petersen

Grafisk form

Eric Mourier

Ombrydning

Laurids Kristian Fahl

Tryk

Tarm Bogtryk a/s

Papir

Munken Pure Rough, 100 g

Oplag

400 eksemplarer

Marts 2017

Årsrapport 6

Årets udgivelser 8

- Herman Bangs breve til Peter Nansen og Betty Nansen 8
- Karen Blixen: Sidste Fortællinger 8
- Edvard Brandes: Dansk Skuespilkunst og Fremmed Skuespilkunst 9
- Dansk Sproghistorie 9
- Holberg. Ludvig Holbergs hovedværker 10
- Jensen & Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog 10
- Hans Scherfig: Det forsømte Foraar 11
- Peter Seeberg: Dinosaurusens sene eftermiddag 11
- Peter Seeberg: Eftersøgningen og andre noveller 12
- Frederik Christian Sibbern: Udaf Gabrielis's Breve til og fra Hjemmet 12
- Emil Aarestrups breve I-IV 13
- Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab 13

Årets arrangementer 14

Essay: Den nye Holberg 15

Aktiviteter på Christians Brygge 18

- Arkiv for Dansk Litteratur 18
- Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab 19
- Herman Bangs breve 19
- Den Danske Begrebsordbog 20
- Karen Blixen. Værker 22
- Dansk Sproghistorie 23
- Danske Klassikere 24
- Den Danske Ordbog og ordnet.dk 26
- Digitale Hovedstrømninger 28
- Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve 29
- Gammeldansk Ordbog 30
- Ludvig Holbergs Skrifter 32
- Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab 33
- It-drift 35
- Jensen & Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog 36
- Johannes Jørgensen: Mit Livs Legende 37
- Latinsk hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid 38
- Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden 39
- Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa 40
- sproget.dk 41
- Studér Middelalder på Nettet 42
- Hans Svanings Danmarkshistorie 44

Essay: A Small Museum with a Message ... 45

Andet udgivelsesarbejde 50

- Anna og Michael Anchers breve 50
- Thomas Bartholin d.æ.s breve 51
- Thorkild Bjørnvigs lyrik 51
- Anders Bording: Samlede Skrifter 52
- Georg Brandes: Berlin som tysk Righovedstad 53
- Georg Brandes' Correspondance, 2e Série 54
- Georg Brandes' Nietzsche-forelæsninger 1888 55
- P.O. Brøndstedts dagbøger fra ungdomsrejsen 55
- Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi I-XV 56
- Danmarks gamle Ordsprog I-VIII 57
- Holger Drachmann – Amanda Nilsson («Edith»).
- En brevveksling 58
- Peder Hegelund: Susanna 59
- William Heinesens breve. Et udvalg 59
- Johannes V. Jensen: Den gotiske Renaissance 61
- Johannes V. Jensen: Kongens Fald 62
- Leonora Christina: Jammers Minde 62
- Leonora Christinas franske selvbiografi 63
- Poul Martin Møllers Skrifter 65
- Peter Nansens brevvekslinger med Edvard og Georg Brandes 66
- Erik Pontoppidan: Grammatica Danica 67
- Klaus Rifbjergs digte 68
- Ole Rømers Triduum-observationer 69
- B74 af Skånske Lov og Skånske Kirkelov 70
- Peder Syvs auktionskatalog 70
- Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus 71
- Anders Sørensen Vedels udvalgte historiografiske skrifter 71
- Johan Herman Wessels samlede skrifter 72

Essay: At tale dansk og være dansk 73**Forslag til nye udgivelser 80**

- C. Berg: Græsk-dansk Ordbog 80
- Tycho Brahe, netudgave 81
- Danmarks ældste lægebøger 82

Personlia

- Medarbejdere på Christians Brygge 85
- Bestyrelser, nævn, udvalg m.m. 89
- Undervisning, censorvirksomhed m.m. 93
- Publikationer 95

Bestyrelsen 101**Mindeord 102**

- Flemming Conrad 102
- Bruno Svindborg 106

Medlemmer 108

Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs vestibule på Christians Brygge bugner i disse måneder af nyudgivne bøger: Første bind af *Dansk Sproghistorie* 1-6, *Dansk tager form*, udkom i november, en stor og glædelig begivenhed i selskabets historie. Holbergs hovedværker i 22 bind er under udgivelse – i et hæsbælende tempo: Et nyt bind udkommer hver måned! Ligeledes er det seneste bind af den store Karen Blixen-udgivelse, *Sidste Fortællinger*, at finde i stablerne af nye bøger.

Så i en vis forstand er alt ved det gamle. Selskabet bliver ved at udgive gode, gammeldags bøger. Men samtidig arbejder vi ihærdigt med digitale udgivelsesformer og afprøver forskellige modeller i forholdet mellem trykt og digitalt for bedst muligt at udnytte de forskellige mediers forcer.

Karen Blixen. Værker er fx en klassisk bogudgivelse. Ganske vist er den blevet til med hjælp af avancerede digitale hjælpemidler, men endemålet er i bogform. I *Dansk Sproghistorie* er de digitale muligheder tænkt med gennem et repositorium der rummer supplerende materiale i form af lyd, billeder og tekster. *Holberg*. *Ludvig Holbergs hovedværker* på sin side bygger på en allerede eksisterende netudgave. Bogudgaven er trods sine 22 bind blot et udvalg af Holbergs enorme forfatterskab – mens netudgaven rummer revl og krat og betydeligt mere kommentarmateriale. Til gengæld har vi moderniseret retskrivningen i bogudgaven. Sagt lidt slagsordsagtigt er det i bogudgaven læsningen der er vægtet, mens det i netudgaven er lærdommen.

En stor glæde har det været at vi i år har kunnet søsætte det store Brandes-projekt *Digitale Hovedstrømninger*, der skal løbe i 3 år som et samarbejde mellem Roskilde Universitet og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Selve tekststudgivelsen, som selskabet står for, er digital, mens projektets forskningsdel vil formidles både ad trykte og digitale kanaler.

Diplomatarium Danicum, Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs ældste, stadig eksisterende projekt, har i år kunnet glæde sig over en usædvanlig generøs bevilling. Den løber i hele 4½ år, og den har gjort det muligt at supplere det eksisterende mandskab med en række unge filologer. Dermed kan der ydes en massiv indsats der vil bringe arbejdet med *Diplomatariet* til vejs ende i 2021 – og vejs ende betyder i denne sammenhæng året 1439.

Også *Den Danske Ordbog* og *ordnet*-platformen har modtaget en fornem bevilling til og med 2021. Det har givet en yderst velkommen ro til det løbende arbejde med at sikre at ordbogen til stadighed kan give en opdateret beskrivelse af det danske ordforråd. *Den Danske Ordbog* benyttes flittigt, ikke mindst i undervisningen, og den besøges daglig af næsten 100.000 brugere.

Selskabets ordbogsplatform omfatter også digitalisering af et voksende antal ældre ordbøger. Deres indhold ligger fast. Det opdateres ikke. Men i den digitale form er disse ordbøger

blevet betydelig lettere tilgængelige og har fået nye anvendelsesmuligheder. Der ligger desuden en digital merværdi i selve den fælles platform: Søger man et ord forgæves i én ordbog, bliver man ledt videre til opslag i andre ordbøger på platformen der har det pågældende ord. Sidste skud på stammen er Jensen & Goldschmidts *Latinsk-dansk Ordbog*, en udgivelse der er blevet til i samarbejde med Klassikerforeningen og Gyldendal. I skrivende stund er endnu en historisk ordbog, *Kalkars Ordbog til det ældre Sprog (1300-1700)* på trapperne.

To markante *Danske Klassikere* har høstet velfortjent anerkendelse. Det drejer sig om Hans Scherfigs *Det forsømte Foraar* og Jens Baggesens *Labyrinten*, der nu for første gang er udgivet i sit fulde omfang.

Endelig har året også budt på to omfattende brevuegivelser fra det 19. århundrede, den ene digital, den anden på tryk, nemlig *Herman Bangs breve til Peter Nansen og Betty Nansen* og *Emil Aarestrups breve*.

Alle disse udgivelser kunne ikke have været gennemført uden generøse bevillinger fra en række fonde og fra Kulturministeriet, for hvilke vi er dybt taknemmelige. Selskabet indgår endvidere i en række frugtbare samarbejder med forlag, foreninger, universiteter og andre institutioner, og til alle skal lyde en hjertelig tak. Endelig ligger det os på sinde at rette en varm tak til både medlemmer og medarbejdere og vore eksterne udgivere for deres store indsats og engagement i året der gik.

Årets resultat er 56.394 kr. Selskabet har i 2016 modtaget bevillinger på 34.647.086 kr. mod 12.522.020 kr. i 2015. Det usædvanlig store beløb i år skyldes Carlsbergfondets langsigtede bevillinger til *Diplomatarium Danicum* og *Den Danske Ordbog*.

Chr. Gorm Tortzen
formand

Karen Skovgaard-Petersen
direktør

Herman Bangs breve til Peter Nansen og Betty Nansen

Udgiver: Gert Posselt
Tilsynsførende: Flemming Conrad † og Sten Rasmussen
Finansiering: Augustinus Fonden og Carlsbergfondet

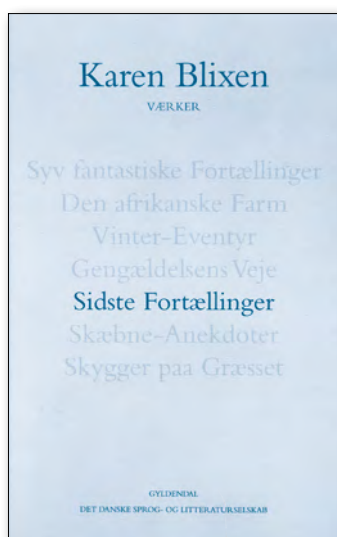
Herman Bangs breve til Peter Nansen og Betty Nansen blev offentliggjort på bangsbreve.dk den 2. juni 2016.

Karen Blixen: Sidste Fortællinger

Udgivere: Tekstkommentar ved Nicolas Reinecke-Wilkendorff. Efterskrift ved Charlotte Engberg
Tilsynsførende: Henrik Blicher og Klaus P. Mortensen
Finansiering: Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Augustinus Fonden, Dansk Tennis Fond, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorcks Fond, Moth-Lunds Fond og Statens Kunstråds Litteraturudvalg

Karen Blixens *Sidste Fortællinger* udkom som det femte bind i serien *Karen Blixen*. *Værker* den 23. november 2016 på Gyldendal.

Edvard Brandes: Dansk Skuespil- kunst og Fremmed Skuespilkunst

Udgiver: Sten Rasmussen
Tilsynsførende: Jens Kr. Andersen og
Flemming Conrad †
Finansiering: Statens Kunstfonds
Projektudvalg for Litteratur

Edvard Brandes' *Dansk
Skuespilkunst og Fremmed
Skuespilkunst* udkommer i
to bind den 18. april 2017 i
serien *Danske Klassikere* på
Gyldendal.

Dansk Sproghistorie

Redaktion: Laurids Kristian Fahl,
Ebba Hjorth (ledende redaktør),
Birgitte Jacobsen, Henrik Galberg
Jacobsen, Bent Jørgensen og Merete
K. Jørgensen
Tilsynsførende: Bente Holmberg og
Allan Karker
Finansiering: Carlsbergfondet

Dansk tager form, første bind
af *Dansk Sproghistorie 1-6*
udkom den 11. november
2016 på Aarhus Universitets-
forlag. Udgivelsen markere-
des ved et arrangement på
Aarhus Universitetsforlags
stand ved BogForum den 13.
november 2016.

Holberg. Ludvig Holbergs hovedværker

Redaktion: Henrik Andersson †, Laurids Kristian Fahl (ledende redaktør), Finn Gredal Jensen, Camilla Zacho Larsen og Peter Zeeberg (ledende redaktør)

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen, Dorthe Duncker, Henrik Galberg Jacobsen, Minna Skafte Jensen, Esther Schat Kielberg, Patrick Kragelund og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Augustinus Fonden og A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal

I *Holberg. Ludvig Holbergs hovedværker 1-22* udkom *Komedier 1-2* den 11. november 2016 på Aarhus Universitetsforlag; *Komedier 3* udkom den 5. januar 2017, *Komedier 4* den 2. februar og *Komedier 5* den 2. marts 2017. Udgivelsen af seriens to første bind markeredes ved et arrangement på Aarhus Universitetsforlags stand ved BogForum den 13. november 2016.

Jensen & Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog

Redaktion: Jonas Nielsen, Niels Grotum Sørensen, Nicolai Hartvig Sørensen (projektleder), Chr. Gorm Tortzen og Thomas Troelsgård

Tilsynsførende: Sten Ebbesen og Erik Petersen

Finansiering: Augustinus Fonden

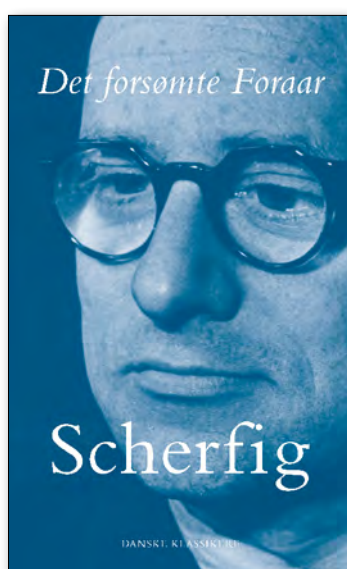
Jensen & Goldschmidts *Latinsk-dansk Ordbog* blev offentliggjort i en betaversion på latinskordbog.dk den 30. december 2016.

Hans Scherfig: Det forsømte Foraar

Udgiver: Jens Bjerring-Hansen
Tilsynsførende: Søren Schou
Finansiering: Statens Kunstfonds
 Projektudvalg for Litteratur og Dansk
 Tennis Fond

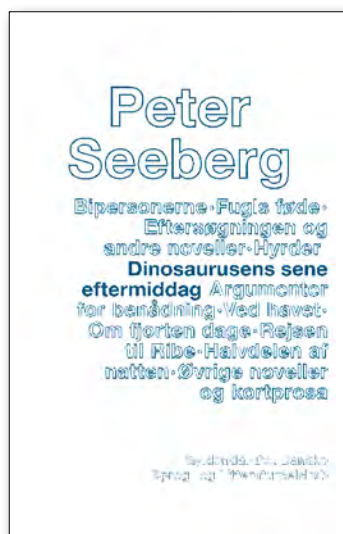
Hans Scherfigs *Det forsømte
Foraar* udkom den 7. novem-
ber 2016 i serien *Danske
Klassikere* på Gyldendal.

Peter Seeberg: Dinosaurusens sene eftermiddag

Udgivere: Tekstudgivelse og noter ved
 Jeppe Barnwell. Efterskrift ved Erik
 Skyum-Nielsen
Tilsynsførende: Ebba Hjorth, Lasse
 Horne Kjældgaard og Erik Skyum-
 Nielsen
Finansiering: Velux Fonden

Peter Seebergs *Dinosauro-
susens sene eftermiddag*
udkommer den 1. maj 2017 i
serien *Peter Seebergs roma-
ner, noveller og kortprosa* på
Gyldendal.

Peter Seeberg: Eftersøgningen og andre noveller

Udgivere: Tekstudgivelse og noter ved
Jeppe Barnwell. Efterskrift ved Bjarne
Sandstrøm

Tilsynsførende: Ebba Hjorth, Lasse
Horne Kjældgaard og Erik Skyum-
Nielsen

Finansiering: Velux Fonden

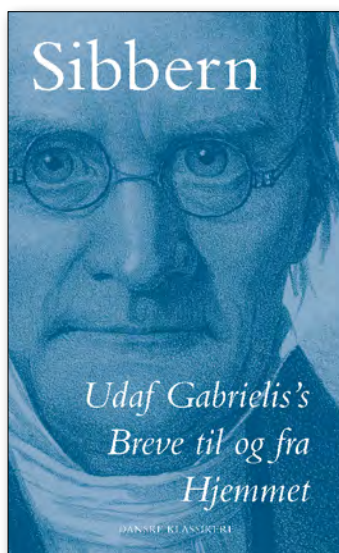
Peter Seebergs *Eftersøgningen og andre noveller* udkommer den 1. maj 2017 i serien *Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa* på Gyldendal.

Frederik Christian Sibbern: Udaf Gabrielis's Breve til og fra Hjemmet

Udgiver: Tonny Aagaard Olesen
Tilsynsførende: Carl Henrik Koch
Finansiering: Statens Kunstfonds
Projektudvalg for Litteratur

Frederik Christian Sibberns *Udaf Gabrielis's Breve til og fra Hjemmet* udkommer den 18. april 2017 i serien *Danske Klassikere* på Gyldendal.

Emil Aarestrups breve I-IV

Udgiver: Eva Vikjær

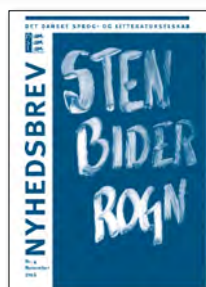
Tilsynsførende: Esther Schat Kielberg
og Keld Zeruneith

Finansiering: Augustinus Fonden, Den
grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske
Stiftelse, Lillian og Dan Finks Fond
samt Cand. Pharm. Povl M. Assens
Fond

Emil Aarestrups breve I-IV
udkom på Syddansk Univer-
sitetsforlag den 2. september
2016. Udgivelsen markeredes
ved et arrangement i Museet
Aarestrups hus i Nysted den
9. september 2016.

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab udkommer 3-4 gange årligt og bringer nyheder om planlagte, igangværende og afsluttede udgivelser. Nyhedsbrev nr. 2 udkom i marts 2016, nr. 3 i august 2016, nr. 4 i november 2016 og nr. 5 i april 2017. Redaktionen varetages af vekslende medarbejdere ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, senest Elise Luul, Finn Gredal Jensen og Jonas Jensen. Ansvarshavende redaktør er Karen Skovgaard-Petersen.

Årets arrangementer

I det forløbne år har Det Danske Sprog- og Litteraturselskab afholdt følgende seminarer med deltagelse af bl.a. selskabets medlemmer og medarbejdere:

Seminar i anledning af udgivelsen af første bind af *Dansk Sproghistorie*, arrangeret af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Københavns Universitet, Søndre Campus, 26. januar 2017

Seminar i anledning af offentliggørelsen af den digitale udgave af Jensen & Goldschmidt: *Latinsk-dansk Ordbog*, arrangeret af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Københavns Universitet, Søndre Campus, 8. februar 2017

I november 2016 udkom de to første bind af *Holberg. Ludvig Holbergs hovedværker 1-22*. De følgende 20 bind skal udkomme med ét om måneden frem til august 2018. Bogudgaven skal gøre store dele af Holbergs forfatterskab tilgængelige for et bredt læsende publikum: alle komedierne, alle hans essays, *Peder Paars*, Skæmtedigtene, *Natur- og Folkeretten* og et repræsentativt udsnit af *Danmarks Riges Historie* samt de tre latinske hovedværker: *Niels Klim*, Epigrammerne og Levnedsbrevene.

Under arbejdet med den store samlede udgave af *Ludvig Holbergs Skrifter* (holbergsskrifter.dk/holbergsskrifter.no), der ligger til grund for bogudgaven, har vi ofte stået over for et interessant paradoks: De værker Holberg skrev på latin, er i dag langt mere tilgængelige for almindelige danske læsere end dem han skrev på dansk. Det skyldes naturligvis at de latinske tekster præsenteres i oversættelse til nutidigt dansk, mens Holbergs danske tekster fremtræder i deres autentiske 1700-talsdragt med alt hvad det indebærer af udgåede gloser, gammeldags bøjningsformer og sære stavemåder.

I netudgaven forsøger vi at hjælpe læserne med kommentarer. I centrale tekster som fx komedierne er der et omfattende system af gloseforklaringer, som gerne skulle gøre det muligt for en nutidig gymnasieelev at forstå teksterne. Men desværre siger erfaringen at den hjælp – hvor nyttig den end er – ikke rækker. Selv den tætteste glosering afhjælper ikke den grundlæggende fremmedhed der er over tekster fra 1700-tallet. I en sætning som:

Jeg vilde have soeret for dend Pige, thi hun seer ud saa skikkelig og saa peen, som hun ikke kunde skræve over et Halmstraae

er der nok kun et enkelt ord der kræver forklaring, nemlig *soeret*, der betyder 'svoret'. Det er bare en anden stavemåde, men den er sær nok til at de færreste almindelige læsere kan gennemskue den. Til gengæld er der tilstrækkelig mange ord der er stavet lidt anderledes end i dag, til at hele sætningen kan virke fremmed og vanskelig at læse. Det handler om læseteknik. Ord som *den* eller *halmstrå* læser vi i ét blik, men når der står *dend* og *Halmstraae*, skal de fleste stave sig frem – og så bliver læsningen en omstændelig proces som mange kan være fristet til at opgive.

Det er den vanskelighed vi tager fat på i bogudgaven. Her er Holbergs ord stavet som man ville stave dem i dag. Og tilsvarende er tegnsætningen og afsnitsinddelingen (som ofte helt mangler i originalerne) tilrettet efter moderne principper. Nu står der:

Jeg ville have svoret for den pige, thi hun ser ud så skikkelig og så pæn som hun ikke kunne skræve over et halmstrå.

I dette tilfælde er der tale om en forholdsvis enkel proces. Når Holberg (eller hans sætter) skriver *peen*, skriver vi *pæn*. Men spørgsmålene dukker hurtigt op. Hvad gør man med forældede ord, der ikke findes i moderne ordbøger? Hvad gør man når ordene er bøjet anderledes end nu? Hvad gør man når ordene har skiftet køn? Osv.

Det grundlæggende princip for denne udgave er at ordene er de samme som i originalen og står i samme rækkefølge som dér. Man kunne være fristet til at udskifte uforståelige eller misforståelige ord eller vendinger, men så ville der være tale om en oversættelse, og dermed en personlig tolkning af teksten, og her er formålet tværtimod at lægge Holbergs egne ord frem, men i så læselig en form som muligt. Vanskelige ord må man klare på anden vis, i dette tilfælde med en gloseliste bagi bogen – og med netversionens noter, som man kan have ved hånden på sin computer eller tablet.

De mange spørgsmål om diverse detaljer har vi forsøgt at afgøre med et omfattende sæt retningslinjer. Her står bl.a. at substantiver gengives med det køn de har i dag, fx *et sted*, ikke *en sted* – bortset fra udtrykket *i steden for*, som stadig er korrekt dansk.

Tilsvarende står der at bøjningsendelser tilpasses efter moderne regler. Når Holberg skriver *visede*, skriver vi *viste*. Og flertalsformerne af verberne forsvinder: *vi bleve meget skjønt trakterede* bliver til *vi blev meget skønt trakteret*.

Ord der ikke findes længere, kan i vidt omfang normaliseres efter de regler der gælder i dag. Værre er det med ord der stadig findes, men med en anden betydning. Her må man gå varsomt frem for ikke at lede læserne på afveje. *Mennesket [er] et hoffærdigt og ærgierigt Creatur*, står der i *Natur- og Folkeretten*. Det lyder værre end det er, for *Creatur* er her brugt i sin oprindelige betydning, 'skabning', ikke i den nuværende, 'et stykke kvæg'. For at undgå misforståelser moderniserer vi derfor kun til *creatur* når det bruges i den nuværende betydning. Ellers bevarer vi stavemåden med c: *Mennesket [er] et hoffærdigt og ærgerrigt creatur*. Og det samme gælder i en række andre tilfælde, fx *humør* ('sindstilstand'), men *humeur* ('legemsvæske'), *lectie* ('skolearbejde'), men *lectie* ('klasse' eller 'forelæsning'). *Spectacle* kan ikke skrives *spektakel*, for hos Holberg kan det kun betyde 'skue' eller 'forestilling'. Osv.

Målet er altså at formidle Holbergs tekster med så få sproglige barrierer som muligt uden at foretage den tolkning som en egentlig oversættelse indebærer. Men vi bilder os naturligvis ikke ind at det kan ske helt uden fortolkning. Alene tegnsætningen og afsnitsinddelingen må nødvendigvis afspejle udgiverens opfattelse af hvordan teksten hænger sammen. Og det samme gælder i en lang række andre valgsituationer. Det er bestemt ikke altid til at afgøre entydigt om *humeur* betyder 'humør' eller 'legemsvæske', om *eengang* betyder 'engang' eller 'én gang', eller om *steder* er flertal af *sted* eller *stad*. Men netop derfor er dette en opgave for trænede filologer. Holberg selv var inde på det samme. Det kræver sund dømmekraft at fastlægge hvordan ord skal staves:

Jeg ønsker, at enhver, som foretager sig at reformere Sprog, vilde følge den Plan, som jeg haver foresat mig udi mine Orthographiske Anmærkninger, hvorudi jeg intet deciderer, men viser ikkun, at, eftersom enhver orthographerer paa sin Maade, at man bør examinere, hvilken Orthographie er rimeligst.

Jeg ønsker at enhver som foretager sig at reformere sprog, ville følge den plan som jeg har foresat mig i mine *Orthografiske anmærkninger*, hvori jeg intet deciderer, men viser kun at eftersom enhver ortograferer på sin måde, at man bør eksaminere hvilken ortografi er rimeligst.

Peter Zeeberg

Arkiv for Dansk Litteratur

Redaktion: Nicolas Reinecke-Wilkendorff

Samarbejdspartner: Det Kongelige Bibliotek

Finansiering: Det Elektroniske Forskningsbibliotek, Kulturnet Danmark og Det Kongelige Bibliotek

Arkiv for Dansk Litteratur (*adl.dk*) er et websted, der giver adgang til den klassiske danske litteratur. 78 forfatterskaber – fra 1100-tallets Saxo til Gustaf Munch-Petersen (1912-1938) – lagt ud i fortrinsvis tekstkritiske og kommenterede (DSL-)udgaver, dels i faksimileversion, dels i søgbar tekstversion. Til forfatterskaberne knytter der sig et forfatterportræt med orientering om biografiske forhold, centrale værker og temaer, værkernes modtagelse og efterliv samt en bibliografi. Tilsammen en digital litteraturhistorie på ca. 2.100 bogsider.

Arkiv for Dansk Litteratur blev oprettet i begyndelsen af 2000-tallet, hvor der blev arbejdet intensivt på at etablere det digitale arkiv. Efter etableringen faldt det redaktionelle aktivitetsniveau markant, og i den følgende årrække befandt sitet sig (teknisk og redaktionelt) i et dødvande.

I begyndelsen af 2013 tog Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Det Kongelige Bibliotek (først uafhængigt af hinanden, siden som fælles indsats) initiativ til et fornyet arbejde med *Arkiv for Dansk*

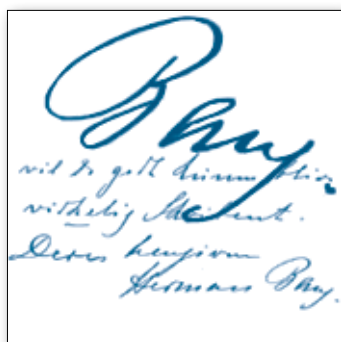
Litteratur. Det Kongelige Bibliotek afsatte midler til det indledende arbejde, og der blev nedsat en projektgruppe bestående af medarbejdere fra Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Gruppen skulle med afsæt i bl.a. gennemførte interviews og analyser finde frem til, hvordan det nye *Arkiv for Dansk Litteratur* teknisk og funktionsmæssigt skulle indrettes. Fokus var i denne fase kun i begrænset omfang på at tilføje nyt materiale til sitet, da der ikke var afsat midler hertil. Arbejdet med at definere og siden udvikle det nye site blev påbegyndt i 2014 og fortsatte i de følgende år med en del afbrydelser undervejs. Status ved udgangen af 2016 er, at alt materiale fra det oprindelige *Arkiv for Dansk Litteratur* er migreret til og optaget i Det Kongelige Biblioteks digitale infrastruktur, og at sitets tekniske del inden for de fastsatte rammer er færdigudviklet. Det nye *Arkiv for Dansk Litteratur* er p.t. i en afsluttende testfase, og en publicering er nært forestående. En præcis dato kendes endnu ikke.

Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab

Redaktion: René Herring under medvirken af Sten Rasmussen
Tilsynsførende: Flemming Conrad † og Mette Winge
Finansiering: Velux Fonden

Herman Bangs (1857-1912) forfatterskab er slidstærkt. Det udgives, det dramatiseres og filmatiseres, og det er genstand for stigende forskning. Hidtil har det imidlertid savnet den offentligt tilgængelige bibliografi, som kunne dokumentere dets art og omfang. Det rådes der nu bod på med en kortlægning af det trykte forfatterskab i Bangs egen tid, fra debuten i 1877 til den sidste artikel i 1912. Desuden medtages de posthume tryk, der foreligger, således at hele det trykte forfatterskab vil være registreret, når bibliografien udkommer.

Bibliografien tænkes i første omgang udgivet som bog, i hvilken anledning der søges om støtte til trykning og indbinding. En netversion ønskes imidlertid stadig realiseret efter bogudgaven.

Herman Bangs breve

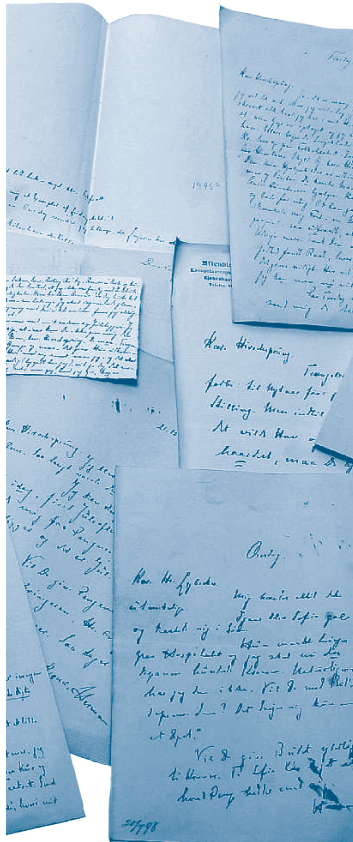
Udgiver: Gert Posselt
Tilsynsførende: Flemming Conrad † og Sten Rasmussen
Finansiering: Augustinus Fonden og Carlsbergfondet

Den omfattende personkreds, som Herman Bang (1857-1912) via breve og telegrammer flittigt meddelte sig til, afspejler hans eget mangesidige virke siden 1870'erne. Kun relativt få af disse breve er hidtil blevet publiceret, fyldigst i form af to bogudgaver fra hhv. 1918 (et udvalg af breve til én adressat) og 1951 (en mere fuldstændig helhed til en anden adressat); som tekstudgaver betragtet har de imidlertid begge en mangelfuld og utilstrækkelig form. I Det Kongelige Bibliotek findes i dag mellem 2.500 og 3.000 breve fra Bang til et par hundrede forskellige adressater. Andre offentlige samlinger i ind- og udland rummer Bangbreve, ligesom der spredt i privateje befinder sig breve fra ham. Breve til Bang er derimod mere sjældne, antagelig fordi han ikke selv gemte på modtagen post.

En gradvis publicering af alle bevarede breve fra og til Herman Bang vil forsyne forskningen med et vigtigt materiale til forståelse af den biografiske ramme om hele Bangs virksomhed som forfatter, oplæser, journalist og sceneinstruktør.

Én person har efterladt sig flere modtagne breve fra

Bang end nogen anden: den nære ven gennem godt 30 år, journalisten, forfatteren og forlæggeren Peter Nansen (1861-1918). Bangs ca. 500 breve til ham og ca. 100 bevarede breve til hustruen, skuespillerinden Betty Nansen (1873-1943), dan-

ner grundstammen i det nu afsluttede arbejde, muliggjort gennem bevillinger fra Augustinus Fonden og Carlsbergfondet. I denne udgave indgår desuden 18 brevttekster fra Peter Nansen til Herman Bang, de eneste, som det har været muligt at finde.

Bang-Nansen-brevene blev i 2016 publiceret i digital form på bangsbreve.dk (se under Årets udgivelser). I 2017 vil selskabet søge midler til en udgivelse i bogform.

Den Danske Begrebsordbog

Redaktion: Sanni Nimb i samarbejde med ordnet.dk

Tilsynsførende: Dorthe Duncker og Peter Zeeberg

Finansiering: Carlsbergfondet og Kulturministeriet

Arbejdet med at tilføje flere ord til *Den Danske Begrebsordbog* ud fra opslagsord og betydningsbeskrivelser i *Den Danske Ordbog* er fortsat i 2016. Derudover tilføjes også ord og udtryk der endnu ikke er medtaget i *Den Danske Ordbog*, hvis de er frekvente i danske tekster på internettet. De indgår efterfølgende i det materiale *ordnet*-redaktørerne udvælger nye ord fra i redigeringsarbejdet.

På nuværende tidspunkt er der ca. 9.300 flere ord i begrebsordbogens digitale manuskript end i den trykte udgave, primært udvalgt blandt opslagsord fra a til g i *Den Danske Ordbog*. Målet er at indsætte manglende opslagsord fra hele alfabetet. Sammenhængen mellem de to ordbøgers ordforråd får vi allerede glæde af i 2017 når vi præsenterer en ny funktion i *Den Danske Ordbog* på internettet, nemlig grupper af betydningsmæssigt nærtbeslægtede ord ved hver ordbetydning. Grupperne overføres automatisk fra begrebsordbogen idet alle ord og ordbetydninger i de to ordbøger har fælles id-numre. Den trykte begrebsordbog, der er udkommet i 4. oplag, er solgt i ca. 8.500 eksemplarer (februar 2017).

I årets løb er begrebsordbogens grupperinger af det danske ordforråd blevet anvendt i to forskningsprojekter i samarbejde med Københavns Universitet. Projekterne hænger tæt sammen. Det første, *Semantic Processing across Domains*, er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, involverer Sanni Nimb og Nicolai Hartvig Sørensen fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og er ledet af professor Bolette S. Pedersen, Nordisk Forskningsinstitut, og professor Anders Søgaard, Datalogisk Institut. I projektet, der løber til 1. april 2017, er eksperimenter med at beregne ordbetydning automatisk blevet videreudviklet i det forløbne år. Nicolai Hartvig Sørensen har eksperimenteret med automatisk at identificere ord der har fået nye betydninger når man sammenligner tekstkorporer fra to forskellige tidsperioder. Den semantiske tagger der anvendes, udnytter bl.a. lister af ord inden for forskellige fastlagte betydningskategorier i begrebsordbogen. I andre eksperimenter i forsknings-

projektet er der brug for manuelle betydningsopmærkninger af forskellige teksttyper. I år har vi suppleret en del af det korpus vi arbejder med i projektet, *SemDaX*, med yderligere informationer i form af oplysning om semantiske rammer og roller. Opmærkningsarbejdet har samtidig fungeret som en test af det rammeleksikon som vi forinden lavede med udgangspunkt i begrebsordbogens grupper af verber. I leksikonnet har verbet *indse* fx fået både rammen *Be_in_agreement_on_assessment* og *Becoming_aware* baseret på begrebsordbogens data, og leksikografen beslutter hvilken af de to rammer der passer i sætningen og opmærker efterfølgende de semantiske roller der hører til den valgte ramme. I eksemplet *jeg indså at andre også blev udspurgt af politiet* opmærkes *indså* således med rammen *Becoming_aware*, *jeg* med rollen *Cognizer* og *at-sætningen* med rollen *Content*. Det engelske FrameNet-projekt hvis leksikalske beskrivelser ligger bag det danske rammeleksikon, har fastlagt mere end

tusind rammer og tilhørende semantiske roller. Leksikonnet videreudvikles løbende i Berkeley, USA, og udgør en international standard inden for forskning i at beregne sætningers betydning automatisk. Vores opmærkede danske korpus indgår i maskinlæringseksperimenter udført på Datalogisk Institut, og netop fordi vi anvender en international standard når vi opmærker de danske verbalbetydninger på en formaliseret måde, kan forskerne udnytte de resultater man har opnået inden for store sprog som engelsk og tysk hvor man har mange flere data til rådighed.

Resultaterne af vores eksperimenter med at udvikle et dansk rammeleksikon med udgangspunkt i begrebsordbogens ordgrupper var så lovende at Carlsbergfondet har bevilget penge til en udvidelse af leksikonnet. Forskningsinfrastrukturprojektet *Fra begrebsordbog til FrameNet* løber i 2016 og 2017 og udføres også i samarbejde med Københavns Universitet. Projektet kræver godt kendskab til begrebsordbogens struktur, og det leksikalske arbejde udføres primært af Sanni Nimb; bevillingshaver er Anders Søgaard, derudover er Sussi Olsen, Anna Braasch og Bolette S. Pedersen, alle fra Københavns Universitet, involveret.

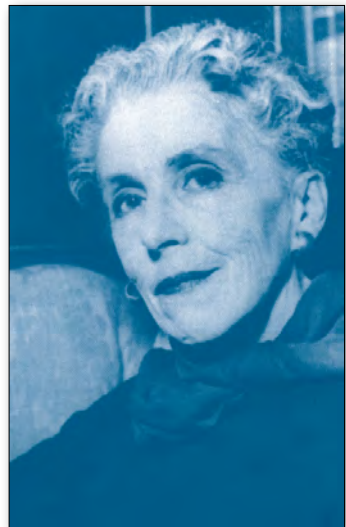
Karen Blixen. Værker

Redaktion: Nicolas Reinecke-Wilkendorff (ledende redaktør)

Udgivere: Poul Behrendt, Henrik Blicher, Charlotte Engberg, Annegret Heitmann, Lasse Horne Kjældgaard, Peter Olivarius †, Nicolas Reinecke-Wilkendorff, Benedikte F. Rostbøll og Marianne T. Stecher

Tilsynsførende: Henrik Blicher og Klaus P. Mortensen

Finansiering: Augustinus Fonden, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Statens Kunstfonds Projektudvalg for Litteratur, Velux Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Dansk Tennis Fond, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond samt Moth-Lunds Fond

Karen Blixen. Værker er den første videnskabelige udgave af Karen Blixens (1885-1962) fiktive forfatterskab. Hvert bind udgives efter moderne tekstkritiske principper og rummer ud over selve teksten en kommentardel (ordforklaringer, realkommentarer, intertekstuelle noter) og en efterskrift. Hertil kommer eventuelle bilag, der kan kaste nyt lys over værket.

Trykgrundlaget udgøres af førstetrykkene, som i en række tilfælde jævnføres med det overleverede manuskriptmateriale.

Arbejdet med seriens sjette bind, *Skæbne-Anekdoter*, er i god gænge, og bindet forventes udgivet ultimo 2017. Seriens sidste bind rummer *Skygger paa Græsset* og essays forventes udgivet i løbet af 2018-2019.

Udkommet:

Den afrikanske Farm, tekstkommentar og efterskrift ved Lasse Horne Kjældgaard (2007)

Vinter-Eventyr, tekstkommentar ved Peter Olivarius † og Henrik Blicher, efterskrift ved Poul Behrendt (2010)

Syv fantastiske Fortællinger, tekstkommentar ved Nicolas Reinecke-Wilkendorff, efterskrift ved Lasse Horne Kjældgaard (2012)

Gengældelsens Veje, tekstkommentar ved Nicolas Reinecke-Wilkendorff, efterskrift ved Benedikte F. Rostbøll (2013)

Sidste Fortællinger, tekstkommentar ved Nicolas Reinecke-Wilkendorff, efterskrift ved Charlotte Engberg (2016)

Dansk Sproghistorie

Redaktion: Laurids Kristian Fahl, Ebba Hjorth (ledende redaktør), Birgitte Jacobsen, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen og Merete K. Jørgensen

Studentermedhjælp: Trine Wiinholt Bentsen, Andrea Stengaard og Sarah Elizabeth Toftager

Tilsynsførende: Bente Holmberg og Allan Karker

Finansiering: Carlsbergfondet

Dansk Sproghistorie publiceres som et 6-binds bogværk (i alt ca. 2.400 sider) suppleret med en webside.

Første bind, *Dansk tager form*, indeholder hovedafsnittene: *Kilderne, Historie og sprog, Sprogbeskrivelser* samt *Skrift*. Bind to, *Ord for ord for ord*, har hovedtemaerne *Ortografi, Tegnsætning, Udtale, Ordforråd* og *Ord fra andre sprog*. Bind tre, *Bøjning og bygning*, fortsætter de klassiske sproghistoriediscipliner med *Bøjning* og *Syntaks*. Desuden behandles *Dialekter* og *Sociolekter*. I fjerde bind, *Dansk i brug*, er afsnittene

Lov, bibel og salmer, Viser, sange og ordsprog, Sprog og medier, og der afsluttes med Dannelse og uddannelse. Bind fem, Dansk i samspil, beskriver Dansk i Verden og Andre sprog i Danmark. Bind seks, Forfatternes dansk, afslutter værket med afsnittene Sprog og stil samt Forfatter-sprog.

Bind 1 udkom i forbindelse med BogForum i november 2016, og vi sigter på at alle seks bind er udkommet med udgangen af 2018.

Websiden (*dansksproghistorie.dk*) rummer dokumentations- og illustrationsmateriale der af pladshensyn må udelades af bogen, og webmediets særlige muligheder for lyd- og billedoptagelser udnyttes.

Udkommet:

Dansk Sproghistorie. Bind 1: Dansk tager form (2016)

Danske Klassikere

Redaktion: Camilla Zacho Larsen og Jesper Gehlert Nielsen (ledende redaktør)

Studentermedhjælp: Frederik Hasager og Lasse Stein Holst

Klassikerudvalg: Søren Peter Hansen, Lasse Horne Kjældgaard, Johnny Kondrup, Birthe Melgård, Jesper Gehlert Nielsen og Søren Schou

Finansiering: Statens Kunstfonds Projektudvalg for Litteratur

Danske Klassikere er en fortløbende serie af litterære hovedværker, der spænder over de sidste fire århundreder – foreløbig fra Thomas Kingo (1634-1703) til Hans Scherfig (1905-1979). Der er udgivet omkring 95 titler i serien, hvis formål er at give læseverdenen mulighed for at erhverve billige, holdbare og pålidelige udgaver, hvor teksterne er eftergået kritisk og forsynet med oplysende kommentarer og efterskrifter. Titlerne lagerføres i 15 år.

Danske Klassikere omfatter en række hovedstykker i den danske digtekunsts historie – og nogle, som burde være det. Serien udgøres således ikke kun af guldrandede glansnumre, men også af værker, der i dag er ukendte, selv om de i samtiden nød ganske stor anerkendelse. Hovedvægten i titlernes antal ligger på 1800-tallet, især på de sidste årtier, mens titlerne fra før 1800 er langt færre. Som noget forholdsvis nyt omfatter serien tillige værker fra efter 1920. Det er redaktionens ønske, at titler fra det 20. århundrede med tiden vil udgøre en markant

del af *Danske Klassikere*. Ikke kun ud fra litteraturhistoriske kriterier, men mest af alt fordi bøgerne er værd at læse, har en kvalitet, der gør dem til en udfordring for læsere netop nu, samtidig med at de gør indtryk som stemmer fra en anden tid.

Også i det forløbne år har redaktionens arbejde været koncentreret om afviklingen af igangværende udgivelsesprojekter, dog med enkelte nyheder. Hertil kommer en række genoptryk, som løbende forberedes, senest Hans Kirks *Fiskerne* i 2. oplag og Tom Kristensens *Hærværk* i 3. udgave. Planlægningen af kommende titler foregår med skyldig hensyntagen til uligevægten i titlernes kronologiske fordeling og til åbenlyse mangler, hvad angår forfattere og værker, eksempelvis den sparsomme repræsentation af titler fra Guldalderen (Adam Oehlenschläger: *Digte*, 1803), N.F.S. Grundtvigs forfatterskab (*Nyaars-Morgen*)

eller savnede titler som Johannes V. Jensens *Himmerlandshistorier*. Sideløbende hermed bringes serien ind i nyere tid med udgivelsen af Sonja Haubergs *Syv Aar for Lea*, Frank Jægers *Hverdags-historier*, Anders Bodelsens *Drivhuset* og *Rama Sama* samt et bind med Klaus Rifbjergs tidlige digte. I anledning af Reformationsjubilæet 2017 forberedes en udgave af Jakob Knudens roman om Martin Luther, dobbeltromanen *Angst og Mod*.

Arbejdet med hjemmesiden (danskeklassikere.dk) har ligget stille, men genoptages i foråret 2017 i forbindelse med redesign af dsl.dk. Hjemmesiden vil meddele nyheder om igangværende udgivelsesarbejde, nyudgivelser og genoptryk.

Den Danske Ordbog og ordnet.dk

Redaktion: Jørg Asmussen, Jonas Jensen, Kjeld Kristensen, Henrik Lorentzen, Sanni Nimb, Nicolai Hartvig Sørensen, Lars Trap-Jensen (ledende redaktør) og Thomas Troelsgård

Studentermedhjælp: Mette Marie Møller Svendsen og Ida Hauerberg Wolthers

Tilsynsførende: Dorthe Duncker og Peter Zeeberg

Finansiering: Augustinus Fonden, Carlsbergfondet og Kulturministeriet

ordnet.dk er Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs websted for moderne ord-bøger og tekstkorpora. Hjemmesiden giver adgang til digitale versioner af *Den Danske Ordbog* og *Ordbog over det danske Sprog* med supplement og til selskabets digitale og søgbare tekstsamlinger i *KorpusDK*. *ordnet.dk* indeholder desuden en række sider om ressourcerne, et ordspil, mulighed for at indberette nye ord samt et udvalg af sproglige spørgsmål som redaktionen løbende modtager og besvarer.

Den Danske Ordbog har udviklet sig til at være danskernes foretrukne sted når de har brug for at konsultere en moderne dansk betydningsordbog. *Den Danske Ordbog* er den eneste frit tilgængelige netordbog af denne slags og er den brugte først støder på når de søger efter et ord ved hjælp af Google. Siden lanceringen på nettet i 2008 har *ordnet.dk* haft et stigende antal besøgende og har i januar 2017 haft 111.267 besøg og 270.454 sidevisninger i

gennemsnit pr. dag. Det giver *ordnet.dk* en stabil placering blandt de 100 mest besøgte hjemmesider i Danmark. Økonomisk er projektet i den gunstige situation at grundaktiviteterne er finansieret frem til 1. januar 2020. Dertil kommer at der i foråret 2016 indløb den uventede, men yderst behagelige besked at Carlsbergfondet havde besluttet at videreføre sin bevilling til projektet i yderligere tre år så den nu løber indtil udgangen af 2021. Redaktionen er taknemmelig for den tillid Fondet på den måde har vist projektet, og ser frem til efter et par turbulente år at få arbejdsro til at koncentrere sig om de egentlige opgaver.

I 2016 blev der redigeret 3.868 nye ord og 28 faste udtryk, mens 46 eksisterende ord fik tilføjet nye betydninger. Efter publicering af 7.500 nye lydfiler i april 2016 kunne arbejdet med at forsyne alle opslagsord i *Den Danske Ordbog* med lydfiler desværre ikke videreføres pga. tekniske problemer hos vores samarbejdspartner og afventer derfor stadig sin afslutning. Levering, opmærkning og klargøring af korпустekster er fortsat planmæssigt i året, og i den redaktionsinterne version af korpusværktøjet har redaktørerne nu adgang til et korpus på næsten 1 mia. løbende ord. Samme værktøj får desuden løbende tilføjet relevante ordlister der hjælper redaktørerne med at udvælge opslagsord til redi-

gering. Planen er at udvikle denne funktion yderligere således at korpusværktøjet rummer en registrant over mulige nye opslagsord samt funktioner til udvælgelse og styring af de ord der redigeres i *Den Danske Ordbog*.

På *ordnet.dk*'s hjemmeside er elementerne *Dagens ord* og *Sprogligt* på forsiden af *Den Danske Ordbog* løbende blevet vedligeholdt, og redaktørerne har ydet offentligheden sproglig førstehjælp ved bl.a. at medvirke i DR's sprogprogram *Sproglaboratoriet* på P1. I 2016 har redaktionen tre gange opdateret *Den Danske Ordbog* med nye og reviderede ord og har hver gang oplevet betydelig interesse for det hos medierne. Flere redaktører har i den forbindelse medvirket i radio- og tv-indslag og bidraget til avisartikler.

Der er foretaget enkelte mindre ændringer i artiklernes mulige struktur, og hjemmesiden er blevet revideret så disse vises rigtigt.

Det stigende antal brugere gør det nødvendigt løbende at udvikle den tekniske side af driften. En ny type såkaldt http-cache blev i 2015 taget i brug for at minimere svartider og afhjælpe de problemer der kan opstå i spidsbelastningsperioder. I 2016 er der foretaget yderligere justering af opsætningen så hjemmesiden fortsat kan fungere tilfredsstillende. Det lykkedes således for første gang at klare presset under folkeskolernes afgangsprøver uden ekstern hjælp.

Flere af *ordnet.dk*'s redaktører indgår i andre af selskabets projekter. Derved sikres at erhvervet viden og kompetence kommer andre projekter til nytte, og at fx valgte it-løsninger er kompatible og omkostningseffektive. Således blev Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs ordbogsplatform i 2016 benyttet til digital publicering af både *Kalkars Ordbog* (se s. 39) og Jensen & Goldschmidts *Latinsk-dansk*

Ordbog (se s. 36). Også forskningsprojektet *Semantic Processing across Domains* (se s. 21) udnytter data og ekspertviden fra arbejdet med *Den Danske Ordbog*.

DEN DANSKE ORDBOG
MODERNE DANSK SPROG

hjemmeside substantiv, fælleskøn
BÆJNING -n, -r, -me
OPRINDELSE kendt fra 1993 • efter engelsk home page
'hjemmeside'

Betydninger

1. elektronisk lagret dokument på internettet som på skærmen udgør den første side af en række af forbundne sider hvor en virksomhed, center eller sig

Søg

Den Danske Ordbog

Ordbogen dækker moderne dansk fra ca. 1950 og opdateres løbende.

Digitale Hovedstrømninger

Redaktion: Jeppe Barnwell, Jens Bjerring-Hansen (ledende redaktør), Lasse Horne Kjældgaard (projektleder), Gert Posselt og Nicolas Reinecke-Wilkendorff

It-udvikling: Thomas Hansen, Jonas Nielsen og Nicolai Hartvig Sørensen

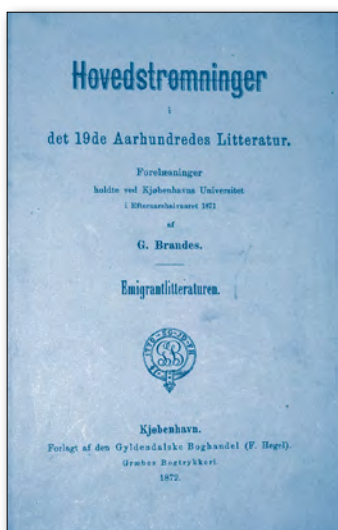
Studentermedhjælp: Gustav Valdemar Strange

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen og Per Øhrgaard

Finansiering: Carlsbergfondet

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab påbegyndte i juni 2016 arbejdet med at tilvejebringe en ny udgave af Georg Brandes' *Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur (1872-1890)*. Det drejer sig om en digital, tekstkritisk og kommenteret udgave.

Førsteudgaverne af de seks bind danner tekstgrundlag, og udgaven bliver forsynet med et selektivt variantapparat, der skal afspejle de ændringer teksten undergik i senere udgaver fra Brandes' levetid. Nogle af disse ændringer havde rod i de tidlige oversatte udgaver af værkerne, og disse oversættelser vil også blive inddraget i udgivelsesarbejdet. Udgaven indgår i et forskningsprojekt om *Hovedstrømninger* som transnational begivenhed. Til at formidle denne tekstdynamik udvikles der en visningsmulighed som illustrerer de historiske tekstlag. Det som udgangspunkt krævende kommenteringsarbejde, der udmønter sig i tekstkritiske noter, real- og verbalkommentarer, gribes pragmatisk an. Realkommentaren be-

grænser sig først og fremmest til personer, værker og citater. I samarbejde med Center for Sprogteknologi, Københavns Universitet, vil teksten blive linket til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs digitale udgave af *Ordbog over det danske Sprog*. Et klik på et ord i Brandes' tekst vil således udløse opslag i ordbogen.

Projektets litteratur- og kulturvidenskabelige forskning kommer ikke mindst til udtryk i de syv introduktioner til de enkelte bind af *Hovedstrømninger* og til værket som sådan. Introduktionerne forfattes i dialog med redaktionen af et hold eksterne skribenter med dansk, tysk, fransk hhv. engelsk litteratur- og kulturhistorie som ekspertiseområder (Torben Jelsbak, Anna Sandberg, Robert Rix, Carsten Meinert, Adam Paulsen og Per Dahl). Introduktionerne skal redegøre for teksternes tilblivelse, indhold og modtagelse. Det sidste punkt er centralt med tanke på teksternes transmission

ud i verden og op i det 20. og 21. århundrede.

Projektet ledes af Lasse Horne Kjældgaard med Jens Bjerring-Hansen som ledende redaktør og viceleder. Selve udgivelses- og kommenteringsarbejdet vil ligesom it- og sprogteknologiske opgaver blive varetaget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs redaktioner. Endvidere er der etableret et advisory board med deltagelse af både danske og udenlandske eksperter (Narve Fulsås, Mads Rosen-dahl Thomsen, Martin Zerlang og Timothy Tangherlini).

Status på projektet pr. 1. februar er, at alle tekster er indscannet og ocr-behandlet. De danske tekster er korrekturlæst og grovopmærket. Redaktionen er ved at lægge sidste hånd på tekstkritikken til de tre første bind af *Hovedstrømninger* og har påbegyndt kommentering og registeropmærkning (af personer, værker, litterære karakterer og steder). Også det tekstkritiske arbejde med selvbiografien *Levned 1-3* er påbegyndt. It-udviklerne har foruden den basale tekstbearbejdning udviklet tekstrepositorium, opmærkningsskabelon og relationelle databaser til registrene. I samarbejde med Center for Sprogteknologi kan de første prøvekørsler af den automatiske linkning af tekst og ordbog påbegyndes i dette forår.

Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve

Redaktion: Jonathan Adams, Maria Eva Arvidsson, Sebastian Møller Bak, Simon Skovgaard Boeck, Peter Bruun Hansen, Thomas Hansen, Markus Hedemann (ledende redaktør) og Anders Leegaard Knudsen

Tilsynsførende: Bent Jørgensen, Rikke Agnete Olsen, Chr. Gorm Tortzen og Helle Vogt

Finansiering: Carlsbergfondet

Ved et middelalderligt diplom forstås enhver form for retsstiftende dokument, fx pave-lige udnævnelser af danske gejstlige, krigserklæringer, fredstraktater, lejekontrakter, pantebreve, domme etc.

Diplomatarium Danicum har eksisteret siden 1932. Den trykte del udgør 35 bind og dækker årene 789-1400. Den digitale del, *diplomatarium.dk*, dækker årene 1401-1412 fuldstændigt; redaktionen arbejder p.t. med udgivelse af materialet dækkende perioden 1413-1439, hvor 1439 tillige udgør slutåret for projektet som sådan. Det er målet for perioden 1413-1439 at tilvejebringe en fuldkommen udgave af alt materialet, dvs. alle de i Diplomatariets kartotek registrerede diplomer. Dette mål vil efter aftale med Carlsbergfondet blive nået medio 2021. En generøs bevilling er således pr. 1. januar 2017 blevet stillet til rådighed for Diplomatariet. For at nå målsætningen har det været nødvendigt at skære oversættelserne til moderne dansk bort; hver tekst vil dog blive

forsynet med en fyldig regest med beskrivelse af tekstens indhold.

Diplomatarium Danicum arbejder i serier, således at hver redaktør publicerer ensartet materiale strækkende sig over hele perioden 1413-1439. I løbet af året er 130 nye numre blevet publiceret. Det skal særligt bemærkes, at samtlige tekster fra Sorø gavebog nu er tilgængelige med oversættelse inden for Diplomatariets rammer.

Gammeldansk Ordbog

Redaktion: Merete K. Jørgensen og Marita Akhøj Nielsen (ledende redaktør)

Datalingvistik: Nicolai Hartvig Sørensen og Thomas Troelsgård

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Britta Olrik Frederiksen og Henrik Galberg Jacobsen

Finansiering: Kulturministeriet og Velux Fonden

Gammeldansk Ordbog er en ordbog over middelalderens danske sprog. Den dækker perioden fra ca. 1100 til 1515, altså næsten halvdelen af den periode, hvortil vi har kilder på dansk. Sproget undergik voldsomme ændringer i løbet af de 400 år, *Gammeldansk Ordbog* dækker, og det er ordbogens ambition at give et indtryk af denne udvikling. Alle bevarede dansksprogede tekster fra middelalderen skal ideelt set behandles i gennemdokumenterede ordbogsartikler, der foruden ordenes betydninger også fremlægger bøjningsformer og stavemåder, gammeldanske og fremmedsproglige paralleller samt fordeling på genrer, perioder og geografiske områder. Ordbogens omfattende siddesamling er digitaliseret og frit tilgængelig fra selskabets hjemmeside. De digitale sedler er desuden vigtige for selve redigeringsarbejdet, idet links til sedlerne erstatter den traditionelle indskrivning af citater, hvilket er en effektivisering af redigeringsprocessen.

Velux Fondens generøse bevilling til projektet *Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden* (se s. 39) har muliggjort en videreudvikling af *Gammeldansk Ordbog*, mens Kulturministeriets støtte har sikret det redaktionelle arbejde. I beretningsperioden er arbejdet med at sammenkoble *Gammeldansk Ordbogs* artikler med moderne danske opslagsformer i selskabets øvrige ordbogsressourcer afsluttet. Linkningen er på ordniveau, ikke betygningsniveau, og den indebærer, at de moderne danske former er indtastet, både for opslagsord og delopslagsord (sammensætningsled, præfikser, suffikser og afledningsbaser). Hvor ordene og ordelementerne ikke findes i moderne dansk, er det oplyst, at de er uddøde.

Sideløbende er den digitale ordbogsbase lemma for lemma blevet sammenkoblet

danske former, og brugeren kan gå til citatsedlerne på hvert ord og slå det op i de moderne ordbøger, ligesom ordbogens kildefortegnelse er tilgængelig fra alle ordbogsartikler. I de artikler, hvor belæggene gengives som links til de digitaliserede sedler, vises et ikon, der giver adgang til de citerede belæg. Brugeren kan vælge kun at se en delmængde af de citerede sedler. For øjeblikket er det ikke muligt at se de formkataloger, der bygger på linkningen mellem teksterne på *middelaldertekster.dk* og lemmaerne.

Da det har vist sig vanskeligt at skaffe nye bevillinger til *Gammeldansk Ordbog*, arbejdes der nu på en foreløbig afrunding af projektet, idet alle opslagsord linkes til de tilsvarende i Otto Kalkar: *Ordbog til det ældre danske Sprog (1300-1700)* (se s. 39).

Ordhøns, *no. høns som afgift - (i stedet for vagtjeneste); 1582 høns met ordhønssene. NdM VI. 305. → [se i sammenhæng](#)*

Rapportér et problem

fra Kalkars Ordbog

med de digitaliserede citatsedler og med en del af de tekster, der er udgivet på *middelaldertekster.dk* (se nærmere s. 42).

Siden december 2015 har en betaversion af *Gammeldansk Ordbog* været tilgængelig på *gammeldanskordbog.dk*. Her er det muligt at slå op i ordbogen med moderne

Ludvig Holbergs Skrifter

Finansiering: Augustinus Fonden, Kulturministeriet, Statens Kunstfonds Projektudvalg for Litteratur; den norske del blev primært finansieret af Universitetet i Bergen

Det store dansk-norske projekt *Ludvig Holbergs Skrifter* blev afsluttet i sommeren 2015. Arbejdet var et samarbejde mellem Universitetet i Bergen og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Projektets hovedresultat var den digitale udgave, som blev offentliggjort på adresserne holbergsskrifter.dk/holbergsskrifter.no i sommeren 2015. Udgaven huses af Universitetsbiblioteket i Bergen, der også står for den tekniske vedligeholdelse og udvikling. Der foretages en daglig spejling (kopi) til Det Kongelige Bibliotek.

Udgaven vil fremover blive suppleret med nyt materiale. Der er nedsat en redaktionsgruppe til at varetage denne opgave med repræsentation af Universitetet i Bergen, herunder Universitetsbiblioteket i Bergen, og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. I første omgang udvides udgaven med de tekster der udarbejdes som led i projektet *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*. Det gælder både de moderniserede versioner af Holbergs dansksprogede tekster og de nye oversættelser af Holbergs latinske Levnedsbreve og Epigrammer (se s. 33).

Denne løbende udvidelse varetages af to medlemmer

af den nuværende redaktion af projektet *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*, Finn Gredal Jensen og Peter Zeeberg. Sammen med Nina M. Evensen (Oslo), som var medlem af den norske Holbergredaktion, sørger de desuden for at rette fejl og afbøde mangler i det allerede eksisterende tekstkorpus. De løbende udvidelser og justeringer indebærer at udgaven med jævne mellemrum opdateres og offentliggøres i en ny version. For hver ny version offentliggøres en liste over de ændringer der er foretaget.

Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab

Redaktion: Henrik Andersson †, Laurids Kristian Fahl (ledende redaktør), Finn Gredal Jensen, Camilla Zacho Larsen og Peter Zeeberg (ledende redaktør)

Studentermød hjælp: Rikke Hørring Christensen, Marie Vindal Larsen og Sarah Elizabeth Toftager

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen, Dorthe Duncker, Henrik Galberg Jacobsen, Minna Skaftte Jensen, Esther Schat Kielberg, Patrick Kragelund og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Augustinus Fonden og A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal

Kernen i dette projekt, som er en forlængelse af projektet *Ludvig Holbergs Skrifter* (se s. 32), er dels ortografisk bearbejdning af et bredt udvalg af Holbergs dansksprogede tekster, dels nyoversættelse af to centrale latinsksprogede værker, Levnedsbrevene og Epigrammerne.

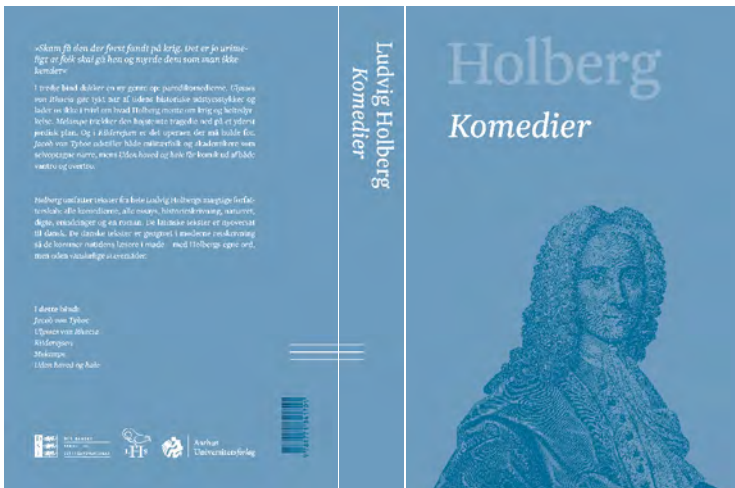
Selv om webudgaven *Ludvig Holbergs Skrifter* i vidt omfang tilbyder sproglig hjælp, er der ingen tvivl om at originalteksternes skriftbillede udgør en alvorlig barriere for nutidens læsere. Det er derfor hensigten, som et supplement til den tekstkritiske udgave, at fremstille nænsomt moderniserede versioner af udvalgte tekster. Redaktionen har udformet et sæt detaljerede retningslinjer for en bearbejdning af Holbergs dansk, hvor grundprincippet er at ortografi, interpunktion og afsnitsinddeling normaliseres, men ordvalg og syntaks lades urørt. Se Peter

Zeebergs essay »Den nye Holberg«, s. 15-17.

De udvalgte tekster der bearbejdes, er: komedierne, de moralfilosofiske essays, *Peder Paars*, Skæmtedigtene, *Natur- og Folkeretten* samt dele af Danmarkshistorien. De normaliserede tekster skal sammen med nyoversættelser af *Niels Klim* og Epigrammerne (ved Peter Zeeberg) samt Levnedsbrevene (ved Ole Thomsen) publiceres i to former, dels som del af webudgaven, *Ludvig Holbergs Skrifter*, hvor de både vil kunne læses for sig og parallelt med originalteksterne, dels i bogform. I webudgaven vil de bearbejdede tekster have samme adgang til punktcommentarer som originalteksterne. I bogudgaven vil hvert bind være udstyret med en gloseliste og diverse appendikser med realoplysninger.

Bogudgivelsen, *Holberg. Ludvig Holbergs hovedværker*, kommer til at omfatte 22 bind samt en særudgave med udvalgte tekster i ét bind og udgives i samarbejde med Aarhus Universitetsforlag, der som del af projektet endvidere vil stå for diverse

formidrende aktiviteter, herunder udarbejdelse af undervisningsmateriale til brug i gymnasiet samt foredrag m.m. i Folkeuniversitetets regi. De første to af de 22 bind (*Komedier 1 og 2*) udkom den 11. november 2016 og blev lanceret på BogForum ved et arrangement med Peter Zeeberg og skuespiller Henrik Jandorf; siden er bind 3, 4 og 5 udkommet (5. januar, 2. februar og 2. marts), og tanken er at der skal udkomme ét bind om måneden indtil sommeren 2018.

Redaktionen har i det forløbne år færdiggjort moderniseringen af Holbergs komedier og *Danmarks riges historie* og er p.t. i gang med moderniseringen af *Epistlerne*, *Peder Paars*, *Moralske tanker* og *Skæmtedigtene*. Ole Thomsens oversættelse af *Levnedsbrevene* er afleveret og ligger p.t. hos tilsynet.

Ud over arbejdet med selve moderniseringen er der i det forløbne år lagt et stort arbejde i den teknisk såvel som redaktionelt krævende opgave at konvertere de godt

32.000 real- og verbalkommentarer som findes på *holbergsskrifter.dk*, til bogversionens ordlister og oversættelser af fremmedsprogede passager. Her har redaktionen nydt overordentlig godt af sine hårdtarbejdende og dedikerede studenter. Senest er også arbejdet med at udtrække et personregister til *Epistlerne* sat i gang. Sideløbende hermed har forlaget og redaktionen i samarbejde bearbejdet indledningerne fra netversionen til brug i bogversionen.

Udkommet:

Holberg. Ludvig Holbergs hoved-

værker. Bind 1-2: Komedier 1-2 (2016)

Holberg. Ludvig Holbergs hoved-

værker. Bind 3-5: Komedier 3-5 (2017)

It-drift

Medarbejdere: Thomas Hansen (it-ansvarlig) og Jonas Nielsen (udvikler)
Studentermød hjælp: Anders Jørgensen

It-afdelingen varetager drifts-, udviklings- og supportopgaver for selskabets administration og projekter. Desuden koordineres Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs digitale produktion herfra i tæt samarbejde med de ansatte ved projekterne. Pr. 1. januar 2017 er Thomas Hansen tilknyttet afdelingen som it-ansvarlig på fuld tid.

I takt med etablering og implementering af selskabets opmærkningsstandard DSL-TEI bistår it-afdelingen i stigende grad med automatisering af redaktionelle opgaver for projekterne, som derved undgår at skulle tilknytte it-personale. Internt har der været fokus på at gøre afdelingen mere omkostningseffektiv. Således har bl.a. flytning af systemadministrative opgaver til automatiseringssystemet

Salt medført besparelser på udgifter til softwarelicenser.

I samarbejde med administrationen arbejdes der videre med indførelse af en politik for informationssikkerhed efter standarden ISO/IEC 27001:2013, således at selskabet lever op til kravene i den EU-forordning om persondata, som træder i kraft i 2018 og som afløser den nuværende persondatalov.

Arbejdet med et redesign af *dsl.dk* er påbegyndt og ventes færdig i løbet af sommeren 2017.

Jensen & Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog

Redaktion: Jonas Nielsen, Niels Grotum Sørensen, Nicolai Hartvig Sørensen (projektleder), Chr. Gorm Tortzen og Thomas Troelsgård
Tilsynsførende: Sten Ebbesen og Erik Petersen
Finansiering: Augustinus Fonden

J.Th. Jensen & M.J. Goldschmidts *Latinsk-dansk Ordbog*, der udkom første gang i årene 1881-1886, er den helt centrale latinsk-danske ordbog. Projektet går ud på at revitalisere denne vigtige ordbog ved at udgive den digitalt og inkorporere den i selskabets store digitale ordbogsplatform, der bl.a. omfatter *Den Danske Ordbog*, *Ordbog over det danske Sprog* og *Moths Ordbog*.

Arbejdet blev påbegyndt juni 2016, og ordbogen blev lanceret i en betaversion på adressen *latinskordbog.dk* den 30. december 2016. Dataarbejdet gik i vid udstrækning ud på at opmærke opslagsordenes ordklasser, gøre side- og underopslags-

ord søgbare og henvisninger klikbare samt løse strukturelle problemer mht. homografer og variantformer som var til stede i den digitale version af ordbogen der ligger til grund for udgaven. Liisa Theilgaard har i forbindelse med oprydningen i data ydet en uvurderlig hjælp.

Hjemmesiden tilbyder både mulighed for at søge på godt 200.000 forskellige bøjningsformer og for fritekstsøgning, hvor der søges i hele ordbogens indhold, også i de danske ækvivalenter. *Latinskordbog.dk* kan således også – med en lille ekstrainsats fra brugerens side – anvendes som en tilnærmet dansk-latin ordbog.

Omfattende korrekturlæsning af hele ordbogen blev påbegyndt 1. februar 2017, og den endelige version af ordbogen udgives i efteråret 2017, hvorefter projektet forventes afsluttet. En trykt version vil efterfølgende udkomme på Gyldendal, baseret på den korrekturlæste ordbog, men dette er ikke en del af selskabets opgave.

läbo 1.

1) er lige ved at falde, vakler, *signum l.; l. ariete crebro ianua; genua, pedes ll.; naves sine iusto pondere ll.; (digt.) ll. vestigia prima (akk.)* dvs. deres første skridt er usikre; *(digt.) littera l.* er skrevet med rystende hånd.

2) *fig.*

a) vakler, er nær ved at gå til grunde, taber mig, forfalder, synker, *si unam litteram moveris, labant omnia; labantem aciem, fortunam sustinere; l. causa decemvirorum, disciplina, res Troiana; (sen.) nihil ex patrio more, in moribus l.; memoria l.* er usikker, svigter; *l. animi (modet) coeperunt.*

b) vakler i sindelag eller troskab, er uvis eller upålidelig, *consilium meum l.; labamus mutamusque sententiam; fides sociorum l.; animus labans.*

Johannes Jørgensen: Mit Livs Legende

Udgivere: Elise luul og Henrik Wivel
Studentermehjælp: Ida Edel Salling-Jensen

Tilsynsførende: Finn Gredal Jensen og Sebastian Olden-Jørgensen

Finansiering: Augustinus Fonden og Velux Fonden

Forfatteren Johannes Jørgensens (1866-1956) erindringsværk *Mit Livs Legende* består af syv bøger med titlerne:

Den røde Stjerne (1916), *Taarnet* (1916), *Vælskland* (1917), *Det usyrede Brød* (1918), *Ved den skønne Tempeldør* (1918), *Guds Kværn*

(1919) og *Over de valske Mile* (1928). Arbejdet med den tekstkritiske udgave af værket er i fuld gang. Udgaven baseres på førsteudgaverne og forsynes med kommentarer, efterskrift m.m. for at åbne op for det kulturhistoriske rum, Johannes Jørgensen skrev sig ind i og selv var med til at definere som central figur i symbolismen.

Mit Livs Legende er på den ene side et vidnesbyrd om kulturlivet omkring år 1900 med et rigt dansk, nordisk og europæisk værk- og persongalleri og på den anden side en selvbiografi, der beskriver Johannes Jørgensen, fra han som 16-årig kommer

fra barndomsbyen Svendborg til København, til han i 1913 forlader kone og børn og går i eksil først i Siena, senere i Assisi. Frem for alt er værket dog et bekendelsesskrift i en lang religiøs og selvbiografisk tradition med en skånselsløs selvudlevering. Helt central er Johannes Jørgensens konversion til katolicismen i 1896 og det brud, det medfører, dels i forhold til hans ungdoms forbillede Georg Brandes og hans kreds, dels i forhold til hans kolleger omkring tidsskriftet *Taarnet* (1893-1894) med Sophus Claussen, Ingeborg og Viggo Stuckenberg og maleren og designeren Mogens Ballin som de centrale figurer.

Mit Livs Legende er delvis baseret på Johannes Jørgensens over 800 dag- og notesbøger, der indtil for nylig var båndlagte. I en sammenligning af dagbøgerne med citaterne i erindringsværket afdækkes i den tekstkritiske udgave forfatterens autofiktive selvscenesættelse gennem egne justeringer og fiktionaliseringer.

Arbejdet med den tekstkritiske udgave indledtes i september 2015. Etableringen af teksten, udarbejdelsen af et tekstkritisk apparat og redigeringen for manuskriptmaterialet er i redigeringsfasen. Kommentarer og tekstkritik til de to første bind er sendt til tilsynet. Udgivelsesarbejdet forventes afsluttet i 2018.

Latinsk hyrde- digtning i Danmark på Frederik 2.s tid

Udgivere: Trine Johanne Arlund
Hass, Karsten Friis-Jensen † og Peter
Zeeberg (projektleder)

Tilsynsførende: Minna Skaftø Jensen
og Patrick Kragelund

Finansiering: Carlsbergfondet

Tekstkritisk udgivelse med paralleloversættelse, indledning og noter af et repræsentativt udvalg af danske latinsksprogede hyrdedigte fra perioden 1560-1580: Erasmus Lætus: *Bucolica* (1560), Hans Philipsen Pratensis: *Daphnis* (1563), Hans Lauridsen Ame-

moderne udgave af dansk latindigtning fra renæssancen. En enkelt af teksterne, Niels Pedersens *Dialogismos*, er aldrig tidligere behandlet. Det er et hidtil ukendt stykke dansk latinlitteratur, som i 2003 er dukket op i et nordtysk herregårdsbibliotek.

De fleste af teksterne er tilgængelige på latin og i dansk oversættelse som del af tekstbasen *renaessancesprog.dk*. Der arbejdes på en separat netudgave af det samlede materiale med indledninger, noter og kritisk apparat.

rinus: *Ecloga de pacis foedere* (1573), Peder Jacobsen Flemløse: *Ecloga de eclipsi solari* (1574), Zacharias Widing: *Iolas* (1577), Hans Hansen Stage: *Ecloga in obitum Catharinae Hasebard* (1578) og Niels Pedersen: *Dialogismos* (1580). De oprindelige publikationer skal i alle tilfælde udgives i deres fulde omfang.

De udvalgte værker er alle skrevet inden for Frederik 2.s regeringstid og repræsenterer et bredt spektrum af de temaer, der behandles i tidens latindigtning. Udgivelsen vil være den første omfattende

Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden

Målet for projektet er en åbning af den danske middelalders sprog og litteratur – og dermed tankeverden – for et bredere publikum, samtidig med at forskningens interesser varetages. Det nås ved en løbende publicering af *Gammeldansk Ordbogs* artikler i digital form, ved en berigelse af disse artikler med linkning til de moderne opslagsord i *Den Danske Ordbog* eller, hvis ordet ikke findes der, til *Ordbog over det danske Sprog* og ved en kobling ord for ord fra middelalderlige tekster til *Gammeldansk Ordbog* som løbende forklaringer.

Projektets målgruppe er sammensat. Det skal ikke skjules, at middelalderdansk er svært at gå til; af et tilfældigt valgt opslagsord som *vægh* 'vej' findes der langt over 100 forskellige former (fx *uah*, *veeg*, *veghen*, *veye*, *væg*, *væghæ*, *waghum*, *weghna*, *wog*, *wæghænæ*, *wægs*), og en del af dem falder sammen med former af andre opslagsord (bl.a. *vathe* 'våde, fare', *veke* 'væge', *væg* 'væg', *vægge* 'kile', *væghe* 'dræbe'). Men projektet hjælper læserne godt på vej, for sammenkædningen af de middelalderlige tekster, ordbogen over periodens sprog og de moderne danske ord har et stærkt formidlingspotentiale. Det er målet at gøre

de gamle tekster tilgængelige for studerende, ældre gymnasieelever, Folkeuniversitetets og oplysningsforbundenes brugere, og i det hele taget hele den historisk og litterært interesserede offentlighed. Samtidig er forskningsperspektiverne mangfoldige: Historikere, litteraturer, teologer, sprogforskere, kulturhistorikere inden for en bred vifte af fag, fx lærdomshistorie, medicinhistorie, socialhistorie, vil få et smidigt redskab til deres videnskabelige arbejde.

Projektet falder i to dele, en digital publicering af *Gammeldansk Ordbogs* artikler (se nærmere s. 30) og en ny version af *Studér Middelalder på Nettet* (læs mere s. 42). Desuden er det oprindelige projekt blevet udvidet med en digitalisering af Otto Kalkar: *Ordbog til det ældre danske Sprog (1300-1700)*, som linkes til *Gammeldansk Ordbog* på lemmaniveau. Projektet afsluttedes med udgangen af 2016.

Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa

Redaktion: Jeppe Barnwell, Jesper Gehlert Nielsen og Anders Juhl Rasmussen

Udgivere: Anders Thyrring Andersen, Lotte Thyrring Andersen, Jørn Erslev Andersen, Jeppe Barnwell, Knud Bjarne Gjesing, Jonas Holst, Marianne Juhl, Steen Klitgård Povlsen, Anders Juhl Rasmussen, Bjarne Sandstrøm og Erik Skyum-Nielsen

Studentermedhjælp: Asger Beier Berndsen

Tilsynsførende: Ebba Hjorth, Lasse Horne Kjældgaard og Erik Skyum-Nielsen

Finansiering: Velux Fonden

Peter Seeberg (1925-1999) var en af de betydeligste danske forfattere i anden halvdel af det 20. århundrede, og interessen for hans forfatterskab er stadig voksende. Det har længe været et ønske at få iværksat en tekstkritisk, kommenteret udgave af hans værker på grundlag af førsteudgaver og manuskripter og i tillæg hertil samle de tekster, der hidtil kun har været tilgængelige i mindre publikationer eller som manuskript. Seebergs trykte produktion består af ca. 500 publikationer fordelt på romaner, noveller, kortprosa, dramatik, børne- og ungdomslitteratur foruden et omfattende faglitterært forfatterskab. Udgivelsen vil i første omgang prioritere de fire romaner, seks novelle- og

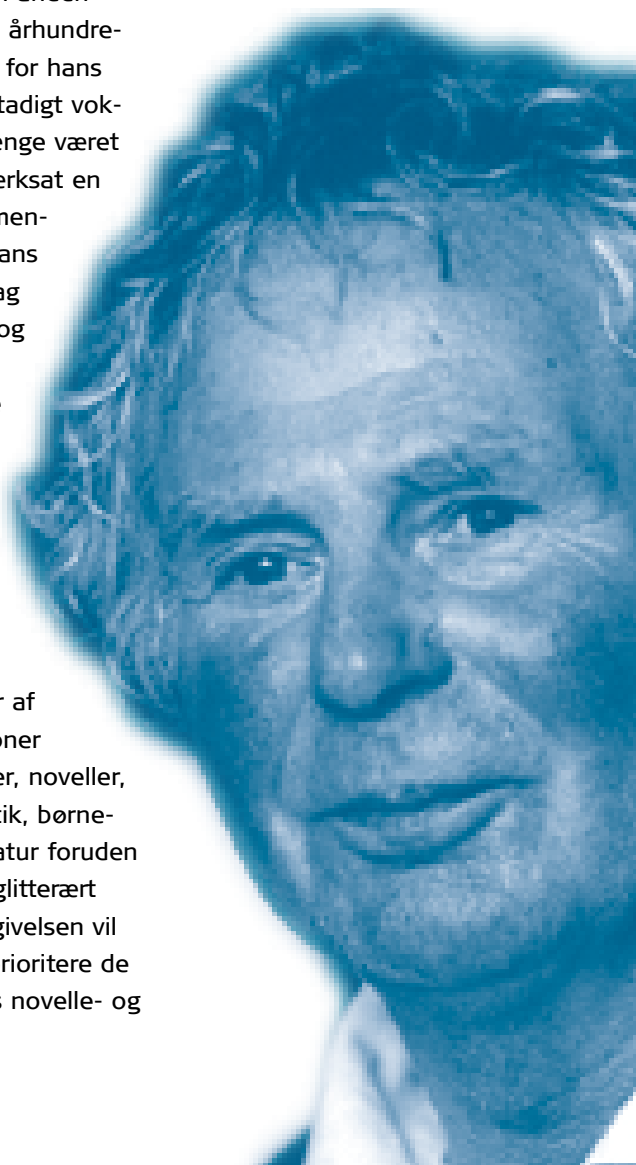
kortprosasamlinger samt en række tekster uden for samlingerne.

Arbejdet med udgaven er i det væsentlige afsluttet. De to følgende bind forventes planmæssigt at udkomme i november 2017.

Udkommet:

Eftersøgningen og andre noveller, tekstudgivelse og noter ved Jeppe Barnwell, efterskrift ved Bjarne Sandstrøm (2017)

Dinosaurusens sene eftermiddag, tekstudgivelse og noter ved Jeppe Barnwell, efterskrift ved Erik Skyum-Nielsen (2017)

sproget.dk

Redaktion: Trine Wiinholt Bentsen og Laurids Kristian Fahl (ledende redaktør)

It-udvikler: Jonas Nielsen

Studentermedhjælp: Trine Wiinholt Bentsen, Nathalia Bogdanov, Andrea Stengaard og Sarah Elizabeth Toftager

Samarbejdspartner: Ida Elisabeth Mørch (Dansk Sprognævn)

Tilsynsførende: Jørg Asmussen og Lars Trap-Jensen

Finansiering: Kulturministeriet

sproget.dk er det sted på internettet hvor man finder vejledning, oplysning og svar på spørgsmål om det danske sprog og sprogforhold i Danmark – en hjælp i det daglige arbejde for sprogbrugere af alle slags og et søgeredskab af høj kvalitet der giver adgang til

officielle og autoritative ordbøger og opslagsværker og tilbyder

professionel sproglig hjælp.

sproget.dk drives i samarbejde med Dansk Sprognævn.

Fra søgefeltet får man bl.a. adgang til *Retskrivningsordbogen*, *Den Danske Ordbog*, *Ordbog over det danske Sprog*, *Nye ord i dansk* og Schultz' *Dansk Synonymordbog*; man finder svar på sproglige spørgsmål stillet til Dansk Sprognævn og *ordnet*-redaktionen, oplysninger om retskrivningsregler, typiske sproglige problemer med tilhørende øvelser, nyttige ordlister mv., og man kan gå i dybden med sproglige temaer som *Dialekter*, *Udtale*, *Etymologi*, *Ordsprog* m.fl. I små og sjove quizzer

kan man derudover teste sin viden om typiske retskrivningsproblemer, gamle ord og ordsprog, ord fra vore nabosprog, pendulord mv.

Grundet Laurids Kristian Fahls engagement i andre af husets projekter har selskabets redaktionelle indsats på *sproget.dk* i det forløbne år været mindre end normalt. Af samme grund blev cand.mag. Trine Bentsen ansat på projektet i 4 måneder i slutningen af 2016, primært for at afrunde samarbejdet med det digitale bureau Adapt om en forbedring af strukturen på og designet af søgeresultatsiden. Resultatet af samarbejdet blev en bruger-

Indgangen til det danske sprog

testrapport på baggrund af hvilken redaktionen er gået i gang med at se på hvordan *sproget.dk* – og herunder især søgeresultatlisten – kan struktureres endnu bedre og dermed yderligere forbedre udbyttet af brugernes besøg på siden.

Hvad der måske måtte være tabt i redaktionel indsats på selve siden, har ikke mindst vores dedikerede og energiske studentermedhjælpere forsøgt at vinde ind på de sociale medier. Og her har interessen for *sproget.dk* for alvor taget fart det sidste år. Siden januar 2016 er *sproget.dk*'s følgerskare på Facebook således steget fra

godt 3.500 til knap 5.100 følgere. Indholdet i de 4 ugentlige Facebookopslag spænder vidt, men især opslag om danske dialekter, typiske sproglige problemer og ny sprogbrug hitter. Vores 'almindelige' opslag når i gennemsnit ud til godt 4.000 følgere, hvilket er ca. en fordobling i forhold til sidste år.

Også på Instagram har *sproget.dk* fået vind i sejlene det seneste år. I ca. 2 ugentlige opslag fokuseres der på sproget i det offentlige rum, fx skilte med sjove sprogfejl eller eksempler på kreativ, humoristisk eller nytænkende sprogbrug. I begyndelsen af 2016 fulgte i alt 1.950 brugere *sproget.dk* på Instagram, i dag er tallet nået 3.650 – og det stiger støt uge for uge. Mange af følgerne deler deres egne billeder af sprog og sprogbrug med os, og *sproget.dk* på Instagram er således i høj grad et samarbejde mellem redaktionen og følgerne.

De mange nye følgere på de sociale medier er uden tvivl grunden til at det også går støt fremad med antallet af brugere på selve hjemmesiden. Således har *sproget.dk* i det forløbne år endnu en gang sat besøgsrekord, idet i alt 25.477 brugere tirsdag den 13. december 2016 lagde vejen forbi *sproget.dk*; en stigning på godt 14 % i forhold til sidste år, hvor besøgsrekorden på en enkelt dag var 22.302.

Studér Middelalder på Nettet

Redaktion: Simon Skovgaard Boeck og Marita Akhøj Nielsen (ledende redaktør)

It-udvikling: Thomas Hansen og Jonas Nielsen

Tilsynsførende: Dorthe Duncker og Anne Mette Hansen

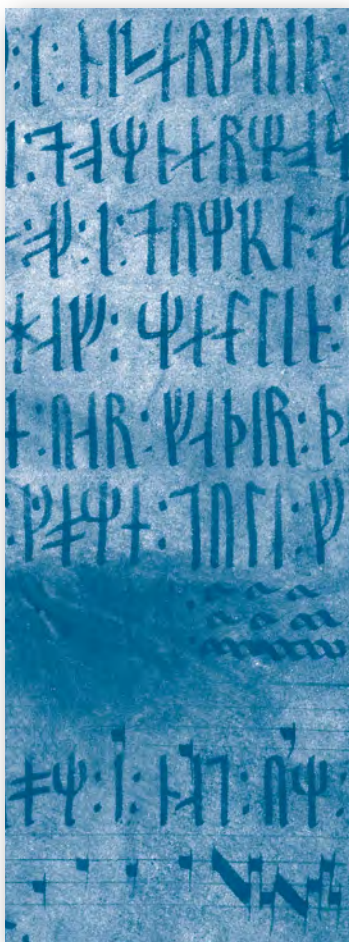
Finansiering: Kulturministeriet og Velux Fonden

Studér Middelalder på Nettet tilbyder et omhyggeligt udvalgt tekstmateriale, der fremlægges i videnskabelige udgaver med tekstkritisk apparat, håndskriftbeskrivelse, litteratur- eller kulturhistorisk indledning og i et vist omfang faksimiler af originalen. Teksterne er repræsentative for middelalderens dansksprogede litteratur med hensyn til genre, periode og sprogform.

I sin oprindelige form blev *Studér Middelalder på Nettet* udarbejdet i perioden 2002-2006 og var primært henvendt til forskere og universitetsstuderende. Efter etableringen af en forbedret it-plattform i 2011-2012 er der i perioden 2012-2016 udarbejdet en helt ny version af *Studér Middelalder på Nettet* (*middelaldertekster.dk*), som sammen med *Gammeldansk Ordbog* indgår i projektet *Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden* (se s. 39).

Den nye version af *Studér Middelalder på Nettet* har bevaret det videnskabelige niveau og samtidig gjort teksterne lettere tilgængelige ved dels at forsyne dem med moderne afsnitoverskrifter, dels

at sammenkoble dem med *Gammeldansk Ordbog* (se s. 30). I ca. $\frac{1}{3}$ af de knap 50 tekster på *middelaldertekster.dk* er hvert ord blevet linket til den relevante ordbogsartikel, og takket være linkningen fra *Gammeldansk Ordbog* til de moderne danske ordbøger vil denne kobling reelt fungere som en løbende forklaring af teksterne.

Den anden forbedring i den nye version af *Studér Middelalder på Nettet* er søgemulighederne. Det vil blive muligt at finde enkelte gloser i teksterne, hvad enten man går ud fra deres moderne eller deres middelalderlige form. Endvidere vil der kunne defineres søgninger med flere ord, med ordklasser og

med kombinationer af disse parametre. Søgninger med moderne stavemåder vil lette brugen af teksterne betragteligt. De kombinerede søgninger vil primært appellere til forskere, der hermed får et helt nyt redskab.

Endelig er tekstudvalget udvidet betragteligt inden for alle genrer. Som en nyskabelse er de gammeldanske tekster blevet suppleret med en lang række latinske tekster fra den danske middelalder, hovedsagelig historiske tekster. Tue Søvsø har forestået disse udgivelser, som er finansieret af Københavns Universitet.

Det mere sammensatte publikum, den nye version af *Studér Middelalder på Nettet* er rettet imod, tilgodeses ved, at teksterne kan vises på flere måder. Hvis man ønsker at læse teksten igennem, kan man vælge en visning af teksten uden noter og faksimiler af originalen. Hvis man derimod vil fordybe sig i tekstens egen historie, kan man vælge at få vist det tekstkritiske apparat eller billeder af originalen.

I beretningsperioden er de sidste af de planlagte tekstudgivelser blevet gennemført, og hele hjemmesiden har fået et nyt design, der ligger tæt op ad *Diplomatarium Danicum* (se s. 29). Selvom projektet er afsluttet med udgangen af 2016, arbejdes der fortsat med en forbedring af søgefaciliteterne.

Hans Svanings Danmarkshistorie

Udgiver: Peter Zeeberg

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og
Karen Skovgaard-Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

Hans Svaning (ca. 1500-1584) var uofficiel kongelig historieskriver i Danmark i anden halvdel af 1500-tallet. Hans hovedværk var en fuldstændig Danmarkshistorie på latin, som lå færdig i 1579. Den blev aldrig trykt i sin helhed, men manuskriptet blev flittigt brugt af de efterfølgende historikere – indtil det gik tabt ved Københavns brand i 1728.

Inden da var to længere uddrag af værket dog blevet trykt, og andre dele afskrevet af forskellige forskere, så man stadig i dag kan få et indtryk af det omfattende værk: et bredt fortællende historieværk i den klassiske retoriske tradition og med sans for den rammende anekdote. De bevarede dele af denne Danmarkshistorie

bliver nu udgivet på latin med dansk paralleltekst.

Den afsluttende revision af manuskriptet pågår.

Essay: A Small Museum with a Message A Museum with a Small Message

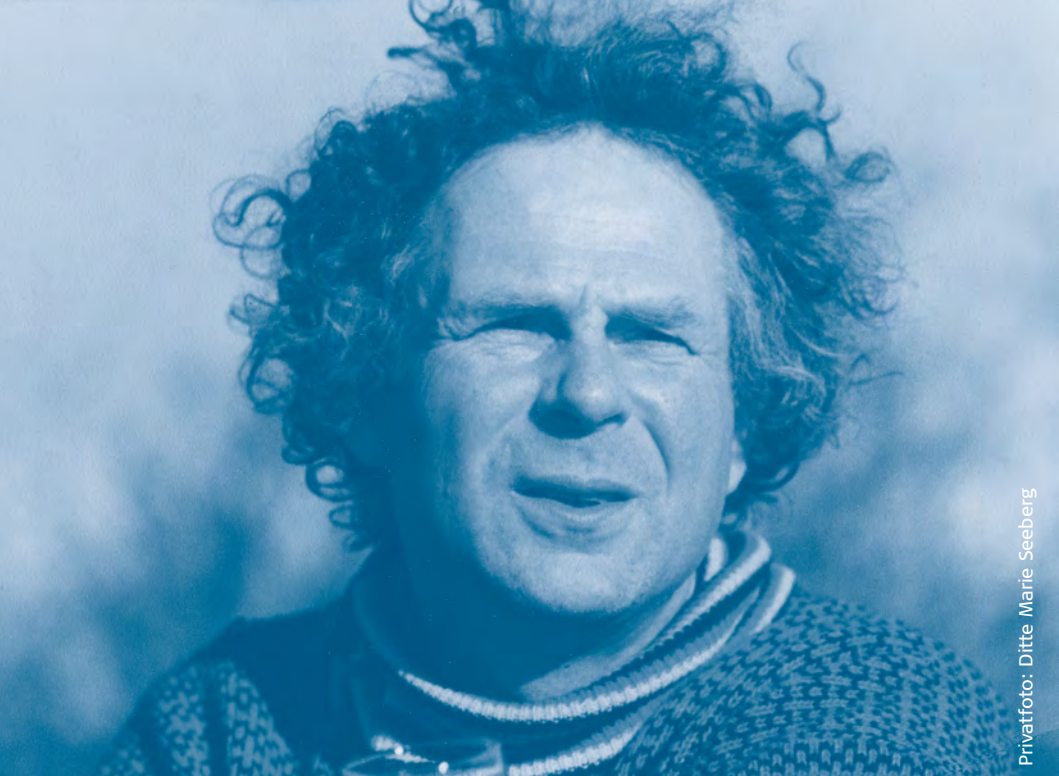
Overskriften til dette korte bidrag er tyvstjålet fra bidragets genstand, museumsmanden og forfatteren Peter Seeberg (1925-1999), hvis samlede fiktionsprosa Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i år begynder at udgive i fagligt gennemarbejdet, forskningsmæssigt kommenteret form. Og karakteristikken – et lille museum med et budskab, eller et museum med et lille budskab – går selvfølgelig på Viborg Stiftsmuseum, som han ledede fra 1960 til 1993, men kan såmænd sagtens også anvendes om det prosaforfatterskab, som indledtes i 1956 med romanen *Bipersonerne*, og som udviklede sig til et af de allermest særprægede og æstetisk originale i moderne dansk litteratur.

Seebergs forfatterskab kan kaldes lille, men det vejer tungt og er da også kommet til at fylde mere og mere i eftertidens bevidsthed, dels i kraft af debutbogen og de to nærmest følgende udgivelser, romanen *Fugls føde* fra 1957 og novellesamlingen *Eftersøgningen og andre noveller* fra 1962, dels på grund af det sene værk, prosaudgivelserne fra de sidste 25 år af hans liv. Det er dem, der skal fokuseres på her, den flotte serie, som begynder med *Dinosaurusens sene eftermiddag* (1974) og omfatter seks værker i alt, senest den posthumt udgivne *En enkelt afbrydelse* (2001).

Alle disse sene prosaværker kendetegnes ved en overmåde høj grad af indre forskellighed. Deres fælles principper er: *heterogenitet*, *hybriditet* og maksimal *inklusivitet*. Metoden introduceres i 1974 og fastholdes fra da af konsekvent hos Seeberg, idet han – når lige bortses fra romanen *Ved havet* fra 1978 – holder sig til kort og ultrakort prosa, men tillige afstår fra at slibe sine bøger til, sådan at de hver især kan opnå en bestemt tematisk og formmæssig identitet. I stedet søger han hele tiden at finde frem til nye måder at fortælle på.

Fra og med *Dinosaurusens sene eftermiddag* spreder hans korte prosa sig over et bredt register og spænder lige fra den traditionelle novelle over den sære eller absurde historie til originale og dristigt fornyende forsøg ude i kanten af, hvad man indtil da havde betragtet som 'ægte' litteratur. Efter midten af 1970'erne er det, som om der for Peter Seeberg slet ingen grænser er for prosaens muligheder. Det mest forskellige får nu naturlig indfødsret i hans værker, genrer blandes med hinanden, og litteraturen åbnes for en verden uden for litteraturen, i en favnende og nysgerrig gestus.

Med et begreb hentet fra billedkunsten kan vi sige, at Seebergs fornyende bidrag især består i hans *readymades*. Begrebet bruges første gang om Seeberg i litteraten Bjarne Sandstrøms bidrag til antologien *Mytesyn* (1985), og hans opdagelse forekommer som etiket slående rigtig. For ligesom avantgardeikonet Marcel Duchamp (1887-1968) blot tog en pissekumme og signerede den og lod den sætte på museum og dermed lagde op til, at folk skulle se og begribe den som kunst, importerer Peter Seeberg sultent udtryksformer fra det levede liv og arran-

Privatfoto: Ditte Marie Seeberg

gerer dem som litteratur. Ved i sit senværk fra *Dinosaurusens sene eftermiddag* og frem at lade vidt forskellige prosatyper optræde side om side med mere 'normalt' novellistisk materiale opretter han en dialog med den verden, der ligger uden for den skønlitterære. Han udnytter verbale strukturer, som kunne være autentiske og i nogle tilfælde vel sagtens til dels også er det. Derved skaber han sin helt egen 'fiktive dokumentarisme' og ændrer ved betingelserne for læsningen af den korte form, ja, af litteratur overhovedet.

Denne fornyer-praksis begynder med *Dinosaurusens sene eftermiddag* og kan som ovenfor antydtes ses i sammenhæng med, at Seeberg ud over at være skønlitterær forfatter tillige ledede Viborg Stiftsmuseum. Som museumsmand kom han dagligt i kontakt med minder og vidnesbyrd om menneskers daglige liv, dels i form af alle de genstande, de havde haft i hænderne, dels gennem de spor, de efterlod sig på skrift. Desuden skulle han i rollen som udstillingstilrettelægger skrive de knappe tekster, der ledsager et objekt lagt frem eller hængt op til beskuelse. Som fx denne:

58) *Portræt af ukendt dame*, ukendt oprindelse, omkring 1860. Olie på lærred.

Afbildninger af personer bliver hyppigere gennem perioden. Oliebilledet og skyggebilledet er enerådende til daguerrotypiet dukker op i midten af 1840'erne. At blive forevigt bliver hver mands sag.

(Fra udstillingskataloget *Brikker af en verden*, 1975; her citeret efter Marianne Bro-Jørgensen m.fl. (red.): *Tingenes spejl. Museumstekster 1960-1997*, 2001)

En museumstekst, javel, og som sådan fuldt funktionel – men samtidig jo også en slags prosadigt. Gennem det at skrive genstandstekster lærte Seeberg at formulere sig kort og fyndigt, men han skærpede også sin evne til at indleve sig i andres tit fuldkommen anderledes måder at anvende sproget på, en evne, som formentlig var opstået allerede i 1950'erne under hans arbejde som løst ansat medarbejder på Nationalmuseet, hvor hans opgave bestod i registrering og redigering af anonyme menneskers levnedsskildringer. Først 20 år senere blev denne evne imidlertid fuldt ud forløst litterært, ved en livgivende åbning, afskeden med det subjektive.

Seeberg, der i forvejen havde en karakteristisk stil, blev nu imitator og sproglig kamæleon. Eller man kan sige, at hans sans for det kølige, glansløse udtryk pludselig fik hørbart svar fra omverdenen, hvilket overbeviste ham om, at der i skarpheden, nøgternheden og hele udtrykkets autenticitet muligvis lå en metode og en ny, farbar vej for ham. Det skift må han efter alt at dømme selv have oplevet som en lykkelig frigørelse af indtil da bundne energier, et gennembrud til en vældig mangfoldighed af menneskelig erfaring. Men det kan samtidig opfattes som et pludseligt spring fremad for dansk litteratur, et skift af paradigmesættende betydning.

Hvor Seeberg og andre danske forfattere, poeter såvel som prosaister, i det meste af modernismen var udgået fra en forestilling om den litterære tekst som adskilt og udskilt fra det trivielle, det almindelige og det repetitivt banale, gik han fra begyndelsen af 1970'erne over til i sin skrift simpelt hen at respektere hele den rigdom af sproglige former, hvori mennesker artikulerer liv. Fra at være det 'ægte' reservat midt i en 'falsk' moderne verden af overfladisk simili, med kulturindustriens hjernedøde pop som hadeobjektet over dem alle, bliver det litterære kunstværk nu, hos den sene Seeberg, et mødested for de sprog, som faktisk findes og bruges, uden nogen på forhånd fældet (fx marxistisk) dom for falsk bevidsthed og uden nogen bedrevende og gennemskuende (fx freudiansk) analyse af manglende selvindsigt. Produkter af menneskelig bevidsthed opfattes i stedet som kendsgerninger slet og ret, som foreliggende spor, ytringer af liv, som lige virkelige, hvad enten talen er om en slægtstavle eller en nekrolog, et testamente eller en liste over personer på en kirkegård i Provence.

Selv formulerede Peter Seeberg sig i flere omgange (bl.a. i *Indfaldsvinkler* fra 1998, den i bogform udgivne 'tårnsamtale' med kollegaen Poul Vad) sådan, at litteraturen altid fordrer 'formalisme' i den forstand, at man ikke kan sige det samme på to forskellige måder. For skifter man form, skifter man indhold. Intet kan siges på flere måder!

Men i det sene forfatterskab består den store formmæssige fornyelse i forfatterens opdagelse af 'listen' som æstetisk princip. I et brev fra marts 1974 til K.E. Hermann nævner Peter

Seeberg således, at han bl.a. arbejder med en undergruppe, som foreløbig kun hedder 'lister'. Denne prunkløse genre-etiket fortætter bestræbelsen bag hans nyskabende praksis.

For hvad er en liste? Den er en organisering af elementer, objekter, som af en eller anden grund hører sammen. Man laver således mandtalslister, inventarlistes, indkøbssedler og huskesedler. Og fælles for dem er, at de ikke behøver at fortælle én historie eller indordne deres enkeltelementer under noget andet princip end det kriterium, som bragte disse sammen på række. De adskilte objekter kan herefter fremstå i deres egenart og beholde deres singularitet. De kan belyse hinanden, men samtidig fremstå selvlysende. De kan samtale, og alligevel tale for sig selv. De kan danne orden, men højst af såre lokal og midlertidig karakter, og derved artikulere en opfattelse af tilværelsen som bestemt af det tilfældige, prøvende og derfor mulighedsrige. Listen kan som æstetisk form gribe eksistensens præg af åbent øjeblik og uventet begivenhed.

Det interessante er nu læsereffekten, det skred i læserens genreforventning, der sker, lige fra man på omslaget læser ordet *Noveller*, og indtil man bliver færdig med en bog af den sene Seeberg og må erkende, at den netop *ikke* var en overholdelse af én genremæssig regel, men en opvisning i brud på regler og oprettelsen af nye regler. At læse Peter Seebergs seks sidste kortprosaudgivelser er som at besøge et museum og konstant blive forbløffet. Hvert enkelt stykke har nemlig det til fælles med virkelighedens bedste museumstekster, at det deskriptivt er konkret, formmæssigt opleves prægnant, forståelsesmæssigt fremtræder evident. En museumstekst skal jo kunne virke, som om den er skrevet af hvem som helst. Den skal ikke have påfaldende præg af sin tid eller sit miljø. Men den skal være koncis og rette sig mod netop dette ene objekt – og ligesom åbne ind til det ved selv at have en lille mangel, en dør, gennem hvilken beskueren kan træde ind til tingen.

Hertil svarer i Peter Seebergs forfatterskab en bestræbelse på at finde ind til eller måske snarere tilbage til mennesket i dets uforudsigelighed, dets ubetydethed, kunne man måske sige, vise dets endnu ikke definerede eller uddifferentierede og retningsgivne bestemthed – fremstille mennesket i dets potentialitet og latens. Hvis han som fagmand redefinerede den museale skrift som markeringen af et spor, nemlig det spor, som vidnesbyrd om levet liv uvægerligt afsætter og er, søgte han som prosaist at redefinere litteraturen. Det er der al mulig grund til at markere gennem selskabets kommende udgivelse.

Men man må samtidig håbe, at den samlede udgave af hans prosa vil gøre det muligt at læse hans tre tidligste bøger i et anderledes lys. Ganske vist fremstår *Bipersonerne* og *Fugls føde* i høj grad som produkter af efterkrigstidens eksistentialisme, men formmæssigt er de radikalt fornyende i kraft af en teknik, som Ole Sarvig kaldte Seebergs 'litterære pointillisme'. Og hvad angår de geniale noveller i *Eftersøgningen og andre noveller*, trænger disse oprigtigt talt til at blive trukket ud af deres tidligere litteraturhistoriske skyggetilværelse som en art anneks til Villy Sørensens 'fantastiske fortællinger' – en placering, som de uberettiget fik i kraft af ikke mindst Thomas Bredsdorffs *Sære fortællere* (1967, udvidet udgave 1968), og som de vedblev at beholde i det ene oversigtsværk efter det andet. Læst på baggrund af senværket og i lyset af, hvad vi i dag ved om Seebergs forudsætninger, kan hans tidlige noveller måske opfattes som det lykkelige, mirakuløse møde mellem Samuel Becketts snurri-ge abstraktioner og Ludwig Wittgensteins hverdagsproglighed. Hvem ved, om ikke museumsmanden allerede har været på færde i genistreger som »Patienten« og »Braget« med deres dobbelthed af absurdisme og stramt praktiseret livsfilosofi?

Erik Skyum-Nielsen

Anna og Michael Anchers breve

Udgiver: Elisabeth Fabritius

Tilsynsførende: Finn Gredal Jensen, Jesper Gehlert Nielsen og Inger Sørensen (Det Kongelige Bibliotek)

Finansiering: Beckett-Fonden

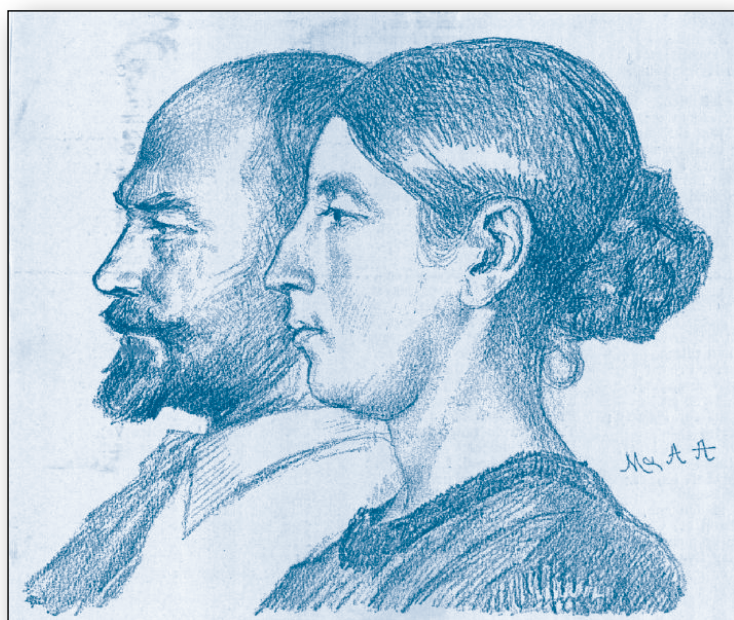
Projektet er tænkt som en videnskabelig udgave af breve fra og til kunstnerparret Anna Ancher (født Brøndum, 1859-1935) og Michael Ancher (1849-1927). De tidlige dele af korrespondancen giver et billede af Anna Brøndums uddannelse og Michael Anchers vej til sit kunstneriske gennembrud i 1880, hvor de også gifter sig.

Som de første malere bosatte de sig i Skagen og blev begge inderligt forbundet med etableringen af den internationale kunstnerkoloni, Skagensmalerne, der fra 1879 og op gennem 1880'erne holdt til dér, og som fandt inspiration i fransk naturalisme. Som sådan udgjorde de en del af Det Moderne Gen-

nembrud, hvilket også kom til udtryk gennem venskab med Georg og Gerda Brandes og Henrik Pontoppidan.

Fra 1890'erne skifter brevene karakter. Skagensmalerne var ikke længere avantgarde, men etablerede, socialt anerkendte og populære. Selv kongehuset kom på besøg (Christian 10. og dronning Alexandrine), og i 1908 var Michael Ancher med til at stifte Skagens Museum. I de sidste år kan man følge parrets fremmedgørelse over for det moderne maleri. Kulturhistorisk giver brevene samlet set et nuanceret billede ikke blot af kunstnermiljøet, men af Skagen i bredere forstand.

På grund af uenighed om tidsplanen foreslår bestyrelsen i forståelse med Det Kongelige Bibliotek, at udgivelsen tages af programmet.

Thomas Bartholin d.æ.s breve

Udgiver: Niels W. Bruun
Tilsynsførende: Niels Jørgen Green-Pedersen og Peter Zeeberg
Finansiering: Carlsbergfondet

Thomas Bartholins (1616-1680) forfatterskab blev i sin tid af Odin Wolff betegnet som »den Skat af Kundskaber og Underretninger om Naturen, Mennesket og Tidsalderens Egenheder hiemme hos os, hvilken findes nedlagt i vor Landsmand Thomas Bartholins Skrifter«. Denne

præcise karakteristik er også dækkende for Bartholins korrespondance, som han i redigeret form selv udgav i årene 1663-1667. Hertil kommer så de breve, der findes i andre trykte kilder, eller som udgiveren har fundet i danske og udenlandske arkiver.

Den kritiske udgave af de Bartholinske breve omfatter hele dette materiale samt en engelsk oversættelse heraf. Den latinske tekst er etableret, men er under revision, og samtlige breve er oversat. Der pågår nu en afsluttende redaktion af den engelske oversættelse.

Thorkild Bjørnvigs lyrik

Udgiver: Benedikte F. Rostbøll
Tilsynsførende: Per Dahl og Keld Zeruneith

Thorkild Bjørnvig (1918-2004) står som den centrale lyriker i tiden lige efter 2. Verdenskrig, en brobygger mellem en traditionsbevidst poesi og den senere modernisme. Han har status af en nyklassiker, der ikke er til at komme uden om i dansk digtning. Alligevel findes hans digte ikke i en videnskabelig udgave med grundige kommentarer, der kan gøre dem tilgængelige for et større publikum.

Bjørnvigs lyriske forfatterskab, der omfatter fjorten digtsamlinger og en række digte offentliggjort i tidskrifter, aviser m.v., falder i to hovedfaser: (1) 1947-1968; (2) 1968-1993. Den første fase rummer fem store digtsamlinger. Disse fem samlinger udgør hver især et højdepunkt i Bjørnvigs forfatterskab og i periodens poesi. De udgør tillige en tematisk helhed, hvilket hidtil ikke er blevet belyst. Det er derfor i første omgang mest presserende at udgive disse fem digtsamlinger i en pålidelig, videnskabelig udgave med titlen *Thorkild Bjørnvig 1947-1968*, men projektet kan med fordel tilrettelægges således, at det vil kunne følges op af *Thorkild Bjørnvig 1968-1993* siden hen. Det er også hensigten at trykke dels en række manuskriptbaserede digte, dels en række digte fra perioden 1947-1968, som ikke

er optaget i digtsamlingerne, men udelukkende trykt i tidskrifter og aviser.

Bjørnvigs digte går i dialog med et stort og ofte vanskeligt stof, der kalder på kommentarer og forklaringer. Han trækker på en lang mytologisk og filosofisk tradition, der inkluderer antik, bibelsk og nordisk mytologi. Bjørnvig indskriver sig derudover i en tyskorienteret romantisk, symbolistisk lyriktradition. Mange af digtene har også en interessant og delvis uudforsket tilblivelseshistorie, som bør kortlægges. Han rettede i vid udstrækning i sine digte, ikke kun mellem manuskript og førsteudgave, men også ved senere udgaver.

Der er i beretningsåret ikke arbejdet på projektet. Det forsøges at tilvejebringe midler til finansiering af udgiverarbejdet.

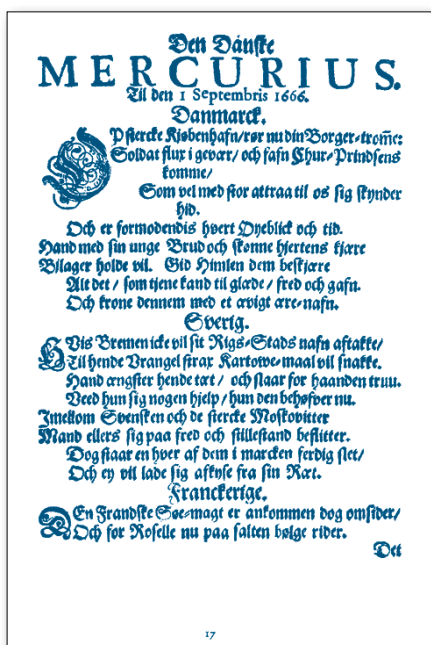
Anders Bording: Samlede Skrifter

Udgivere: Paul Ries og Erik Sønderholm †

Tilsynsførende: Ole Feldbæk † og Steffen Heiberg

Finansiering: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Da Peder Terpager og Hans Gram med støtte fra Frederik Rostgaard i 1735 udsendte deres udgave af Anders Bordings (1619-1677) samlede skrifter, lod de digtene og den versificerede månedsavis *Den Danske Mercurius* fremtræde i en moderniseret sprogdragt, ligesom Hans Gram forsøgte at gøre værkerne tilgængelige for »enhver vittig Læsere« ved at forsyne dem med »fornødene Opliusninger ved flere stæder, hvor Meeningen formedelst visse Historiske Omstændigheder er ikke lige klar for alle, i det mindste ikke saa aabenbar, som den var paa de Tider, da Versene

skreves«. Mens Erik Sønderholm genoplivede digtene, og faksimilegengivelsen af *Den Danske Mercurius* automatisk genskabte avisen, arbejdes der stadig på det fjerde bind, kommentaren til *Den Danske Mercurius*, den del af Bordings produktion, hvori han efter Grams mening bedst viste sin »Poëtiske Opfinding og Artighed, eller hans Rigdom og Overflødighed i Talen«. Formålet med kommentaren, der har form af et leksikon af sprogligt, geografisk, biografisk og alment kulturelt indhold, er derfor at gøre avisen tilgængelig for en nutidslæser som et værk, hvis forfatter ikke blot beskrev, men også fortolkede sin egen og sin samtids verden.

Der arbejdes på renskrivning, korrekturlæsning og redigering af det fjerde bind.

Udkommet:

Anders Bording: *Digte* (1984)

Anders Bording: *Den Danske*

Mercurius (1984)

Kommentar til Anders Bordings digte (1986)

Georg Brandes: Berlin som tysk Rigshovedstad

Udgivere: Per Dahl og Per Øhrgaard

Tilsynsførende: Uffe Andreassen og Steffen Heiberg

Berlin som tysk Rigshovedstad (1885) er ordnet i 67 tematiske kapitler, der opsummer Georg Brandes' (1842-1927) erindringer og indtryk fra årene i Berlin 1877-1883, oprindeligt publiceret i danske, norske og svenske dagblade og tidsskrifter.

Udgaven, der følger førsteudgaven, men gør rede for forholdet til de underliggende artikler og senere ændringer, gengiver de oprindelige illustrationer, der blev udeladt ved optrykket i *Samlede Skrifter*. Bogens godt 500 siders tekst foreligger opsat og er under korrekturlæsning. Kommentarer, tekstkritik og registre er under fortsat bearbejdning. Manus forventes afsluttet i en første form medio 2017, således at det undervejs kan forelægges tilsynet. Færdigt manus forventes at foreligge primo 2018.

Georg Brandes' Correspondance, 2e Série

Udgivere: Zsuzsanna Bjørn Andersen † (den ungarske brevveksling), Klaus Bohnen (den tysk-østrigske brevveksling), Per Dahl (den tysk-østrigske brevveksling), NN (den russiske brevveksling) og NN (den polske brevveksling)

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen (den ungarske brevveksling), Flemming Conrad † og Lars Peter Rømhild

Finansiering: Brandt-Brandtved Fonden, Lillian og Dan Finks Fond, Else Marie Moth-Lunds Fond samt Politiken-Fonden

Bindene med Georg Brandes' (1842-1927) brevvekslinger med ungarske, tysk-østrigske, russiske og polske kulturpersonligheder indgår i udgaven af *Georg Brandes' Correspondance*. Den første serie udkom 1952-1966 og medtog kun få, meget store brevvekslinger med udvalgte forfattere. Anden serie sigter bredere og omfatter derfor flere korrespondenter og litterære miljøer, der dokumenterer Georg Brandes' internationale indflydelse.

Den ungarske brevveksling: I samarbejde med Prof. Dr. András Masát, Andrassy Universitát Budapest, er manuskriptet revideret. Transskriberingen af brevene er gennemgået i samarbejde med Dr. Eike Nebelin. Manuskriptet er godkendt af tilsynet og afventer finansiering.

Den tysk-østrigske brevveksling: På grund af udgavernes øvrige arbejde og sygdom

skrider arbejdet langsomt frem, men kan forhåbentlig afsluttes 2017-2018.

Den russiske brevveksling: Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Den polske brevveksling: Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Udkommet:

Correspondance de Georg Brandes. I: La France et L'Italie (1952)

Correspondance de Georg Brandes. II: L'Angleterre et La Russie (1956)

Correspondance de Georg Brandes. III: L'Allemagne (1966)

Correspondance de Georg Brandes. IV: Notes et Références (1966)

Georg Brandes' Nietzscheforelæsninger 1888

Udgivere: Per Dahl og Gert Posselt

Tilsynsførende: Carl Henrik Koch

Finansiering: Carlsbergfondet

Projektet omfatter en udgivelse af manuskriptet til Georg Brandes' (1842-1927) fem banebrydende forelæsninger ved Københavns Universitet i foråret 1888 over den tyske filosof Friedrich Nietzsche (1844-1900) og af de deraf afledte artikler om »Aristokratisk Radikalisme«, der tryktes i hhv. *Tilskueren* og *Deutsche Rundschau* 1889 og 1890. På grund af den internationale interesse for forelæsningerne

publiceres de i en dansk-tysk paralleludgave på det schweiziske forlag Schwabe & Co., Basel, i serien *Beiträge zu Friedrich Nietzsche*.

Teksten er ledsaget af en fyldig indledning og oplysende noter; den danske tekst desuden af et tekstkritisk apparat, mens apparatet i den tyske oversættelse rummer henvisninger til de refererede steder i Nietzsches værker.

Manuskriptet foreligger i afsluttet korrektur, og de

manglende dele er oversat. Det resterende layoutarbejde forventes tilendebragt medio 2017.

P.O. Brøndsteds dagbøger fra ungdomsrejsen

Udgiver: Gorm Schou-Rode

Tilsynsførende: Ivan Boserup

Konsulent: Bodil Bundgaard

Rasmussen (Nationalmuseet)

Finansiering: C.L. Davids Fond

De bevarede rejse-dagbøger fra P.O. Brøndsteds (1780-1842) ungdomsår 1806-1812 rummer et mangesidet begavet menneskes levende beskrivelse af

tidens Europa. Skildringen af rejsen i Det Osmanniske Rige er et unikt dokument, men også optegnelserne fra det forberedende ophold i Paris rummer meget værdifuldt materiale. Stemningen i verdens hovedstad, Napoleons Paris, er fint skildret, og der bringes mange detaljer om livet i den tysk-danske koloni i byen. Tilblivelsen af Adam Oehenschlägers værker følges, såvel som digterens gensyn med kollegaen Jens Baggesen. Der er talrige oplysninger til belysning af den almindelige lærdomshistorie, men ikke mindst musik-, kunst- og teaterhistorikere vil finde megen ny information.

Gennemlæsningen er afsluttet, forord og indledning skrevet, og det redaktionelle og grafiske arbejde er indledt. Fra C.L. Davids Fond er der i august 2014 bevilget fuld støtte til publikationen, som forventes udgivet ultimo 2017.

Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi I-XV

Redaktion: Sten Ebbesen, Alfred Otto †, Jan Pinborg † og Heinrich Roos †

Tilsynsførende: Niels Jørgen Green-Pedersen, Fritz Saaby Pedersen † og Erik Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

Corpus Philosophorum Danicorum er en samlet udgave af videnskabelige arbejder fra middelalderen, som har danske forfattere. Alle værkerne er på latin, og de fleste har filosofisk indhold. Første bind fremkom i 1955, bind XIII i 1998 (bind IX var imidlertid oversprunget). Bind XIV, indeholdende Boethius de Dacias kvæstioner til Aristoteles' *De anima* og nogle anonyme kvæstioner til *Metafysikken*, som står i afhængighedsforhold til Boethius', udkom i 2009.

Næste forudsete udgivelse er bind IX, som vil indeholde en samling af logiske og grammatiske afhandlinger, hvortil også Boethius de Dacia har bidraget (Boethii aliorumque sophismata). Bindet udgives af Sten Ebbesen og Irène Rosier-Catach (Paris). Arbejdet har ligget stille nogle år, men nu er udgiveren blevet pensioneret og har fået tid til at tage fat på opgaven igen. Manus forventes at foreligge ultimo 2017 eller primo 2018.

Udkommet:

I,1-2: *Johannis Daci Opera* (1955)

II: *Martini de Dacia Opera* (1961)

III: *Simonis Daci Opera* (1963)

IV: *Boethii Daci Modi significandi* (1969)

V,1: *Boethii Daci De generatione* (1972)

V,2: *Boethii Daci Physica* (1974)

VI,1: *Boethii Daci Topica* (1976)

VI,2: *Boethii Daci Opuscula* (1976)

VII: *Incertorum Auctorum Quaestiones super Sophisticos Elenchos* (1977)

VIII: *Boethii Daci Quaestiones super IV librum Meteorologicorum* (1979)

X,1: *Petri Philomenae de Dacia Opera quadrivitalia* (1983)

X,2: *Petri de S. Audomaro Opera quadrivitalia* (1984)

XI,1-2: *Andreae Sunonis filii Hexaëmeron* (1985)

XII: *Nicolai Drukken De Dacia Opera* (1998)

XIII: *Thuonis De Vibergia Opera* (1998)

XIV: *Boethii Daci Quaestiones Super Librum De Anima – Anonymi Boethio Daco Usi Quaestiones Metaphysicae* (2009)

Danmarks gamle Ordsprog I-VIII

Udgivere: Simon Skovgaard Boeck, Iver Kjær † og John Kousgård Sørensen †

Tilsynsførende: Allan Karker

Finansiering: Augustinus Fonden (bind I-III), Carlsbergfondet og Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Danmarks gamle Ordsprog er den videnskabelige standardudgave af danske ordsprog. I sit anlæg adskiller den sig fra andre udgaver ved at lægge samlinger af ordsprog til grund for udgivelsen, hvor andre værker har valgt det enkelte ordsprog som udgangspunkt. I alt 27 samlinger fra perioden 1500-1700 udgives i bogform (i nytryk eller faksimile); det samlede antal ordsprog er ca. 33.000. Den valgte form giver forskeren mulighed for at undersøge de enkelte samlinger, men det betyder også, at et register bliver en uundværlig indgang til værket, hvis man fx vil se, hvordan et ordsprog har ændret sig gennem tiden.

For at projektet kan afsluttes, mangler indledningen til bind III (Ribekredsens ordsprogssamlinger) og bind VIII (registre). Manuskript til bind III har passeret tilsynet. Det har vist sig nødvendigt at supplere udgivelsesarbejdet med det stykke af håndskriftet Rostgaard 48, 8°, der indeholder Peder Syvs afskrift af Anders Sørensen Vedels samling; dette arbejde er påbegyndt.

Udkommet:

I,1-2: Peder Låles Ordsprog (1979)

II: »Hans Thomissøns Ordsprog« & Poul Enevoldsen: *Farrago* (1977)

IV: *Problemata et Proverbia moralia* & Hans Chr. Sthens Ordsprog (1987)

V: Daniel Matras: *Proverbes* (1981)

VI: Samlinger fra 17. århundrede (1980)

VII,1-2: Peder Syv: *Aldmindelige Danske Ordsproge* (1983-1988)

Holger Drachmann – Amanda Nilsson (»Edith«). En brevveksling

Udgiver: Henk van der Liet

Tilsynsførende: Lars Peter Rømhild

Det Kongelige Bibliotek erhvervede i 1947 ca. 850 breve fra digteren Holger Drachmann (1846-1908) til »Edith«, dvs. Amanda Nilsson, senere Gerlach (1866-1953). Siden har der været et stort behov for en kommenteret udgave af dette brevmateriale, ikke mindst fordi Morten Borups *Breve fra og til Holger Drachmann I-IV* (1968-1970), ligeledes udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, forbigår disse breve. Forklaringen er, at Borup ikke mente, at brevene til og fra »Edith« havde tilstrækkelig litteraturhistorisk betydning. Til trods for dette synspunkt gør han i forordet opmærksom på, at »Udgivelsen af et udvalg af breve, der belyser digterens privatliv, kunne ligeledes være ønskelig«. »Edith« spillede en central rolle i Drachmanns modne forfatterskab, dvs. fra ca. 1887 til ca. 1898. Fhv. overbibliotekar og tidl. tilsynsførende på denne udgave, Torben Nielsen, har i *Magasin fra Det Konge-*

lige Bibliotek gjort opmærksom på, at »Amanda Gerlachs papirer udgør et værdifuldt tilskud til vort kendskab til Drachmann i »Edith«-perioden, og ikke mindst til Amanda Nilsson selv som den fine og hengivne kvinde, hvis tab han [Drachmann] aldrig rigtigt forvandt«.

Transskriptionen og kommenteringen af brevene er p.t. stillet i bero pga. andre opgøremål.

Peder Hegelund: Susanna

Udgiver: Flemming Lundgreen-Nielsen
Tilsynsførende: Marita Akhøj Nielsen

I versdramaet *Susanna* gen-digter Peder Hegelund (1542-1614) en apokryf bibelsk be-retning om den ærbare ægte-hustru Susanna, som efter-tragtes af to vellystninge. Den gode får sin belønning, og de onde får deres vel-fortjente straf, begge dele takket være profeten Daniel. Undervejs indlægger Hege-lund på egen hånd en om-fangsrig monolog fra kvinde-skikkelsen *Calumnia*, der i mange detaljer analyserer fænomenet bagtalelse. Hege-lund stammede fra Ribe, og med udgivelsen af dette værk vil den påbegyndte række af gamle skolekomedier rimeligt dække de danske landsdele.

På grund af udgiverens øvrige forpligtelser er der i beretningsåret ikke sket frem-skriddt.

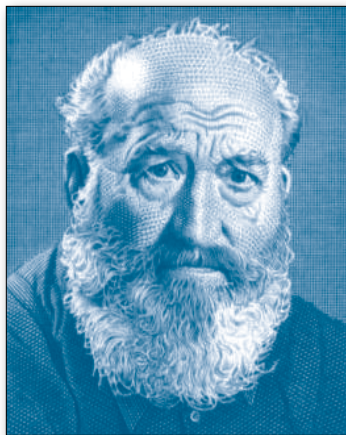
William Heinesens breve. Et udvalg

Udgiver: Bergur Rønne Moberg under medvirken af Esther Schat Kielberg
Tilsynsførende: Esther Schat Kielberg og Jørgen Schack
Finansiering: Velux Fonden og Granskingarråd Føroya

William Heinesens (1900-1991) lange brevskrivningspe-riode omfatter årene 1917-1990, dvs. fra før debuten i 1921 til efter udgivelsen af hans sidste fiktionsværk i 1985. Der foreligger tre brev-samlinger af William Heinesen: For det første det arkiv, som Heinesen selv overdrog til Det Kongelige Bibliotek (UT 677), der bl.a. indehol-der en brevkorrespondance mellem William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen. Der-næst breve fra Heinesen til Ebba Hentze, som ligeledes er opbevaret på Det Konge-lige Bibliotek, og endelig et nyetableret arkiv opbevaret hos Heinesen-familien i Tórshavn. Brevudgaven kommer fortrinsvis til at indeholde breve fra førstnævnte arkiv og vil byde på eksempler på Heinesens brevkunst gennem ca. 70 år. Langt de fleste af Heinesens breve tilhører den traditionelle vennebrevsgen-re, men udvalget rummer også det, Heinesen kaldte »afhandlingsbreve«, der mere ligner essays end egentlige breve. Udvalget består af ca. 90 breve svarende til ca. 500 sider eksklusive kommentar-er, registre etc. Arbejdet med at kommentere brevene er færdigt i løbet af foråret, hvorefter der foretages de

endelige gennemlæsninger og korrekturlæsninger af manuskriptet.

Som en del af brevudvalget registreres hele materialet i UT 677, som er det væsentligste Heinesen-arkiv. Dette rent empiriske arbejde består i forskellige former for registerdata, først og fremmest registreringen af selve arkivmaterialet med henblik på afsender, modtager, datering og evt. materialelegenskab som tegninger. Derudover forefindes personregister og emneregister, liste over modtagere m.m.

Foruden udgivelsesarbejdet består Bergur Rønne Mobergs postdoc-projekt af en fortolkning af brevene som værktøjsblivelse, der i første omgang udgives som fem artikler i videnskabelige nordiske tidsskrifter og i en international litteraturhistorie. Fortolkningsmæssigt åbner et bredt brevudvalg for en undersøgelse af brevene som et samlet grundlag for og en samlet samtale med forfatterskabet og dets vej gennem størstedelen af det 20. århundrede. I overensstemmelse med

udvalget dækker artiklerne over forskellige perioder og væsentlige aspekter i værktøjsblivelsen, der både kan betyde enkeltværker og dele af forfatterskabet. Brevenes værktøjsblivelsesdimension tilgodeses ved at undersøge dem dels som en kontinuerlig sideløbende refleksion over forfatterskabet, dels som udvalgte temaer.

Brevudgaven forventes udgivet i 2018.

Johannes V. Jensen: Den gotiske Renaissance

Udgivere: Aage Jørgensen og Monica Wenusch

Tilsynsførende: Jesper Gehlert Nielsen og Sven Hakon Rossel

I 1901 udgav Johannes V. Jensen (1873-1950) to betydelige bøger: *Vinteren (Kongens Fald*, 3. del), en kunstnerisk tribut til og måske også afsked med 1890'er-dekadenen, og *Den gotiske Renaissance*, en fanfareagtig velkomsthilsen til modernitetens og teknikkens nye århundrede. Sidstnævnte er en art sammenskrivning af avisreportager hjemsendt fra Spanien, hvor Jensen i sommeren 1898 dækkede den Spansk-Amerikanske Krig (eller rettere: den sociale turbulens på hjemmefronten, som krigshandlingerne i filippinske og cubanske farvande gav anledning til), samt fra Paris, hvor han i sommeren 1900 dækkede den store Verdensudstilling, opfattet som et gennembrud for den »gotiskhed«, som hans spanske oplevelser ikke havde rummet forvarslers om, men som de nordisk-angelsaksiske befolkninger havde gjort sig klar til.

Den gotiske Renaissance har da på forunderlig vis den modsætning indbygget i sig, som den grammatisk viser ud over. Den er således langt mere litteraturhistorisk interessant, end udgivelseshistorien antyder: ét optryk, gengivet efter originalen,

men ukommenteret og knap nok korrekturlæst.

Hertil kommer, at selve forholdet mellem de oprindelige avisartikler og den 'endelige', redigerede tekst fordrer en opmærksomhed, som det endnu dårligt har fået. Udga-ven vil følgelig omfatte *Den gotiske Renaissance* fra 1901 som grundtekst, suppleret med de originale avisartikler fra *Social-Demokraten* og *Politiken*, og med tilføjelse af kommentarer og efterskrift. Tillige vil udgaven medtage et par 'spanske' artikler, som ikke blev tilgodeset ved redaktionsprocessen i 1901.

Manuskriptet revideres efter tilsynets gennemlæsning; arbejdet forventes færdiggjort medio 2017.

Johannes V. Jensen: Kongens Fald

Udgivere: Jesper Gehlert Nielsen og Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen

Kongens Fald (1900-1901) er et hovedværk ikke blot inden for Johannes V. Jensens (1873-1950) forfatterskab, men i dansk litteratur overhovedet og er da også ved flere rundspørger blevet udnævnt til århundredets danske roman. En manuskriptudgave af teksten vil være af uvurderlig betydning for Jensen-forskningen, idet den giver mulighed for at kigge forfatteren over skulderen og følge selve skabelsesprocessen skridt for skridt. Denne kan følges ved hjælp af et letforståeligt notationssystem. Udgaven er yderligere enestående derved, at der kun er ganske få forarbejder bevaret fra Jensens hånd.

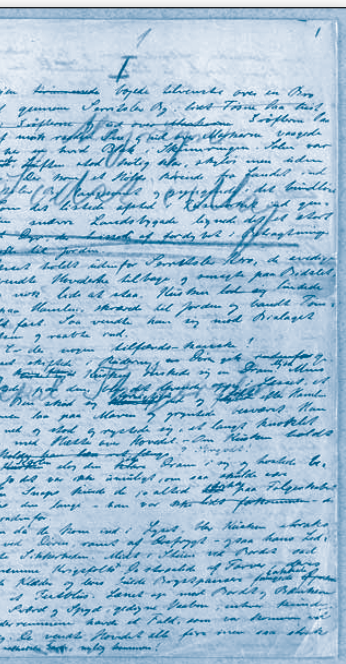
Leonora Christina: Jammers Minde

Udgivere: Poul Lindegård Hjorth † og Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen

Finansiering: Carlsbergfondet

Leonora Christinas (1621-1698) *Jammers Minde* er et af de mest bevægende dokumenter, der er overleveret os fra Danmarkshistorien. Den stolte kongedatters beretning om de mere end 21 år, hun måtte henleve som fange i Blåtårn under uhumske og ydmygende forhold, omgivet af hoverende, rå vogtere, frataget muligheden for meningsfuld beskæftigelse, er umiddelbart gribende. Sin usvækkede charme får værket fra det præcist sansede, uretoucheret realistiske billede af det myldrende lille samfund, der udfolder sit mangfoldige liv inden for Blåtårns mure.

Manuskriptgen- givelsen opstil- les synoptisk med en kritisk gengivelse af førsteudgaven. Førsteudgavens tekst er etableret (med angivelse af varianter i forhold til andenudgaven), og der arbejdes på kommentaren. Arbejdet forventes tilendebragt i løbet af 2017.

Bind 2 vil falde i tre hoved- afsnit: 1) sproglige og reale kommentarer til *Jammers Minde*, 2) en beskrivelse af værkets sprog og 3) et tillæg bestående af Leonora Christinas bevarede egenhændige danske skrivelser og andre aktstykker, hvoraf flere aldrig har været udgivet. Der arbejdes i første omgang med tillægget, da udgivelsen af Leonora Christinas egenhændige dansksprogede breve og aktstykker vil være en væsentlig forudsætning for sprogbeskrivelsen.

Udkommet:

Leonora Christinas Jammers Minde.

Diplomatarisk udgave (1998)

Leonora Christinas franske selvbiografi

Udgivere: Marita Akhøj Nielsen og Lene Schøsler

Tilsynsførende: Steffen Heiberg og Sanni Nimb

Leonora Christinas franske selvbiografi blev skrevet i maj 1673 i Blåtårn. En af Ulfeldt-parrets nære venner, lægen Otto Sperling, sad også fængslet i Blåtårn, og hans søn, Otto Sperling d.y., drog til København efter Frederik 3.s død i 1670 med det formål at få løsladt både sin far og Leonora Christina. I 1673 gav han op, men fik dem begge til at skrive en levnedsskildring, som han formentlig ville bruge til at påvirke opinionen i Europa og derigennem lægge pres på den danske regering. Det er utvivlsomt det formål, der har fået Leonora Christina til at udforme sin levnedsskildring på fransk, det internationale diplomatiske sprog; sædvanligvis korresponderede hun med Sperling på dansk. Han arbejdede på et værk om lærde kvinder, hvori hendes oplysninger efter planen skulle indgå.

Originalhåndskriftet blev smuglet ud fra Blåtårn og afskrevet af danske historikere, som udnyttede det i flere sammenhænge. Efter en del år forsvandt det, og man antog længe, at det var gået tabt. Derfor måtte Sophus Birket Smith lægge en afskrift til grund, da han i 1871 som den første udgav værket. På basis af hans udgave blev værket oversat til dansk

af C.O. Bøggild-Andersen i en arkaiserende sprogsform, der antagelig fungerede godt i 1949, da den blev udgivet af Det

Danske Sprog- og Litteraturselskab som en del af Leonora Christina: *Jammers Minde og andre selvbiografiske Skildringer*, hvori de danske skrifter er lempeligt moderniseret. I 1952 dukkede originalhåndskriftet mirakuløst op på et gymnasiebibliotek i Altona og blev købt af en dansk samler. Han tog initiativ til en faksimileudgave, *Leonora Christina Grevinde Ulfeldts franske Levnedsskildring 1673* fra 1958. Faksimileudgaven ledsages af Bøggild-Andersens oversættelse, der følger samme principper som hans tidligere oversættelse af afskriften. I 1961 genudsendte Rosenkilde og Bagger selskabets 1949-udgave med oversættelsen fra 1958. Denne oversættelse er siden blevet genudgivet i moderniseret form.

Som det fremgår af dette korte overblik, er originalhåndskriftet kun blevet udgivet som faksimile. Der mangler altså en videnskabelig udgave. Bøggild-Andersens oversættelse er stort set korrekt, men forekommer i

dag tung, svært forståelig og meget fjern fra det ganske jævne stilleje, som Leonora Christina valgte til de berettede afsnit; kun i bredt skilrede situationer med talrige replikker demonstrerer hun sin beherskelse af hofstilen. Der er altså behov for en nyoversættelse. Leonora Christinas beherskelse af fransk er blevet bedømt meget forskelligt, men først med Lene Schøslers undersøgelser videnskabeligt funderet.

Da selvbiografien på én gang er en vigtig kilde til en central kvindeskikkelse i Danmarkshistorien, et fascinerende menneskeligt dokument og et raffineret litterært værk, er det en oplagt opgave for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab at publicere en videnskabelig udgave af originalteksten jævnsides med en oversættelse til letforståeligt moderne dansk og med en lingvistisk, historisk og litteraturhistorisk indledning, foruden realkommentar og registre. I første omgang påtænkes en trykt udgave, siden en digital udgave, hvor også Det Kongelige Biblioteks faksimiler skal kunne vises.

I beretningsperioden er den tekstkritiske udgave blevet endeligt etableret, og oversættelsen er blevet finpudset. Der arbejdes nu med indledning og kommentarer.

Poul Martin Møllers Skrifter

Udgivere: Finn Gredal Jensen, Karsten Kynde og Kim Steen Ravn

Tilsynsførende: Minna Skafte Jensen, Carl Henrik Koch og Flemming Lundgreen-Nielsen

Poul Martin Møllers (1794-1838) forfatterskab har ikke siden guldalderens *Efterladte Skrifter*, der udkom i tre udgaver 1839-1856, været udgivet i sin vidtfavnende helhed. I sin korte levetid offentliggjorde Møller meget lidt; en stor del af forfatter-skabet foreligger alene i ofte vanskelige manuskripter med talrige varianter. Den nye kritiske, kommenterede udgave er planlagt til at omfatte fem bind. Første bind vil rumme alle de poetiske tekster, både Møllers egne digte og hans

Homeroversættelser, andet bind hovedværket *En dansk Students Eventyr* (1824) samt den øvrige prosadigtning. De følgende to bind vil omfatte 'strøtankerne' samt de filosofiske afhandlinger og forelæsninger. I femte bind vil man finde Møllers anmeldelser, hans polemiske indlæg samt endelig et supplement

til Morten Borups brevudgave, *Poul Møller og hans Familie i Breve* (1976).

Udgavens digitale version findes på *pmm.dsl.dk*. I det forløbne år er der tilføjet nye tekster og kommentarer, og funktionaliteten er blevet udbygget. Kommentarer til Møllers korte prosastykker og til dele af hans Homeroversættelser er afleveret til tilsynet.

Peter Nansens brevvekslinger med Edvard og Georg Brandes

Udgiver: Karin Bang

Tilsynsførende: Sten Rasmussen

Finansiering: Augustinus Fonden og
Statens Kunstfonds Projektudvalg for
Litteratur

Peter Nansens (1861-1918) brevvekslinger med Edvard og Georg Brandes udgør særdeles vigtige kilder til dansk kulturhistorie. Det Kongelige Bibliotek opbevarer foruden 201 breve fra Peter Nansen til Edvard Brandes og 188 til Georg Brandes også 398 breve fra Edvard og 205 fra Georg Brandes til Peter Nansen. Kun et fåtal af brevene har tidligere været offentliggjort, men rummer bl.a. et stykke pressehistorie fra *Politikens* første tid og følger produktionen af brevskrivernes bøger tæt – diskussioner og overvejelser undervejs – oplagstal, salgstal, opgørelser osv.

Brevvekslingerne er meget forskellige. Mens Peter Nansen og Edvard Brandes forholdsvis hurtigt blev dus, blev dette aldrig tilfældet mellem Nansen og Georg

Brandes. Læsere af brevudgaven kan især glæde sig til den øgede intensitet i brevvekslingen mellem Peter Nansen og Edvard Brandes, der varer fra det tidspunkt i sommeren 1894, da Brandes tager beslutning om at flytte til Oslo med sin familie, til han i foråret 1897 vender tilbage til København. Med brevene, der blev længere og hyppigere, holdt de hinanden fast i et tæt arbejdsfællesskab og venskab, selv om brevene giver udtryk for stort savn og tydeligt ikke kan erstatte det fysiske samvær og samtalen. Man får det indtryk, at der mellem dem er et bånd, som ikke kan brydes. Alligevel kommer det til et ærgerligt brud, dokumenteret af breve fra efteråret 1903. I brevvekslingen mellem Peter Nansen og Georg Brandes er det især samarbejdet om udgivelsen af Brandes' værker, der bliver grundigt belyst. Langsomt kommer de tættere på hinanden, har gode litterære og politiske diskussioner og knytter især fra sommeren 1915, hvor de på Brandes' opfordring lægger titlerne bort, et varmt venskab mellem sig.

De omtrent 1.000 breve, som brevvekslingerne omfatter, er alle transskriberede og kommenterede. Der er udarbejdet såvel person- som værkregister, og alt er gennemlæst af tilsynet. Der søges for øjeblikket om midler til trykning.

Erik Pontoppidan: *Grammatica Danica*

Udgiver: Sten Ebbesen

Tilsynsførende: Henrik Galberg
Jacobsen, Marita Akhøj Nielsen og
Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Privat donation

Den første rigtige grammatik over det danske sprog, Erik Pontoppidans *Grammatica Danica* fra 1668, findes stadig ikke på dansk. Det er en mangel.

Projektet har til formål at styrke interessen for dansk ved at etablere forbindelse til det historiske aspekt i arbejdet med sproget.

Sten Ebbesen har i 2016 overtaget hvervet som oversætter og kommentator. Han har udarbejdet et foreløbigt regelsæt for oversættelsen, lavet en præliminær oversættelse af godt 10 % af den knap 400 sider lange tekst og lavet udkast til kommentar til det oversatte. Sondringerne har vist at selv en forholdsvis spartansk kommentar nødvendigvis må blive ganske lang, da Pontoppidan (1) forudsætter en betydelig viden som ikke længere er almenviden, (2) videregiver en del forældet information om etymologi o.l. som må både forklares og rektificeres, (3) arbejder med grammatiske kategorier som kun delvis har overlevet til vore dage, og (4) bringer mange eksempelord som enten helt er gledet ud af sproget eller kun vanskeligt er genkendelige for en moderne læser. Nøjere regler for oversættelse og kommentar

tar må fastsættes i samarbejde med tilsynet.

Da udgiveren i den nærmeste fremtid arbejder på færdiggørelsen af det sidste bind i *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*, kan *Grammatica Danica* næppe blive klar til offentliggørelse før tidligst om to år.

Klaus Rifbjergs digte

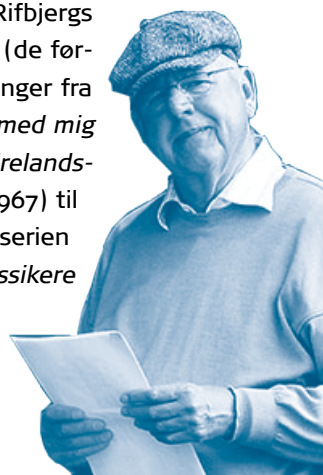
Udgivere: Elise luul og Torben Jelsbak
Tilsynsførende: Uffe Andreasen, Jørn Lund og Bruno Svindborg †

Klaus Rifbjerg (1931-2015) indtager en særstatus som en af de mest markante og produktive forfattere i efterkrigstidens danske litteratur. Rifbjerg debuterede som lyriker i 1956 med digtsamlingen *Under vejr med mig selv* og har siden udgivet op imod 150 bøger inden for en mangfoldighed af genrer: lyrik, romaner, noveller, revy, skuespil, essays m.m. Toneangivende blev han især som lyriker med digtsamlingen *Konfrontation* (1960), som var med til at indvarsle modernismen i dansk litteratur. Rifbjergs gennembrud som forfatter falder sammen med opbygningen af den danske velfærdsstat og foregår i tæt kontakt med den hastige medieudvikling i perioden inden for både den trykte presse, radio, film og tv-mediet, som alle har sat deres tydelige præg på forfatterskabet. Igenem hele sit virke har Rifbjerg været en markant og kritisk stemme i den danske kultur- og samfundsdebat, således at forfatterskabet også kan ses som en stor løbende krønike over efterkrigstidens Danmark.

I samarbejde med forlaget Gyldendal planlægges en samlet, tekstkritisk og kommenteret udgave af hele Klaus Rifbjergs lyriske forfatterskab til udgivelse i fem bind. Udgaven vil inklu-

dere alle digte, der indgår i Rifbjergs til dato 36 digtsamlinger i bogform. Et eventuelt supplerende bind vil senere kunne inkludere det betydelige antal digte, som forfatteren gennem hele karrieren har ladet publicere uden for samlingerne – i tidsskrifter, dagblade og antologier. Hvert bind vil være forsynet med en kommentar, som rummer oplysninger om de forskellige tekstkilder (manuskripter, tidligere og senere tryk) til de optrykte og kritisk gennemsete digte, noter til forklaringskrævende ord og realforhold og et afsluttende efterskrift, som vil sætte de forskellige perioder i Rifbjergs lyriske forfatterskab ind i en større litteratur- og kulturhistorisk sammenhæng. Det Kongelige Bibliotek råder over et lydarkiv med Klaus Rifbjergs oplæsning af egne digte (indtalt, da han var adjungeret professor på Danmarks Lærerhøjskole). Hvis det viser sig muligt, vil udgivelsen blive ledsaget af disse lydfiler.

Det er i første omgang ikke lykkedes at tilvejebringe finansiering af udgivelsen. Udgiverne arbejder imidlertid videre med en delvis realisering af projektet i form af en udgave af Rifbjergs tidlige lyrik (de første ni samlinger fra *Under vejr med mig selv* til *Fædrelandsange* fra 1967) til udgivelse i serien *Danske Klassikere* (se s. 24).

Ole Rømers Triduum- observationer

Udgivere: Claus Fabricius, Per
Friedrichsen †, Niels Therkel Jørgensen
og Chr. Gorm Tortzen

Tilsynsførende: Steffen Heiberg og
Peter Zeeberg

Ole Rømers (1644-1710) astronomiske Triduum-observationer blev foretaget i dagene 20.-23. oktober 1706 på Rømers landobservatorium, Observatorium Tusculanum, med hans epokegørende instrument Meridiankredsen, Rota meridiana, der blev prototypen for alle senere observatoriers instrumenter. Resultatet af observationsrækken, Triduum, er kulminationen på Rømers livslange indsats for at forbedre såvel instrumenter som observationsteknik og overgår mht. præcision alle samtidige astronomer. I kort begreb drejer det sig om et stjerne-katalog en miniature.

Arbejdet med udgaven, som skal foreligge på engelsk, er ved at tage endelig form. Manuskriptet på Det Kongelige Bibliotek er skannet, og teksten/observationerne er sammenlignet med foreliggende trykte udgaver, bl.a. den seneste på området: *Hipparcos-kataloget*. Projektet er udvidet, således at udgaven vil komme til at indeholde den latinske tekst til og en fuldstændig oversættelse af Peder Horrebows *Basis Astronomiæ*, der er den eneste grundige samtidige beskrivelse af Rømers mål,

$t \frac{1}{2}$	<i>Præcisio capiti</i>	17	29	26-
			50	$t \frac{1}{2}$
			50	50
$t \frac{2}{3}$	<i>U. Ret.</i>	x 18	26	26
			27	16 $\frac{1}{2}$
			27	27
$5 \frac{1}{2}$	<i>Capiti Læda</i>	18	—	32. <i>Diak</i>
			52	57-
$5 \frac{2}{3}$	<i>Aprile tergum</i>	x 19	—	—
			32	32 $\frac{1}{2}$
			32	34
6	<i>Arctis Lucidæ</i>	19	36	19 $\frac{2}{3}$
			36	19 $\frac{2}{3}$
			37	7.
$6 \frac{2}{3}$	<i>U. man. fixa</i>	20	31	37 $\frac{1}{2}$
			32	1-
			32	1-
9	<i>U. gen. Dædæ</i>	22	38	33 $\frac{2}{3}$
			39	16 $\frac{1}{2}$
			39	16 $\frac{1}{2}$
9	<i>U. man. B.</i>	22	41	9
			41	37
			42	1-
$9 \frac{1}{2}$	<i>Pegasi Læda</i>	22	49	27
			49	50
			50	21
$10 \frac{1}{2}$	<i>Capitæ Læda</i>	23	53	20.
			54	5
			54	5
$10 \frac{1}{2}$	<i>Pegasi Algenit</i>	23	58	t
			58	28
			58	52 $\frac{2}{3}$
$10 \frac{1}{4}$	<i>Ceti Cauda borea</i>	0	t	25 $\frac{1}{2}$
			t	45-
			5	9 $\frac{2}{3}$
$10 \frac{2}{3}$	<i>Capitæ Læda</i>	0	23	44
			24	26
			25	7
$10 \frac{2}{3}$	<i>Ceti Caud. Læda</i>	0	28	17
			28	22
			29	7 $\frac{1}{2}$ <i>Merid.</i>
ii	<i>Polaris</i>	0	33	Diak
			37	8
			40	23 <i>Diak</i>
$11 \frac{1}{2}$	<i>U. Læda præcisio</i>	0	56	18
			56	42
			57	7
$11 \frac{2}{3}$	<i>Ceti</i>	1	30	19 $\frac{2}{3}$
			30	22
			31	9
	<i>Ceti supra vultu</i>	1	36	53
			37	17 <i>Diak</i>
			37	41 $\frac{2}{3}$

midler og metoder samt land-observatoriets indretning og beliggenhed. Manuskriptet er i øjeblikket til ekstern sproglig revision.

B74 af Skånske Lov og Skånske Kirkelov

Udgiver: Britta Olrik Frederiksen

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og Merete K. Jørgensen

Stockholm B74 af *Skånske Lov og Skånske Kirkelov* er det ældste kendte dansksprogede håndskrift (ca. 1250, snarere lidt før end lidt efter)

og derfor selvkrevet til udgivelse. Alligevel har det hidtil kun foreligget i faksimileudgave beregnet for kendere af ældre skrift. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave vil dels bringe teksterne i bogstavret afskrift til brug for sprogforskningen, dels i moderne dansk oversættelse. Oversættelsen vil blive den første, der gælder et håndskrift af *Skånske Lov* på lovens formentlig ældste teksttrin.

Afskriften er færdig, og oversættelsen foreligger i udkast. Det resterende arbejde hviler på grund af udgiverens andre opgaver.

Peder Syvs auktionskatalog

Udgivere: Karsten Christensen, Iver

Kjær † og John Kousgård Sørensen †

Tilsynsførende: Marita Akhøj Nielsen og Karen Skovgaard-Petersen

Peder Syvs (1631-1702) omfattende sprogvitenskabelige, litterære og lærdomshistoriske virksomhed, der for det meste udfoldede sig fra præstegården i Hellested langt fra offentlige biblioteker og ligesindede, gør det interessant at stifte nærmere bekendtskab med hans læsning, herunder indholdet af hans efter omstændighederne ret store bibliotek, der i samtiden især var berømt for dets indhold af ældre danske tryk. Hans bøger blev solgt på auktion i København i 1702 efter en ret slet affattet katalog, der godt kunne trænge til bibliografisk bearbejdelse. Initiativet til udgivelsen blev taget af Iver Kjær. Der foreligger nogle forarbejder af John Kousgård Sørensen, der udgør grundlaget for en færdiggørelse.

Der sigtes mod en faksimileudgave af katalogen med fornøden indledning og en selektiv bibliografisk identi-

fikation af de ca. 1.700 numre, herunder alle de danske tryk.

Arbejdet er i fremdrift, men påregnes ikke færdiggjort i 2017.

Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus

Udgiver: Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen

ANTICHRISTVS ROMANVS. Romske Paffuers leffnede oc gerninger udkom for første og hidtil eneste gang i 1571. Værket er en rimet pavekrønike på dansk, bygget op af monologer, hvor hver pave fortæller sin egen historie. Monotonien i biografierne brydes af en rammefortælling om en ung dansker, der er rejst til Rom og gerne vil høre sandheden om paverregimet. Utvungent forenes den historiske fremstilling med en polemisk luthersk forkyndelse, og i sin indignerede afsløring af de pavelige excesser er det ikke sjældent djærvt humoristisk. Anders Sørensen Vedels (1542-1616) andel i værket har været omdiskuteret; selv meddeler han i fortalen, at han har omarbejdet og fuldført en rimet pavekrønike af Århusbispen Mads Lang, som hidtil har været anset for tabt.

Teksten skal ledsages af kommentar og tekstkritik. Indledningen skal bl.a. gøre rede for værkets kilder, særlig et manuskript i Karen Brahes Bibliotek, som efter al sandsynlighed er en afskrift af Mads Langs rimkrønike.

Anders Sørensen Vedels udvalgte historigrafiske skrifter

Udgiver: Sebastian Olden-Jørgensen

(på grundlag af forarbejder af Flemming Lundgreen-Nielsen, Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen)

Tilsynsførende: Allan Karker og Marita Akhøj Nielsen

Anders Sørensen Vedels (1542-1616) litterære karriere er ét langt tilløb til den *Danske Krønike*, han af forskellige grunde aldrig fik skrevet. Udgaven samler de teoretiske

skrifter i tilknytning til den aldrig realiserede *Krønike* og supplerer dem med en række andre grammatiske tekster, som han faktisk fik trykt. Tilsammen giver de ikke kun et billede af Vedels historieteori og en profil af hans historiske forfatterskab, men spejler samtidig tidens humanistiske idealer og Vedels forsøg på at omsætte dem til en dansk sammenhæng.

Udgaven omfatter Anders Sørensen Vedels vigtigste historiografiske skrifter, for de latinske teksters vedkommende med parallel oversættelse. Det drejer sig om følgende:

1) *Om den danske krønike at beskrive* (1578-1581; latinsk udkast med oversættelse og afvigende dansk version), 2) indledningen til Saxo-oversættelsen (1575 + efterord), 3) indledningen til Adam af Bremen-udgaven (1579), 4) *Oratio panegyrica* (1580), 5) fortalen til *Den Danske Krønike* (efter 1580), 6) breve og indholdsoversigter til *Den Danske Krønike* og *Den Danske Kirkekrønike*.

Arbejdet med indledning og redigering af 1-3 + 5-6 er påbegyndt. Arbejdet med 4 udskydes foreløbig.

Johan Herman Wessels samlede skrifter

Udgiver: Henrik Andersson †
Tilsynsførende: Henrik Blicher og Liv Bliksrud (Det norske sprog- og litteraturselskab)

Johan Herman Wessels (1742-1785) forfatterskab er det hyppigst udgivne i det 19. århundrede, men det har aldrig foreligget i en samlet kritisk og grundigt kommenteret udgave. Det har betydet, at de dramatiske arbejder *Lykken bedre end Forstanden* (1776) og *Anno 7603* (1785) er lidet kendte og næsten oversete. Dette forhold vil den nye udgave rette op på. Dertil vil den forsyne alle værker med så rigelige kommentarer, at de bliver tilgængelige også for et publikum, der ellers står fremmed over for det 18. århundredes sprog og kultur.

Kommenteringen af Wessels fortællinger er i beretningsåret skredet langsomt frem pga. arbejdet med *Ludvig Holbergs Skrifter*.

Foredrag holdt på seminar i anledning af udgivelsen af første bind af *Dansk Sproghistorie*, Københavns Universitet, Søndre Campus, 26. januar 2017. Foredraget er baseret på Esben Albrechtsens bidrag til *Dansk Sproghistorie*, bd. 1: »Sprog og identitet«.

Det store emne om forholdet mellem sprog og identitet er skitseret i mit kapitel i første bind af *Dansk Sproghistorie*. Opgaven er faldet på en historiker, og det præger naturligvis tilgang og synsvinkler. Nu først hvad der er lagt til grund for det følgende.

Man er dansker hvis man er født i landet eller har erhvervet statsborgerskab, men kan også betegnes som dansk i kraft af kendetegn der er fælles for de mennesker der udgør folket. Her tænkes der traditionelt på deres sprog, kultur og historie. Samfølelse med landet, dets sprog, styre- og livsform er vel den almindelige identifikation med det danske, men i styrke spænder det fra aggressivt fremmedhad til en blufærdig hengivenhed. Her er fædrelandet mest af alt de tilvante og fortrolige omgivelser det er naturligt at identificere sig med. Når derimod følelserne udarter, er det fordi national identitet som regel dannes ved at markere forskelle.

Sammenhængen mellem at tale dansk og opfatte sig som dansk er ikke en selvfølge. Sproget kan forstås som et tegn på nationalitet eller alene ses som et hjælpemiddel i den menneskelige kommunikation. I mit bidrag i *Dansk Sproghistorie* prøver jeg at skelne mellem de to tilgange. Etniske kendetegn og samfølelse med land og styre finder vi sproglige udtryk for gennem hele historien, men de fremtræder forskelligt til forskellig tid. Derfor opereres der med forandring og tidsafsnit.

Begyndelsen

Når man taler om national identitet, knytter det sig normalt til et sted, landet, til nogle mennesker, folket, og til den måde de er politisk organiseret på, som fx i et kongedømme. Disse ting var på plads allerede meget tidligt i danmarkshistorien. Man havde en konge, den tids stat, man havde et fastlagt territorium og mennesker der udgjorde et folk. De tre danner en enhed i Harald Blåtands berømte indskrift på den store Jellingsten og i vidnesbyrderne fra Valdemarstiden, Saxos danmarkshistorie fx. En sådan enhed af stat, land og folk plejer man jo at kalde en nationalstat. En ren nationalstat var det ikke, men man skal helt frem til Danmark efter 1864 for at finde noget der lignede.

Danskerne var dengang et af flere folk i Nordeuropa med hver deres særpræg. Det bliver i middelalderlige kilder karakteriseret på fire områder: Folket var fælles om afstamning, levevis, sprog og love – hvad mange vist også i dag vil opfatte som en udmærket karakteristik. Denne opfattelse satte sit præg på middelalderens politik. Folkelige kriterier spillede en stor rolle i Erik

af Pommerns kamp for Sønderjylland. Han fik repræsentanter for de danske landsdele til at vidne om at sønderjyderne tilhørte Danmark, ikke Tyskland, og det netop på grund af deres danske sprog, retsvæsen, levevis og historie.

Her var sproget et kendetegn på at være dansker, men det var ellers ikke det almindelige i middelalderen. Det er først i begyndelsen af 1500-tallet at brugen af dansk sprog nævnes som noget fortjenstfuldt i forhold til konge og fædreland. I middelalderens historieskrivning identificerede man sig med fortidens danskere, man sagde »her hos os«, man kaldte landet for fædreland og talte om forgængerne, oldtidens danskere. Danskernes bedrifter fremhævedes navnlig mod tyskerne, senere blev det svenskerne, i 1800-1900-tallet igen tyskerne.

»Da stod Danmark i sin blomst, helt som en rose fager og fin«, skriver *Den danske Rimkrønike* om Frode Fredegods tid. Fædrelandskærlighed er et begreb der har levet lige siden, men det ændrer indhold gennem tiderne. Fra o. 1500 blev det uklart hvad fædrelandet var, da kongen blev fyrste over Norge, Slesvig og Holsten foruden over Danmark. Siden under Enevælden kaldtes dette store område for Helstaten, og en patriotisme knyttet hertil opstod efterhånden. Da vi så i 1800-tallet fik demokrati, og folket kom i centrum, blev det at være patriot det samme som at have en national identitet.

Frem til Holbergtiden

Mellem 1500 og 1750 kan man under ét sige at patriotismen trivedes, derimod ikke folket og sproget. Skånelandene blev afstået til Sverige, og sproget tabte også terræn i Sønderjylland og i det øvrige Danmark. Tyske købmænd og håndværkere indvandrede i købstæderne, og tysktalende aristokrater dominerede efterhånden hoffet, statsstyret og hæren. I den periode var det ikke almindeligt at sige at man var dansker fordi man talte dansk, men der var undtagelser. For historikeren Anders Sørensen Vedel var sproget indgang til det særligt danske, og en lille gruppe sprogmand i 1600-tallet holdt på det samme.

Derimod blomstrede patriotismen under svenskekrigene blandt adelige og borgerlige, og allerstærkest i 1659, da København var tæt på at blive erobret af svenskerne og landet tilintetgjort. Brede samfundslag sluttede ved den lejlighed op

om kongen, så man kan overveje om der kan tales om et nationalt fællesskab i Danmark på den tid. Det er dog et spørgsmål. Svenskekrigene fremkaldte ganske vist i rigt mål forestillingen om »os over for de fremmede«, og vi finder også en modsætning i købstæder hvor tyskere drev deres virksomhed. Men det er ikke det samme som et nationalt fællesskab. Bønderne var nok med som soldater, men landet var præget af stigende standsforskelle. Bonden havde ikke meget til fælles med det aristokrati der efter Enevældens indførelse i 1660 var tyskpræget.

På den anden side: Bogtrykkerkunsten muliggjorde en række dansksprogede publikationer som i større eller mindre grad må have understøttet en dansk identitet. Vi finder den i en litteratur om Københavns belejring, i historieskrivningen, både lærde og populære værker, i skillingsviser og folkeviser. De er fulde af positive fællestræk om danskere og negative om de fremmede. Danskerne er modige, retskafne og trofaste. Mærkværdigvis er svenskerne det samme i svenske værker.

Helstat og fædreland

1700-tallet er en brydningstid hvor monarkiet rummede flere fædrelande og sprog. I den sammensatte stat opstod der en særlig form for patriotisme, samtidig med at danskhed og dansk sprog fik større magt. Patriotisme var den officielle politiske ideologi i Helstaten og viste sig som kongetroskab, fædrelandskærlighed og borgerdyd, men en borger kunne både føle for helheden og for sit eget land (Danmark, Norge eller Hertugdømmerne). De enkelte lande og deres indbyggere havde bevaret selvstændige træk, og i 1700-tallets anden halvdel udbyggedes nu sansen for det særligt danske.

Med Holberg og Ewald i spidsen fik det danske sprog i almindelighed en prestige som det ikke havde haft før. 1700-tallet blev en fremmarch for sproget i aviser og tidsskrifter, til oplysning, på teateret og i videnskaben. Hertil kommer så en udtrykkelig pointering af sproget som et centralt kendetegn på det at være dansk. Det sker på en måde der foregriber romantikken. Der blev stiftet et selskab der hed *Det kongelige danske Selskab til Fædrenelandets Histories og Sprogs Forbedring* (1745) hvis program lød: »Det er roosværdigt, at det Danske Folk dog engang begynder at elske sig selv, og faae Smag paa sit eget«. Man ønskede i en henvendelse at tjene kongen og fædrelandet ved at dyrke og studere det danske sprog og den danske historie som pillerne i en patriotisk identifikation. Henvendelsen inddrog såvel kongen og fædrelandet som det danske folk, men det er karakteristisk at det nationale ikke stod alene. Det var heller ikke at forvente under den daværende statsform.

Denne indsats blev siden fulgt op. Efter tyskeren Struensee kom det man kalder Guldbergtiden efter Ove Høegh-Guldberg. Han gav Helstaten et mere dansk præg med nogle langtrækkende reformer. Dansk blev i 1772 gjort til regeringssprog i alle sager bortset fra dem der angik kongens tyske provinser. Dansk skulle endvidere som noget helt nyt være kommandosprog i hæren hvor tysk hidtil havde været enerådende. Endelig skulle eleverne for første gang i de latinske skoler lære at tale og skrive godt dansk – med den begrundelse at det var fædrelandets sprog.

Med disse tiltag blev dansk styrket og prioriteret som Helstatens officielle sprog, selvom den rummede flere fædrelande og sprog. Hele den udvikling kunne tænkes at undergrave loyaliteten over for monarkiet, og tanker herom blev også luftet, men skarpt afvist af Guldberg. »Ingen Nordmand er til. Alle ere vi Borgere af den danske Stat«, kunne det hedde vendt mod opkommende norsk selvbevidsthed.

Enevældens syn på stat og folk formuleredes således i en udbredt skolebog: »Elsker Eders Fædreneland over alle Ting, og hvad er Eders Fædreneland? Alle Kongens Lande, Danmark, Norge, Holsten og Island, intet undtagen; lad den daarlige Forskiæl imellem at være Dansk, Norsk, Holstensk ophøre; vel er der nogen Forskiæl imellem Eders Sprog, men Gud forstaaer Eder alle, een Konge behersker Eder alle; frygter Gud, ærer Kongen« (P.F. Suhm: *Historien af Danmark, Norge og Holsten*, 1776).

To sprogsyn

Hvor patriotismen i 1700-tallet gav udtryk for en kongetroskab som danskere, nordmænd og holstenere skulle være fælles om, blev fædrelandskærlighed med romantikken et anliggende for danskeren og hans folk. Den blev i løbet af 1800-tallet ensbetydende med at føle sig som en del af det danske folk. Det begyndte i litteraturen og bredte sig til politikken. Den nationale digtning hvis hjerte bankede for modersmålet, sigtede på danskerne i snævrere forstand, ikke på folk i Helstatens tyske provinser. Dansk tænkemåde og sindelag var i fokus for disse digtere. Imidlertid skulle det vise sig at deres sprogsyn ikke var det eneste i samtiden.

Det romantiske nationalitetsbegreb lagde vægten på folkets fælles oprindelse og afstamning, de fælles minder der går i arv fra generation til generation, og folkets bofasthed på samme territorium. Malerne skabte det nationale landskab med kæmpehøje og andre spor af forfædrenes aktiviteter. Holger Danske og andre fremstod som folkets inkarnationer og helte, og folket selv kunne man møde i folkeviser, sagn, eventyr og ordsprog. De var overleveret hos almuen og blev set som et billede på folkekarakteren.

Guldalderdigtningens sange om folk og fædreland blev én stor glæde ved Danmark og viser en vilje til at identificere sig med dem der var her før os. Kendetegnet på det danske blev for denne slægt i særlig grad modersmålet. Det ansås for at være dybt forankret i den enkelte og det bånd der knyttede ham eller hende til folket og dets fortid. For Grundtvig var modersmålet

den kraft der kunne besjæle og vække de lyttende til forståelse af den danske folkekarakter. Folkeligt fællesskab beroede i hans øjne på en følelse der vel ikke kan bevises med forstanden, men nok iagttages på sine virkninger.

Går vi fra Guldalderens intellektuelle elite til bondebefolkningen i Slesvig, møder vi et noget andet billede. Her finder vi to forskellige sprogsyn, det nationale (romantiske) der kendes fra 1840'erne, og et instrumentalt. I 1836 blev der stillet forslag i den slesvigske stænderforsamling om at dansk sprog skulle indføres som rets- og administrationssprog på landet i Nordslesvig. Sagen er interessant fordi den gav anledning til bønskrifter og henvendelser til myndighederne som viser hvordan den almindelige befolkning forholdt sig til sprogforhold. Når sagen blev rejst, var en vigtig grund at forslaget ville kunne hjælpe bondebefolkningen i forhold til de tyskdannede embedsmænd som bønderne stod i modsætning til. Lokalbefolkningen anså altså sproget for at være et hjælpemiddel i kommunikationen, og dansktalende bønder i Nordslesvig var sig ikke i de ældste henvendelser til myndighederne bevidst om at tilhøre det danske folk. Nogle viste i øvrigt også interesse for at få undervisning i tysk. Igen et tegn på at de havde et instrumentalt forhold til sprog.

Der kan nævnes endnu et eksempel på modsætningen mellem national og ikke-national sprogforståelse. Det gælder Sydslesvig i første halvdel af 1800-tallet. Her var tysk embedsmændenes, kultur- og handelslivets sprog fordi Slesvig var tættere knyttet til Holsten og Hamburg end til Kongeriget. Tysk var det finere og i flere sammenhænge bedst anvendelige sprog, og det fik den konsekvens at store dele af landbefolkningen gik over til at bruge plattysk hjemmesprog. Sprogskiftet var altså rationelt begrundet.

I 1850 havde den tysk-nationale bevægelse imidlertid tabt borgerkrigen, og i den situation forsøgte regeringen at føre nationalitetspolitik ved at indføre dansk sprog hos befolkningen der nu talte tysk. I et stort antal landsogne og i Tønder by påbød myndighederne dansk skolesprog og på skift dansk og tysk prædiken i kirkerne, men befolkningen ønskede ikke

fritagelse for tysk skole- og kirkesprog. Det stod for dem som kultursproget der åbnede vejen både til åndelige værdier og praktisk virksomhed. Regeringens påbud fremkaldte omfattende modstand og førte kun flugten fra det sønderjyske sprog som befolkningen selv var kommet til at se ned på som et tilbagestående andenrangssprog. Det var den pragmatiske opfattelse af sproget der sejrede, ikke regeringens tvangspolitik. Der var ingen national gevinst ved at påtvinge befolkningen et sprog den ikke ønskede at bruge. Det samme gjaldt – med modsat fortegn – tyskernes fremfærd i Nordslesvig efter 1864.

Nationalstaten

Med Grundloven i 1849 og afståelsen af Slesvig og Holsten i 1864 blev Danmark et andet land end det havde været i århundreder. Det kom tæt på at blive en nationalstat med sammenfald mellem stat, folk og sprog, og landet blev et demokrati hvor indbyggerne havde lige borgerlige og politiske rettigheder.

Det har til alle tider været svært at måle hvor udbredt følelsen af at være dansk har været og hvilke samfundslag den omfattede. Men i det demokratiske Danmark må langt flere end tidligere være kommet til bevidsthed om at være dansk. Man kan pege på virkningen af de slesvigske krige, skoleundervisningen og langt bedre udbygget social kommunikation gennem pressen og trafikken. Flere lag i samfundet kom også med. Den nationale forståelse af folket stammede fra den grundtvigske bevægelse der ville bevidstgøre bondebefolkningen, men et højdepunkt var da Socialdemokratiet under indtryk af nazismens fremmarch i 1934 udsendte et program der hed Danmark for Folket. Dermed havde arbejderbevægelsen og landets største parti bekendt sig til nationen.

Demokratiet betød dannelsen af flere politiske partier og også forskellige meninger om hvori danskheden består og kan forsvares. Mange ting var på banen: Fælles afstamning, hævdelelse af en historisk ret, forsvarsvilje, stærkt militær og det modsatte. Nogle pegede på landets demokratiske styreform, andre på landets kultur. Det viser hvor svært det er at omtale danskhed som noget objektivt.

Der er ingen statistiske undersøgelser af danskernes syn på deres sprog, men en stærk fornemmelse er at sproget i nationalstatsperioden blev anset for det vigtigste kendetegn på det danske. Det var også ud fra den forestilling at der blev ført sprogpolitik. Målet var at styrke et ensartet rigssprog med fælles retskrivning. Det blev anset for en national opgave, og en ministeriel bekendtgørelse herom blev udstedt (1889). Ordbøger skulle fremme dansk nationalitet og gå i nordisk retning. Svend Grundtvig skrev i forordet til sin *Dansk Haandordbog* at den skulle

afryste sprogets »vedvarende Stumper af tyske Ledebaand« (1872). I samme retning peger det at staten siden (1955) fik et Dansk Sprognævn der udgiver en retskrivningsordbog.

Men er sproget da et sikkert tegn på nationalt tilhørsforhold? Det kan man ikke sige. Det er muligt at træffe et valg om nationalitet der ikke baserer sig på modersmålet, men på den holdning vi kalder sindelaget. Tænk også på situationen som den er i dag. De dansksindede sydslesvigere taler mest tysk, og de tysksindede sønderjyder taler dansk. For slet ikke at tale om et andet land som Schweiz hvor nationen er baseret på mennesker der taler 4 forskellige sprog. Imidlertid er det mest almindelige dog at der er overensstemmelse mellem sprog og sindelag. Det var der også i den største nationale afgørelse i Danmarks nyere historie, afstemningen om Sønderjyllands skæbne i 1920. Sydgrænsen for det dansktalende område blev også en sindelagsgrænse. Nord herfor stemte man dansk, og vi fik den nuværende statsgrænse.

Nutid og fremtid

Tiden efter Anden Verdenskrig kan karakteriseres som nationalstatens nedgang. Landets suverænitet er blevet mindre som følge af vores medlemskab af EU's institutioner, lovgivning og retspraksis. Kulturelt er vi indlemmet i den amerikanske medieindustri på bekostning af egne traditioner og sprog. Nationale, forenende begivenheder er ikke mange, og danskernes fællestid er faldende. Det medvirker sikkert til at det i dag er svært at definere hvad danskhed er. En homogen befolkning er erstattet af en multikulturel med flere hundredtusinde indvandrere. Deres førstesprog er ikke dansk. Alligevel må vi sige at flertalsbefolkningen er præget af opvæksten i Danmark, når det gælder det politiske system, rets- og uddannelsesvæsen, velfærdssamfundet, kønnenes ligeberettigelse, sprog og symboler som flag og nationalsang. De forudsætninger har betydning for de mange subjektive fortolkninger der gives af at være dansk.

Sprogets fremtid er noget af et problem. Det rummede i 1945 udtryk for alle sider af livet, i dag står det i fare for at blive ukomplet. Engelsk vinder som bekendt indpas, ikke mindst hos unge, navnlig i handels-, forsker- og medieverdenen. Dansk ser ud til at være et let udskifteligt sprog der alene tjener kommunikationen med andre. Bedst klarer det tusindårige sprog sig i litteraturen og humanistiske fag. Endnu da. Her lever også den gamle forestilling at sproget viser hvem du er. Og fremtiden da? Hvad har vi at se frem til? Svaret blafrer i vinden. Men håbet er naturligvis at den danske tradition som Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i generationer har arbejdet så fornemt for, fortsat må være levedygtig.

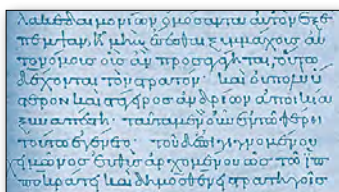
C. Berg: Græsk-dansk Ordbog

Finansiering: Gads Fond

I 1800-tallet udkom flere græsk-danske ordbøger (Arnesen 1830, Berg 1864, Berg 1885), alle beregnet på gymnasieskolens og universitetets undervisning i oldgræsk. Den sidste udgave af Berg er blevet den dansk-norske standardordbog og er genoptrykt adskillige gange. Bergs ordbog blev til i den grundige tyske ordbogstradition, som alle moderne ordbøger er udsprunget af. 1.-udgaven er mere omfangsrig end 2.-udgaven, som nu har tjent skole og universitet godt i 130 år. Ordbogen bruges i dag dels i gymnasiet, dels på universiteterne af studerende i græsk, latin, oldtidskundskab, klassisk arkæologi, teologi og religionshistorie, foruden i en række andre fag herunder filosofi.

Imidlertid har Gyldendal besluttet ikke mere at genoptrykke ordbøger, og at Bergs ordbog ikke har kommerciel interesse på de digitale platforme. Dette vil betyde, at man blandt danske elever og studerende derefter vil være henvist til fx græsk-engelske ordbøger. Al pædagogisk erfaring viser, at det er vanskeligere at lære et fremmedsprog gennem et andet. Desuden kan oversættere og andre, der arbejder med oldgræsk og dansk, have god brug for en pålidelig ordbog med mange synonymmer.

Ved årsmødet i 2003 fik

bestyrelsen bemyndigelse til at indlede et samarbejde med det italienske forlag Loescher om en fordanskning af den netop udgivne græsk-italienske udgave, der som den første i verden var digitalt baseret. Samarbejdet måtte af forskellige årsager opgives, men i mellemtiden har teknologiske fremskridt gjort, at det er muligt at digitalisere ældre ordbøger, som derved får nyt liv. En arbejdsgruppe under Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har under indtryk af den succesrige digitalisering af Jensen & Goldschmidts *Latinsk-dansk Ordbog* sonderet mulighederne for en digitalisering af 1.-udgaven af Berg, der i samråd med universiteternes lærere i de klassiske fag er valgt på grund af sit større omfang. Gads Fond har bevilget 50.000 kr. til en forundersøgelse af (1) muligheden for en indtastning af ordbogen med efterfølgende tilretning til selskabets digitale ordbogsplatform, (2) et økonomisk overslag over mulighederne for fondsstøtte og (3) muligheden for på længere sigt at modernisere Bergs danske oversættelser (således som det delvis er gjort i Jensen & Goldschmidt).

Bestyrelsen søger årsmødet om bemyndigelse til at arbejde videre med projektet.

Tycho Brahe, netudgave

Udgivere: Finn Gredal Jensen og Peter Zeeberg

Tycho Brahes (1546-1601) samlede værker er 1913-1929 udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i *Tychonis Brahe Dani Opera Omnia* ved J.L.E. Dreyer, med bidrag af Hans Ræder. De 15 bind omfatter ud over de videnskabelige værker digte, observationer, korrespondance, arkivalia m.m. Dreyers udgave er glimrende, men vanskelig at anvende for moderne brugere eftersom den ikke omfatter oversættelser, og alle indledninger og kommentarer er affattet på latin. En netudgave der inkluderer oversættelser og kommentarer på et moderne sprog, vil derfor være særdeles velkommen og vil kunne få et meget stort publikum. Tycho Brahe og hans arbejde er genstand for stor interesse over hele verden.

En nyudgivelse og oversættelse af hele det vældige materiale ligger dog uden for de realistiske muligheder. I stedet er det tanken at fremstille en netudgave i flere 'lag': Som basis fremstilles en søgbar, men ubearbejdet digitalisering af hele Dreyers udgave. Denne skal suppleres med udvalgte hovedværker i moderne tekstkritisk netudgivelse på grundlag af Dreyers udgave, med paralleloversættelse og kommentarer. Udgaven skal tilrettelægges så den efterfølgende kan suppleres

med flere værker og med oversættelser til flere sprog.

Udgaven skal omfatte fire værker der alle har såvel videnskabshistorisk som kulturhistorisk betydning: bogen om den nye stjerne (*De nova stella*, 1573), tale om de matematiske fag (*De disciplinis mathematicis oratio*, 1574), de astronomiske breve (*Epistolarum astronomicarum liber I*, 1596) og instrumentbogen (*Astronomiæ instauratæ mechanica*, 1598). Hertil kommer et omfattende udvalg af latinske digte. En del af materialet foreligger allerede i danske oversættelser der vil kunne anvendes i udgaven, evt. i revideret form.

Tycho Brahes tekster er genstand for meget stor interesse såvel i den videnskabelige verden som i bredere videnskabeligt og historisk interesserede kredse. Det er derfor hensigten at supplere udgaven med en pædagogisk portal primært beregnet på brug i gymnasiet. Til udarbejdelsen af dette 'tredje lag' er der samlet en arbejdsgruppe bestående af gymnasielærere i astronomi og fysik og andre med kompetence inden for naturfaglig formidling.

Bestyrelsen søger bemyndigelse til fortsat at arbejde videre med projektet.

Danmarks ældste lægebøger

Udgiver: Simon Skovgaard Boeck

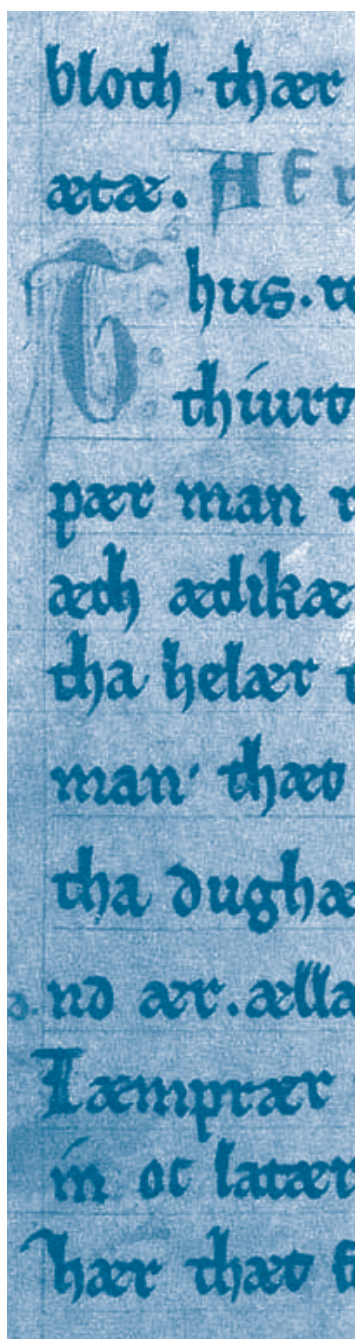
It-udvikler: Thomas Hansen

Finansiering: Cand. Pharm. Povl M. Assenss Fond

Dette projekt skal samle 15 digitale udgaver af lægebøger fra Henrik Harpestreng (død 1244) til Niels Mikkelsen Aalborg (1562-1645). Den planlagte hjemmeside skal ud over tekstudgaverne rumme kortere indledninger til de enkelte tekster, en samlet indledning, bibliografi og eventuelt studieopgaver. Konkret udgives følgende tekster, der foreligger i forskellige stadier:

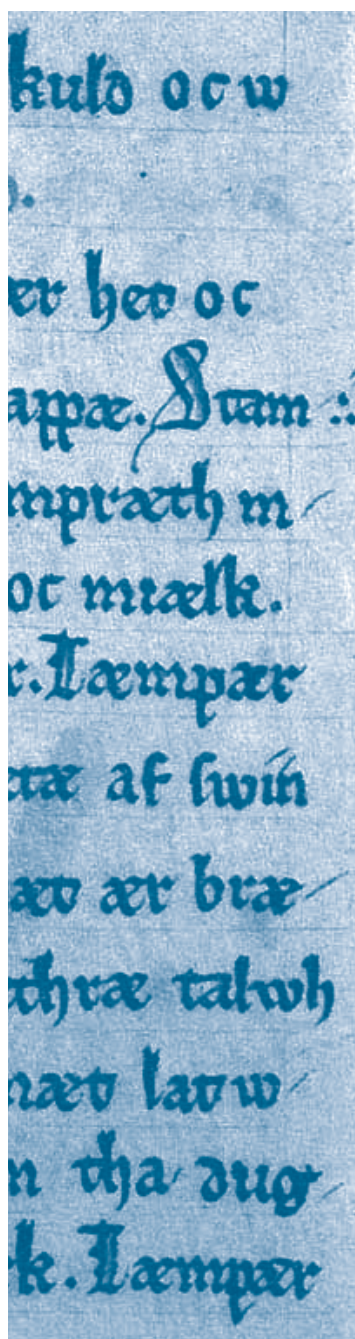
1. Henrik Harpestrengs urte-, sten- og kogebog i håndskriftet NKS 66, 8° fra ca. 1300
2. Harpestrengs urtebog i håndskriftet Stockholm K 48 fra ca. 1300
3. Harpestrengs stenbog i håndskriftet Stockholm K 4 fra ca. 1480-1485
4. Harpestrengs kogebog i håndskriftet NKS 70R, 8° fra 1350-1400
5. Lægebog fra top til tå i håndskriftet Uppsala D600 fra 1450-1500
6. Christiern Pedersen: *En nøttelig Legebog* (Malmø 1533)
7. N.M. Aalborg: *Medicin- og Lege-bog* (København 1633)
8. Henrik Smith: *Lægebog I-VI* (København 1577)
9. Kvinders Urtegård i håndskriftet Thott 245, 8° fra ca. 1500-1525

10. Kvinders Rosengård i håndskriftet GKS 3487, 8° fra ca. 1475-1500
11. Lægebog i håndskriftet GKS 3487, 8° fra ca. 1475-1500
12. Lægeråd i håndskriftet AM 819, 4° fra ca. 1500-1515
13. Åreladningsregler i håndskriftet AM 819, 4° fra ca. 1500-1515

14. Åreladningsregler i håndskriftet GKS 3656, 8° fra ca. 1450-1500
15. En hestelægebog i håndskriftet AM 819, 4° fra 1514

Teksterne 1-6 er allerede digitaliseret på *middelaldertekster.dk* og *renæssancesprog.dk* og kræver ingen el-

ler ringe bearbejdning. Tekst 7 er tilgængelig på *Clarin.dk* og kræver nogen bearbejdning. Det samme krav om efterbehandling gælder tekst 8, der netop er kommet fra indtastningsbureauet i Kina i xml-format. Teksterne 9-15 foreligger i maskinskreven form i *Gammeldansk Ord-bogs* arkiv; digitaliseringen af dem forudsætter skanning, ocr-genkendelse, korrekturlæsning og bearbejdning.

Formidlingsmæssigt, editions- og it-teknisk er hjemmesidens forbillede *middelaldertekster.dk*, men de mere avancerede muligheder i dette projekt, såsom lemmatisering og faksimilevisning, bliver der ikke mulighed for. Arbejdet er iværksat og forventes afsluttet i løbet af 2017.

Bestyrelsen indstiller udgaven til årsmødets vedtagelse med Simon Skovgaard Boeck som udgiver og Anne Mette Hansen og Nicolai Hartvig Sørensen som tilsynsførende.

Medarbejdere på Christians Brygge

Nedenfor anføres, ud over de fastansatte, en række af medarbejdere, som i beretningsåret har været tilknyttet et eller flere projekter i kortere eller længere tid.

Jonathan Adams

PhD, fra 1. marts 2017 seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum*

Henrik Andersson †

cand.mag., seniorredaktør ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*

Maria Eva Arvidsson

ph.d., fra 1. marts 2017 redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

Jørg Asmussen

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbogs Tekstkorpus*

Sebastian Møller Bak

ph.d., fra 1. januar 2017 redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

Jeppe Barnwell

MPhil, indtil 30. november 2016 seniorredaktør ved *Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa*; fra 1. december 2016 seniorredaktør ved *Digitale Hovedstrømninger*

Trine Wiinholt Bentsen

cand.mag., indtil 31. august 2016 studentermedhjælper ved *Dansk Sproghistorie* og ved *sproget.dk*; 1. september til 31. december 2016 akademisk medarbejder ved *sproget.dk*

Asger Beier Berndsen

stud.mag., studentermedhjælper ved administrationen og ved *Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa*

Jens Bjerring-Hansen

ph.d., fra 1. juni 2016 ledende redaktør ved *Digitale Hovedstrømninger*

Simon Skovgaard Boeck

ph.d., indtil 31. december 2016 seniorredaktør ved *Studér Middelalder på Nettet*; 1. januar til 28. februar 2017 seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum*; fra 1. marts 2017 frikøbt som forsker ved projektet *Fornordisk omvørldsuppfattning* ved Uppsala universitet

Nathalia Bogdanov

stud.mag., indtil 31. december 2016 studentermedhjælper ved *sproget.dk*

Rikke Hørring Christensen

stud.mag., studentermedhjælper ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*

Jette Edvardsen

regnskabsassistent ved administrationen

Laurids Kristian Fahl

cand.mag., seniorredaktør og ledende redaktør ved *sproget.dk* og ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*; redaktør ved *Dansk Sproghistorie*; ansvarlig for produktion og salg

[Britt Lund Frederiksen](#)

regnskabschef ved administrationen

[Peter Bruun Hansen](#)

cand.mag., fra 1. januar 2017 assisterende redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[Thomas Hansen](#)

cand.mag., indtil 31. december 2016 seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum* og it-koordinator; fra 1. januar 2017 seniorredaktør og it-ansvarlig ved *It-drift*

[Frederik Hasager](#)

stud.mag., fra 1. april 2016 studentermedhjælper ved *Danske Klassikere* og ved *Den litterære redaktion*

[Markus Hedemann](#)

cand.mag., ledende redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[René Herring](#)

bibliotekar, redaktør af *Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab*

[Ebba Hjorth](#)

mag.art., ledende redaktør ved *Dansk Sproghistorie*

[Lasse Stein Holst](#)

stud.mag., fra 27. april 2016 studentermedhjælper ved *Danske Klassikere* og ved *Den litterære redaktion*

[Elise Iuul](#)

cand.mag., seniorredaktør ved *Johannes Jørgensen: Mit Livs Legende*

[Birgitte Jacobsen](#)

ph.d., seniorredaktør ved *Dansk Sproghistorie*

[Finn Gredal Jensen](#)

cand.mag. et jur., seniorredaktør ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*

[Jonas Jensen](#)

cand.mag., redaktør ved *Den Danske Ordbog*

[Anders Jørgensen](#)

ing.stud., studentermedhjælper ved *It-drift*

[Merete K. Jørgensen](#)

cand.mag., indtil 30. oktober 2016 seniorredaktør ved *Gammeldansk Ordbog*; fra 1. november 2016 seniorredaktør ved *Dansk Sproghistorie*

[Anders Leegaard Knudsen](#)

ph.d., seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[Kjeld Kristensen](#)

cand.mag., konsulent ved *Den Danske Ordbog*

[Maria Krogh Langner](#)

sekretær ved administrationen, ansvarlig for BogForum og arbejdsmiljørepræsentant

[Camilla Zacho Larsen](#)

cand.mag., seniorredaktør ved *Danske Klassikere*, *Den litterære redaktion* og ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*

[Marie Vindal Larsen](#)

stud.mag., indtil 13. december 2016 studentermedhjælper ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*

Henrik Lorentzen

cand.mag., seniorredaktør
ved *Den Danske Ordbog*

Jesper Gehlert Nielsen

cand.mag., ledende redaktør
ved *Danske Klassikere* og ved
Den litterære redaktion

Jonas Nielsen

cand.scient., seniorredak-
tør, it-udvikler ved *Digitale
Hovedstrømninger, Jensen &
Goldschmidt: Latinsk-dansk
Ordbog, sproget.dk* og ved
Studér Middelalder på Nettet

Marita Akhøj Nielsen

dr.phil., ledende redaktør ved
Gammeldansk Ordbog og ved
Studér Middelalder på Nettet

Sanni Nimb

ph.d., projektleder ved *Den
Danske Begrebsordbog*, se-
niorredaktør ved *Den Danske
Ordbog* samt ved forsknings-
projekterne *Semantic Proces-
sing across Domains* og *Fra
begrebsordbog til FrameNet*
(frikøb)

Gert Posselt

cand.mag., fra 1. juni 2016
seniorredaktør ved *Digitale
Hovedstrømninger*

Nicolas Reinecke-Wilkendorff

mag.art., indtil 30. november
2016 ledende redaktør ved
Karen Blixen. Værker; fra 1.
december 2016 seniorredak-
tør ved *Digitale Hovedstrøm-
ninger*; kontaktperson for
Arkiv for Dansk Litteratur og
tillidsrepræsentant

Ida Edel Salling-Jensen

stud.mag., fra 10. maj 2016
studentermehjælper ved
*Johannes Jørgensen: Mit Livs
Legende*

Karen Skovgaard-Petersen

dr.philos., direktør

Marie Becher Standrup

cand.mag., 17. maj til 14. juli
2016 virksomhedspraktikant
ved *Den Danske Ordbog*

Andrea Stengaard

stud.mag., fra 1. april 2016
studentermehjælper ved
Dansk Sproghistorie,
sproget.dk og ved *Danske
Klassikere*

Gustav Valdemar Strange

stud.mag., fra 17. august
2016 studentermehjælper
ved *Digitale Hovedstrøm-
ninger*

Mette Marie Møller Svendsen

stud.mag., indtil 30. april
2016 praktikant ved *Den
Danske Ordbog*; fra 1. maj
2016 studentermehjælper
ved *Den Danske Ordbog*, 1.
november til 31. december
tillige ved *Jensen & Gold-
schmidt: Latinsk-dansk
Ordbog*

Nicolai Hartvig Sørensen

cand.mag., seniorredaktør
ved *Den Danske Ordbog*,
Studér Middelalder på Nettet
og ved forskningsprojektet
*Semantic Processing across
Domains* (frikøb), projektleder
ved *Jensen & Goldschmidt:
Latinsk-dansk Ordbog*

Niels Grotum Sørensen

cand.mag., 1. juli til 31. august 2016 akademisk medarbejder ved *Jensen & Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog*

Sarah Elizabeth Toftager

stud.mag., studentermedhjælper ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatter-skab*, indtil 31. maj 2016 ved *Dansk Sproghistorie*, fra 1. november 2016 tillige studentermedhjælper ved *sproget.dk*

Lars Trap-Jensen

cand.mag. og MPhil, ledende redaktør ved *Den Danske Ordbog*

Thomas Troelsgård

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*

Henrik Wivel

dr.phil., seniorredaktør ved *Johannes Jørgensen: Mit Livs Legende*

Ida Hauerberg Wolthers

stud.mag., studentermedhjælper ved *Den Danske Ordbog*

Peter Zeeberg

ph.d., ledende redaktør ved *Formidling af Ludvig Holbergs forfatterskab*; udgiver af *Hans Svanings Danmarkshistorie* og *Latinsk hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid*

Bestyrelser, nævn, udvalg m.m.

Jørg Asmussen

medlem af Netzwerk Internetlexikografie, støttet af det tyske forskningsråd DFG

Jens Bjerring-Hansen

medlem af styregruppen for Nordisk Forum for Boghistorie

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

participating researcher *Lit-Cit (Literary Citizens of the World)*, Nasjonalbiblioteket, Oslo

anmeldelsesredaktør ved *1700-tal. Nordic Yearbook for Eighteenth-Century Studies*

medlem af COST-aktionen *Re-assembling the Republic of Letters, 1500-1800. A digital framework for multi-lateral collaboration on Europe's intellectual history*

Simon Skovgaard Boeck

redaktør af *Danske Studier*

sekretær for Universitets-Jubilæets danske Samfund

medlem af styregruppen for Selskab for østnordisk filologi

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Thomas Hansen

medlem af Trap Danmarks Faglige Råd

Markus Hedemann

medlem af Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Ebba Hjorth

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund (indtil december 2016)

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Birgitte Jacobsen

næstformand i censorformandskabet i Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet

Finn Gredal Jensen

medlem af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi

medlem af editorial board for *Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources*, udgivet ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret

medlem af editorial board for *Danish Golden Age Studies*, udgivet ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret

medlem af editorial board for *Texts from Golden Age Denmark*, udgivet ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret
revisor for Holberg-Samfundet

Merete K. Jørgensen

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af bestyrelsen for Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA)

Anders Leegaard Knudsen

medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af Commission Internationale de Diplomatique

medlem af Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie

Maria Krogh Langner

arbejdsmiljørepræsentant i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Henrik Lorentzen

medlem af Scientific Committee for eLex 2017: *electronic lexicography in the 21st century*, Leiden, Holland

beskikket medlem af Dansk Sprognævnets repræsentantskab, udpeget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, og formand for dettes fagråd for retskrivning (indtil 1. januar 2017)

medlem af styregruppen for *Sprogprisen.dk*

hovedredaktør af tidsskriftet *LexicoNordica* (sm.m. Emma Sköldberg)

medlem af Management Committee for European Network of e-Lexicography (COST Action IS1305)

revisor for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Jesper Gehlert Nielsen

medarbejderrepræsentant i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bestyrelse

medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs Klassikerudvalg

medlem af styregruppen for Klassikerdagen

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Marita Akhøj Nielsen

medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för nordisk filologi

formand for Universitets-Jubilæets danske Samfund

redaktør for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab og medlem af præsidiet medlem af advisory board for *Renæssanceforum* (*renaissanceforum.dk*)

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat

medlem af bestyrelsen for Lilian og Dan Finks Fond

medlem af bestyrelsen for Ragna Rask Nielsens Grundforskningsfond

efor for Elers' Kollegium

Sanni Nimb

beskikket medlem af Dansk Sprognævnets repræsentantskab, udpeget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (fra 1. januar 2017)

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

medlem af Scientific Committee for LREC: *10th edition of the Language Resources and Evaluation Conference*, Portorož, Slovenien, 2016

Nicolas Reinecke-Wilkendorff
tillidsrepræsentant i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Karen Skovgaard-Petersen
medlem af bestyrelsen for DelC (Danish e-Infrastructure Cooperation)

medlem af det forskningsrådgivende udvalg for Dansk Sprognævn

medlem af bestyrelsen for Forum for Renæssancestudier

medlem af bestyrelsen for Holberg-Samfundet

medlem af Societas Latina Daniae

medlem af bestyrelsen for Tersløsegaard

medlem af redaktionen for tidsskriftet *Aigis. Elektronisk tidsskrift for klassiske studier i norden*

participating researcher *LitCit (Literary Citizens of the World)*, Nasjonalbiblioteket, Oslo

medlem af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie

Lars Trap-Jensen

medlem af bestyrelsen for EURALEX, den europæiske forening for leksikografi (President, fra 9. september 2016: Past President)

medlem af styregruppen for Globalex, et samarbejde mellem de kontinentale leksikografiske foreninger i verden

medlem af Organising Committee, Programme Committee & Scientific Committee for the 17th EURALEX Congress, Tbilisi, 2016

medlem af Organising Committee & Programme Committee for Globalex Workshop at LREC, 2016, Portorož, Slovenien

medlem af Scientific Committee for eLex 2017: *electronic lexicography in the 21st century*, Leiden, Holland

medlem af Landsklubben for Forskning og Formidling, DM

medlem af DM's Kongres

medlem af bestyrelsen for den landsdækkende Landsklub Kultur & Samfund, DM

suppleant i Management Committee for European Network of e-Lexicography (COST Action IS1305)

Thomas Troelsgård

suppleant til bestyrelsen i Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA)

Henrik Wivel

medlem af bestyrelsen for Dansk-Svensk Kulturfond

medlem af bestyrelsen for C.L. Davids Fond og Samling

medlem af bestyrelsen for Robert Storm Petersens Museumsfond

medlem af bestyrelsen for Det Letterstedske Selskab

medlem af bestyrelsen for fonden Williamhus, Torshavn

Peter Zeeberg

formand for Forum for Renæssancestudier

redaktør af tidsskriftet *Renæssanceforum* (*renaessanceforum.dk*)

medlem af bestyrelsen for Filologisk-historisk Samfund

medlem af repræsentantskabet for Det Danske Forfatter- og Oversættercenter Hald

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af redaktionen for tidsskriftet *Aigis. Elektronisk tidsskrift for klassiske studier i nord*

medlem af Societas Latina Daniae

medlem af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie

Undervisning, censorvirksomhed m.m.

Jørg Asmussen

censor i lingvistik ved universiteterne

Jens Bjerring-Hansen

censor i dansk ved universiteterne

undervisning i ældre litteraturhistorie samt moderne litteratur og litteraturteori ved danskstudiet, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

»Nye perspektiver på dansk barok« (sm.m. Marita Akhøj Nielsen), årgangsforelæsning over dansk litteratur, Københavns Universitet, 13. marts 2016

»Borgerlig offentlighed i 1700-tallet«, årgangsforelæsning over dansk litteratur, Københavns Universitet, 11. april 2016

Markus Hedemann

»Hvad er Diplomatarium Danicum? Beretninger fra middelalderhistoriens maskinrum«, undervisning ved Senioruniversitetet i Værløse, 20. og 23. februar 2017

Birgitte Jacobsen

censor i lingvistik ved Københavns Universitet

censor i lingvistik ved Grønlands Universitet

Henrik Lorentzen

fagfællebedømmer ved *International Journal of Lexicography* og *LexicoNordica*

Jesper Gehlert Nielsen

censor i dansk ved universiteterne

Marita Akhøj Nielsen

»Vor Dames og Christi Korsbærerskes selvbiografier. Leonora Christinas Den franske Selvbiografi & *Jammersmilde*«, gæsteforelæsning ved Aarhus Universitet, 1. marts 2017

»Nye perspektiver på dansk barok« (sm.m. Jens Bjerring-Hansen), årgangsforelæsning over dansk litteratur, Københavns Universitet, 13. marts 2016

Sanni Nimb

fagfællebedømmer ved *Acta Linguistica Hafniensia. International Journal of Linguistics og Språk & Stil. Tidskrift för svensk språkforskning*

Karen Skovgaard-Petersen

censor i latin ved universiteterne

medlem af udvalg til evaluering af humanistisk forskning i Norge

medlem af udvalg til bedømmelse af Kaare Rübner Jørgensens afhandling *En katolsk kamphane. Paulus Helie Carmelita og Chronicon Skibyense* med henblik på erhvervelse af doktorgraden

Henrik Wivel

censor i dansk, billedkunst samt film og medier ved universiteterne

[Peter Zeeberg](#)

censor i latin ved universiteterne

forelæsning om dansk litteratur på latin, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, 29. februar 2016

forelæsning om oversættelse fra latin til dansk, Afdeling for Historie og Klassiske Studier, Aarhus Universitet, 24. november 2016

undervisning ved ph.d.-kursus om editionsfilologi, Grundtvig Centeret, Aarhus Universitet, 7. februar 2017

forelæsning om dansk litteratur på latin, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, 27. februar 2017

Jeppe Barnwell

»Ribe«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 167-171

Trine Wiinholt Bentsen

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 2)

Jens Bjerring-Hansen

tekstkritik, kommentar og efterskrift til Hans Scherfig: *Det forsømte Foraar*, i: *Danske Klassikere*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal, København, 2016
anmeldelse af Morten Thing: *Tegnenes historie. Til læsningens semiotik*, i: *Historisk Tidsskrift*, 116:2, København, 2017, s. 528-530

»Enlightenment Journalism and Anti-Journalism: Ludvig Holberg and the Challenge of Intellectual Communication«, i: Penelope Corfield (red.): *Changing Arts of Communication in the Eighteenth Century / Arts de communiquer au XVIIIe siècle*, Honoré Champion, Paris, 2017, s. 151-165
Die skandinavische Moderne und Europa. Transmission – Exil – Soziologie, Praesens Verlag, Wien, 2016 (redaktion sm.m. Torben Jelsbak og Monica Wenusch)

»Die skandinavische Moderne und Europa. Eine Rundschau« (sm.m. Torben Jelsbak og Monica Wenusch), i: Jens Bjerring-Hansen m.fl. (red.): *Die skandinavische Moderne und*

Europa. Transmission – Exil – Soziologie, Praesens Verlag, Wien, 2016, s. 9-43

»Romantik, Modernität und Copyright. Georg Brandes auf dem deutschen Buchmarkt«, i: Jens Bjerring-Hansen m.fl. (red.): *Die skandinavische Moderne und Europa. Transmission – Exil – Soziologie*, Praesens Verlag, Wien, 2016, s. 121-142

Simon Skovgaard Boeck

»Rids af de danske rimordbøgers historie«, i: *Studier i Nordisk 2010-2011*, København, 2015, s. 5-23

»Om afrundingen af Gammeldansk Ordbog«, i: *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Årsberetning 2015-2016*, København, 2016, s. 44-48

»Surdeghe«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 195-199

Laurids Kristian Fahl

»Tak«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 209-210

EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016, København, 2016 (redaktion sm.m. Birgitte Jacobsen, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen og Merete K. Jørgensen)

Markus Hedemann

»Erik af Pommerns krigserklæring 1416«, i: *Kristeligt Dagblad*, 16. marts 2016 (kronik)

Elise luul

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 3-5)

Birgitte Jacobsen

»Mik«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 122-125

EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016, København, 2016 (redaktion sm.m. Laurids Kristian Fahl, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen og Merete K. Jørgensen)

Finn Gredal Jensen

»Poul Martin Møller: Kierkegaard y el confidente de Sócrates«, i: *Estudios Kierkegaardianos. Revista de filosofía*, nr. 1, 2015 [2016], s. 29-114

»Fadder«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 40-45

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 4-5)

Jonas Jensen

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 5)

Merete K. Jørgensen

»Når en + en + en bliver flere. Om projektet Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden« (sm.m. David Svendsen-Tune og Thomas Troelsgård), i: *LEDA-Nyt*, nr. 6, 2016, s. 5-15

»Gåvogn« og »Bibliografi«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 76-79 og 235-243

EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016, København, 2016 (redaktion sm.m. Laurids Kristian Fahl, Birgitte Jacobsen, Henrik Galberg Jacobsen og Bent Jørgensen)

Kjeld Kristensen

»Solformørkelser i dansk litteratur«, i: *KVANT. Tidsskrift for Fysik og Astronomi*, nr. 4, 2016, s. 29-33

»Navngivning«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 141-143

Henrik Lorentzen

»Der er gået sport i sproget – om sportsmetaforer i almensproget«, i: *Mål og Mæle*, 37. årgang, nr. 2, 2016, s. 21-26

»What, When and How? – the Art of Updating an Online Dictionary« (sm.m. Lars Trap-Jensen), i: Tinatin Margalitatdze og George Meladze (red.): *Proceedings of the XVII EURALEX International Congress: Lexicography and Linguistic Diversity. 6-10 September 2016*, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, Tbilisi, 2016, s. 138-145

»Den Danske Ordbog som app – hvorfor og hvordan?« (sm.m. Nicolai Hartvig Sørensen og Lars Trap-Jensen), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, København, 2016, s. 191-202

»Stafet«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 192-194

LexicoNordica 23 – Nordiska ordböcker og pedagogik, Nordisk Forening for Leksikografi, 2016 (redaktion sm.m. Emma Sköldberg)

Marita Akhøj Nielsen

»Moth's Danish Dictionary. Publishing a Dictionary with a 300-year Delay« (sm.m. Thomas Troelsgård), i: Tinatin Margalitatdze og George Meladze (red.): *Proceedings of the XVII EURALEX International Congress: Lexicography and Linguistic Diversity. 6-10 September 2016*, Ivane Javakhishvili Tbilisi University Press, Tbilisi, 2016, s. 622-634

»Elers' Ephorer«, i: Torsten Dam-Jensen m.fl. (red.): *Nucleos non putamina. Elers' Kollegium 1691-2016*, Elersiansamfundet, København, 2016, s. 36-61

Hvorfor taler vi dansk? Om reformationen og sproget, Eksistensens forlag, København, 2016 (3. oplag 2017)

»Æm«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 225-229

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 2-3)

Sanni Nimb

»Semantic Processing across Domains«, i: *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Årsberetning 2015-2016*, København, 2016, s. 72-74

»Der er ikke langt fra tanke til handling«, i: *Danske Studier*, 2016, s. 25-59

»The SemDaX Corpus – sense annotations with scalable sense inventories« (sm.m. Bolette S. Pedersen, Anna Braasch, Anders Johannsen, Hector Martinez Alonso, Sussi Olsen, Anders Søgaard, Nicolai Hartvig Sørensen), i: *Proceedings of the 10th edition of the Language Resources and Evaluation Conference*, Portorož, Slovenien, 2016

»Betydningsinventar – i ordbøger og i løbende tekst« (sm.m. Bolette S. Pedersen, Anna Braasch og Sussi Olsen), i: Asgerd Gudiksen og

Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 417-429

»Fra begrebsordbog til sprogteknologisk ressource: verber, semantiske roller og rammer – et pilotstudie«

(sm.m. Bolette S. Pedersen), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 405-415

»Ordentlighed«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 158-166

Gert Posselt

»Herman Bang uden filter«, i: *Diamanten. Kulturmagasin fra Det Kongelige Bibliotek*, nr. 4/2016, s. 9-10

Karen Skovgaard-Petersen

»Ludvig Holbergs forfatter-skab i ny digital udgave«, i: *Logos*, nr. 2, 2016, s. 30-34

»Holbergs anti-helte: Peder Paars og Niels Klim«, i: Søren Peter Hansen (red.): *Tersløsegaard*, Vandkunstens forlag, København, 2016

anmeldelse af Claudia Brinker-von der Heide m.fl. (red.): *Frühneuzeitliche Bibliotheken als Zentren des europäischen Kulturtransfers*, Hirzel Verlag, 2014, i: *Orbis Litterarum*, nr. 71:4, 2016, s. 348-349

»Creatur«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba*

Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016, København, 2016, s. 19-22

Marie Becher Standrup

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 3)

Nicolai Hartvig Sørensen

»The SemDaX Corpus – sense annotations with scalable sense inventories« (sm.m. Bolette S. Pedersen, Anna Braasch, Anders Johannsen, Hector Martinez Alonso, Sanni Nimb, Sussi Olsen og Anders Søgaard), i: *Proceedings of the 10th edition of the Language Resources and Evaluation Conference*, Portorož, Slovenien, 2016

»Den Danske Ordbog som app – hvorfor og hvordan?« (sm.m. Henrik Lorentzen og Lars Trap-Jensen), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 191-202

»Nyt liv til støvede ordbøger« (sm.m. Thomas Troelsgård), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 239-250

Nyhedsbrev fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (redaktion af nr. 2-4)

Lars Trap-Jensen

anmeldelse af Philip Durkin (red.): *The Oxford Handbook of Lexicography*, i: *International Journal of Lexicography*,

ecwo43, Oxford University Press, 2016

»What, When and How? – the Art of Updating an Online Dictionary« (sm.m. Henrik Lorentzen), i: Tinatin Margalitzadze og George Meladze (red.): *Proceedings of the XVII EURALEX International Congress: Lexicography and Linguistic Diversity. 6-10 September 2016*, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, Tbilisi, 2016, s. 138-145

»Den Danske Ordbog som app – hvorfor og hvordan?« (sm.m. Henrik Lorentzen og Nicolai Hartvig Sørensen), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 191-202

»Lexicography at the Society for Danish Language and Literature«, i: *Kernerman Dictionary News*, nr. 24, Tel Aviv, 2016, s. 16-18

»Trend«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 211-214

Thomas Troelsgård

»Når en + en + en bliver flere. Om projektet Middelalderens danske sprog og litteratur formidlet til nutiden« (sm.m. David Svendsen-Tune og Merete K. Jørgensen), i: *LEDA-Nyt*, nr. 6, 2016, s. 5-15

»Moth's Danish Dictionary. Publishing a Dictionary with a 300-year Delay« (sm.m.

Marita Akhøj Nielsen), i: Tinatin Margalitzadze og George Meladze (red.): *Proceedings of the XVII EURALEX International Congress: Lexicography and Linguistic Diversity. 6-10 September 2016*, Ivane Javakhishvili Tbilisi University Press, Tbilisi, 2016, s. 622-634

»Nyt liv til støvede ordbøger« (sm.m. Nicolai Hartvig Sørensen), i: Asgerd Gudiksen og Henrik Hovmark (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi*, nr. 13, Københavns Universitet, København, 2016, s. 239-250

»Spøgelse«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 188-191

Henrik Wivel

»Bedste venner, dødsens fjender. Georg Brandes og Johannes Jørgensen, diversitet og parallellitet i to forviklede livsskæbner«, i: Stig Holting, Bo Alkjær og Oluf Schönbeck (red.): *Novembersjæl. En antologi om den unge Johannes Jørgensen*, Johannes Jørgensen Selskabet, Frederiksberg, 2016, s. 59-84

Peter Zeeberg

»Koncentration«, i: Laurids Kristian Fahl m.fl. (red.): *EDO. Ebbas Danske Ordbog. Ord til Ebba Hjorth på 70-årsdagen 2. maj 2016*, København, 2016, s. 102-105

Bestyrelsen

Chr. Gorm Tortzen, <i>formand</i>	valgt 2016	på valg 2021
Uffe Andreasen	2012	2017
Anne Mette Hansen	2016	2021
Henrik Galberg Jacobsen	2013	2018
Sebastian Olden-Jørgensen	2016	2021
Jesper Gehlert Nielsen, <i>medarbejderrepræsentant</i>	2016	2021
Juridisk konsulent		
Morten Rosenmeier	2013	2018
Revisor		
Bo Andersen, Revision København	2016	2017

Flemming Conrad (9. september 1932-3. april 2016)

Flemming Conrad var født den 9. september 1932 og døde den 3. april 2016. Det var midtvejs i sit lange liv, han blev medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, i 1979. Vort fokus er naturligt på hans aktiviteter og bidrag her; men de byggede jo på de egenskaber og kundskaber, han medbragte fra sine tidlige år med sine forældre og søster i Holte, hans skolegang og universitetsstudium (skoleembedseksamen med dansk og engelsk fra Københavns Universitet i 1958). Efter et kort slag rundt om seminarieverdenen blev han ansat i Nordisk på Københavns Universitet, hvor han virkede som lektor til pensionistalderen.

Han samlede meget op fra sine unge år til sit senere virke, men lad mig her nøjes med at hænge noget op på to personer, der betød meget og vel tit figurerer bag ved en del lærdomsfolk. Den ene var hans *far*, som var en fremragende embedsmand i Københavns Kommune, til sidst socialdirektør. Flemming Conrad gik ikke som sin søster i de fædrene spor, men noget af hans arbejdstype og -etos tror jeg har præg af hans far: evnen til at ordne og holde styr (Conrad var jo også i en periode institutbibliotekar, i en anden prodekan ved fakultetet i C.H. Kochs dekanat), og han havde i alle årene sin forskerplads på Det Kongelige Bibliotek og en beundringsværdig fortrolighed med arkiver og undervisningsinstitutioner. Et fædrene præg var det måske også, at Conrad alle dage tillagde saglighed en høj værdi og selv snarere skrev en tør stil end en blomstrende; heri lignede han også sine litteraturhistorieskrivende helte (?) Julius Paludan og Billeskov Jansen. Han påtog sig gerne opgaver og udførte dem pligtopfyldende – bl.a. ved at overholde tidsfrister. Til karaktertypen hører vel også en vis irritabilitet, fx når andre folk ikke afleverede til tiden. Ofte holdt han dog den evt. irritation for sig selv, og oftere – meget oftere – var det hans hjælpsomhed og venlighed, der faldt i øjnene. Lad os kalde typen *den gode bureaukrat*.

Den anden figur, der betød meget i hans unge år og mere fagligt, ville jeg kalde *den gode dansklærer* – med den korrektur at vedkommende på Holte Gymnasium var Conrads engelsklærer og ikke dansklærer (sådan da!). Han hed Hans Nielsen og vil måske være nogle bekendt fra Thorkild Hansens tidlige biografi. Han var en anset litteraturlærer, havde bl.a. forestået Dansklærerforenings-udgaver af Blicher og andre klassikere. I dette arbejde blev Nielsen hæmmet af en tiltagende øjensvaghed, og det blev nødvendigt for ham at få en amanuensis. Her kom den nu danskstuderende gamle elev Flemming Conrad ind i billedet. Han blev en hjælper og vel en faglig lærling, hvem studenterjobbet kom til nytte senere.

Jeg véd ikke, om Conrad allerede havde ventileret sin tidligt grundlagte interesse for *litteraturhistorier* for Nielsen, men mon ikke? Conrads mest indflydelsesrige lærer på universitetet,

professor Billeskov Jansen, havde været studiekammerat med lektor Nielsen og lod sig på sine gamle dage – husker jeg – forlyde med, at *Danmarks Digtekunst* var baseret på hans og Niensens fælles eksamenslæsning i begyndelsen af 1930'erne. Dette er måske lidt tyndt til at gælde som en rød tråd, men lad det så være en blot pudsigt koincidens.

Det senere konciperede bind III af *Danmarks Digtekunst* havde vores studenterårgange hørt i forelæsningsform, i Billeskovs auditorium, og hos Billeskov skrev Conrad speciale om et litteratur- og receptionshistorisk emne: Walter Scott i Danmark, så det var ikke vanskeligt at knytte et arbejdsfællesskab mellem danskmanden Conrad og undertegnede forløbne litteraturhistoriker ('sammenlignende'), da vi i 1960'erne var sammen om at udgive et litteraturudvalg for gymnasiet: *Poesi og prosa I-III* (1964-1966; efterhånden blev det I-IV). Det blev mere end korrekturlæsning, der knyttede de to unge Birkerødfamilier sammen.

Og til Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ankom Conrad som sagt i 1979. Her udrettede han meget, ofte diskret som nævnt eller unævnt tilsyn eller konsulent, altid seriøs og omhyggelig. Han var også med til at ventilere nye ideer og arbejdsområder, fx i den »røde betænkning« om udgivelsesbehov for 1800-tallets digtere, eller ved tanken om en omfattende Herman Bang-udgave, som efterhånden realiseredes ved mest andre hænder. Om Bangs sprog skrev Conrad et afsnit i den store danske sproghistorie.

Bang forblev en favorit, men Conrad havde også mange andre, både ældre og nyere – han var sandelig ikke *homme d'un seul oeuvre*. Således kom jeg, der var smuglet ind i selskabet et antal år efter Conrad (1991), til at få ham som arbejdsfælle og som tekstfilologisk lærer i *Danske Klassikeres* udgave af Vilh. Bergsøes store knaldroman *Fra Piazza del Popolo*. Det var før Kondrups grundlæggende bog om udgivelsesteori og -praksis, så man indførtes i faget som i en mesterlære. Og her var unægteligt et besværligt tilfælde at tage fat på, idet 1.-udgaven (1867) var delvis diktat af forfatteren (pga. en øjensygdom) til en noget besoffen sygemedhjælper, og de følgende udgaver var ikke med ét slag forbedrede. Vi besluttede at tage de første fire tryk/udgaver i skarpt øjesyn. Men hvordan holdt man styr på hele fire vilde heste? Det lærte Conrad mig: »Det kan jeg. Man gør sådan her«. Så viste han mig korreleringens kunst – hvordan man opstillede en systematisk registrant af tekstvarianter. Først derefter kunne man urgere og beslutte tekstgrundlag.

Hvis jeg skal pege på en enkelt specialitet ved Conrads tekststudgivelser, kunne det være hans interesse for *topografi*. Han ulejlige sig gerne med at finde ud af, hvilke faktiske omgivelser, gader, cafeer m.v., der eksisterede og svarer til en forfatters beskrivelser, fx i Bangs *Ludvigsbakke*. Det er i virkeligheden et vigtigt område til at bestemme en forfatters realisme

sådan at holde hans *décor* op mod samtidslæseres erfaringsverden.

Conrad havde en glimrende sans for realisme, men også for meget andet. Han foretrak en evt. tør, men faktapræget udgiverprosa fremfor en saftigt indfølelse. Dog må jeg sige, at han var venligt skånsom over for mine mere eller mindre indfølelsesblomstrende tekster, når han var mit tilsyn. I efterskriften til en udgave af Branners noveller havde jeg således svunget mig op til at kalde Vilhelm Andersen, der skrev og takkede Branner for novellesamlingen *To Minutters Stilhed*, for litteraturhistoriens »gamle Nestor«. Conrad bemærkede blot med et kort piskesmæld, at epitetet »gamle« var overflødig.

Vilhelm Andersens navn kan endelig føre mig frem til nogle bemærkninger om Conrads centrale forskningsemne både før og samtidig med hans virke i selskabet.

Conrads faglige og faghistoriske interesse havde helt fra skoleårene sigtet på dansk litteraturhistorieskrivning. Hovedfrugten af hans forskning her blev disputatsen *Smagen og det nationale. Studier i dansk litteraturhistorieskrivning 1800-1861* (1996) med forløberen *Rahbek og Nyerup* (1979) og efterfølgeren *For læg og lærd. Studier i dansk litteraturhistorieskrivning 1862-ca. 1920* (2006) samt et antal mindre, men betydelige afhandlinger om senere litteraturhistorieforfattere, især at bemærke den om Billeskov Jansens *Danmarks Digtekunst* (i *Danske Studier*, 2009). Navnlig Conrads to bind om litteraturhistorierne fra 1800-tallet og 1900-tallets begyndelse er fulde af iagttagelser og perspektiver, bl.a. ved inddragelsen af fagets plads og omfang i undervisningen i skoler og højere læreanstalter (man bemærkede skolehistorikeren professor Vagn Skovgaard-Petersens meget anerkendende opposition ved forsvaret). Den fornemmelse, at nationallitteraturhistorien nok er den mest idéfattede litteraturbehandling, får kun delvis medhold i læsningen af Conrads forskningsarbejder. Også afgrænsningskriterierne for de fokuserede litteraturhistorier – groft sagt en i det mindste intenderet totalitet »Fra runerne til Rifbjerg«, og ikke samleværker – denne afgrænsning tillodes nogen elasticitet; men i hvert fald slipper de vigtigste fagværker igennem nåleøjet. Dog bemærker man lidt ærgerlig, at Conrad (2006) gør holdt netop før Carl S. Petersen og Vilhelm Andersens *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, vel genrens absolutte hovedværk. Jeg tror, Conrad anså dette for henhørende under vennen Per Dahls revir; nuvel, vi venter.

Man kan endelig også sige, at Conrad fremtrådte med sit forskningsområde på et tidspunkt, hvor hverken faghistorie eller national afgrænsning var genstand for særlig interesse. Lad det dog lige være nævnt, at Conrad havde interesserede samtalepartnere uden for København, bl.a. i IASS og i en norsk kreds omkring professor Sigurd Aarness og en svensk (lunden-

sisk) omkring professor Carl Fehrman, hvor Conrad fremlagde forhåndsundersøgelser fra sin fag- og kritikhistoriske forskning.

Flemming Conrads udholdenhed varede næsten til det sidste. Det var med sorg, han måtte opgive sin forskerplads på Det Kongelige Biblioteks læsesal et års tid før sin død. Også de opgaver, han havde påtaget sig i selskabet, plejede han længst muligt. Jeg véd, at nogle af dem var besværlige, men i andre holdt han med glæde ilden ved lige, sin egen og andres. Vi mindes hans udholdenhed og nøjagtighed, hans ansvarlighed, hans hjælpsomhed og hans venlighed og humor. Han var i høj grad en ordensmand, men især en hædersmand. Vi ærer hans minde!

Lars Peter Rømhild

Bruno Svindborg (2. november 1945-19. juli 2016)

Fraregnet en afbrydelse på 5-6 år efter magisterkonferensen i litteraturvidenskab var Bruno Svindborg ansat i alt 40 år på Det Kongelige Bibliotek, men kun i de sidste 20 år i en normeret AC-stilling. I studieårene var han studentermedhjælper. Efter konferensen og pædagogikum og et par år som undervisningsassistent søgte han og opnåede et vikariat i en AC-stilling, faldt til i Håndskriftafdelingen og affandt sig på egen risiko med en normeret HK-assistentstilling, indtil det i 1995 lykkedes biblioteket at få den konverteret til en AC-stilling, som han søgte og fik.

De 15 år, hvor Bruno var min souschef i Håndskriftafdelingen, var på Det Kongelige Bibliotek kendetegnet ved spare- og fyringsrunder, samtidig med tilskyndelser til at være kreativ og på forkant med it-udviklingen. Bruno havde allerede før vores samarbejde haft ansvar for automatisering af back-office processer i Håndskriftafdelingen og var langt fremme med digitaliseringsprojekter i samarbejde med Erik Petersen, bl.a. op til Middelalderåret 1999.

Bruno indså tidligt mulighederne for intensiveret formidling af samlingerne gennem it, og da Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Håndskriftafdelingen indgår i hinandens respektive fødekæder, tillader jeg mig kort at opremse områder, hvor Bruno med kreativitet og udholdenhed udviklede Det Kongelige Biblioteks formidling af den håndskrevne kulturarv såvel digitalt som gennem andre medier:

- Enhedskatalogen REX, med links til alle registraturer og tidligere registreringer
- Museal og fagligt orienteret digitalisering af skreven kulturarv fra middelalder til nyeste tid – en genre, som Erik Petersen også har leveret fremragende bidrag til
- Opbygning af faglige websites og virtuelle udstillinger
- Dertil baggrundsartikler om Det Kongelige Biblioteks brev-samlinger og forfatterarkiver
- Foredrag, avis-, radio- og tv-interviews om digital formidling
- Jubilæumsudstillinger med digitaliserede indslag, der overlever udstillingen

Og endelig, da det forskergen, som Aristoteles siger ethvert menneske er født med, i Brunos tilfælde ikke lod sig holde nede længere, søgte han og fik orlov til at tage del i udgivelsen af kildesamlingen *Poetiske forposter*, der udkom i 2008. Brunos roste bidrag kaster nyt lys over centrale aktører omkring tidskriftet *Heretica*, særligt Bjørn Poulsen og Per Højholt. Men det kaster også indirekte lys på betydningen i litteraturforskningen af bevarede korrespondancer.

Det siger sig selv, at Bruno gik helhjertet og energisk ind i bibliotekets tværgående projekt *MyArchive* til sikring af litteraters og forskeres digitale korrespondancer, et projekt, der har vakt betydelig interesse internationalt.

Ved siden af alt dette fandt Bruno tid, dvs. fritid, til at kuratere store jubilæumsudstillinger om H.C. Andersen, Georg Brandes, Søren Kierkegaard og sidst Klaus Rifbjerg.

Bruno blev i 2008 valgt ind i vort selskab. Han nåede at blive valgt som tilsynsførende for udgivelsen af *Klaus Rifbjergs digte*, men han nåede ikke at tage fat på opgaven, inden han uventet døde efter kort tids sygdom, kort efter at være fyldt 70.

Han er savnet. Æret være hans minde!

Ivan Boserup

Indvalgt i 2016

På årsmødet 2016 blev Klaus Nielsen, Gert Posselt og Søren Schou indvalgt i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Medlemskredsen pr. 31. marts 2017

Navn	Indvalgt
Jonathan Adams seniorredaktør, PhD	2008
Esben Albrechtsen dr.phil.	1987
Marianne Alenius forlagschef, ph.d.	1989
Jens Kr. Andersen dr.phil.	1985
Aage Andersen cand.mag.	1986
Uffe Andreasen fhv. ambassadør, mag.art.	1977
Charlotte Appel lektor, dr.phil.	2011
Jørg Asmussen seniorredaktør, cand.mag.	1999
Jens Bjerring-Hansen ledende redaktør, ph.d.	2014
Henrik Blicher lektor, ph.d.	1996
David Bloch professor, ph.d.	2011
Hans Blosen cand.phil.	1996

Simon Skovgaard Boeck seniorredaktør, ph.d.	2010
Else Bojsen cand.mag.	2004
Ivan Boserup cand.mag.	1992
Niels Jørgen Cappelørn professor, dr.theol. h.c.	1989
Karsten Christensen cand.phil.	1989
Per Dahl lektor, mag.art.	1989
Jørgen Dehs lektor, cand.phil.	1992
Anne Duekilde cand.mag.	1964
Dorthe Duncker lektor, ph.d.	2003
Sten Ebbesen professor, dr.phil.	1977
Svend Eegholm-Pedersen cand.mag.	1970
Laurids Kristian Fahl ledende redaktør, cand.mag.	2006
Britta Olrik Frederiksen lektor, mag.art.	1990
Niels Jørgen Green-Pedersen dr.phil.	1977
Anne Mette Hansen lektor, ph.d.	2008
Søren Peter Hansen cand.mag.	2009

Thomas Hansen seniorredaktør, cand.mag.	2010
Markus Hedemann ledende redaktør, cand.mag.	2007
Steffen Heiberg mag.art.	1990
René Herring bibliotekar	2008
Ebba Hjorth ledende redaktør, mag.art.	1979
Bente Holmberg lektor, mag.art.	1983
Harald Ilsøe cand.mag.	1989
Birgitte Jacobsen seniorredaktør, ph.d.	2015
Henrik Galberg Jacobsen professor, dr.phil.	1989
Torben Jelsbak lektor, ph.d.	2013
Eva Skafte Jensen seniorforsker, dr.phil.	2015
Finn Gredal Jensen seniorredaktør, cand.mag. et jur.	2005
Minna Skafte Jensen professor, dr.phil.	2000
Bent Jørgensen professor, dr.phil.	1991
Merete K. Jørgensen seniorredaktør, cand.mag.	1987
Aage Jørgensen cand.art.	2005

Allan Karker cand.mag.	1973
Esther Schat Kielberg cand.phil.	1992
Lasse Horne Kjældgaard professor, ph.d.	2007
Anders Leegaard Knudsen seniorredaktør, ph.d.	1996
Carl Henrik Koch dr.phil.	1998
Johnny Kondrup professor, dr.phil.	1990
Jørgen Korsgaard-Pedersen fhv. ambassadør, cand.jur.	1996
Patrick Kragelund dr.phil.	2002
Kjeld Kristensen cand.mag.	1992
Karsten Kynde cand.scient.	2005
Camilla Zacho Larsen seniorredaktør, cand.mag.	2015
Henrik Lorentzen seniorredaktør, cand.mag.	1999
Jørn Lund professor, cand.mag.	2012
Flemming Lundgreen-Nielsen dr.phil.	1977
Jens Lyster dr.theol. h.c.	1978
Klaus P. Mortensen professor, cand.mag.	1998

Lars Boje Mortensen professor, ph.d.	1989
Johan de Mylius professor, dr.phil.	1985
Jesper Gehlert Nielsen ledende redaktør, cand.mag.	2006
Klaus Nielsen udgaveleder, ph.d.	2016
Marita Akhøj Nielsen ledende redaktør, dr.phil.	1989
Michael Lerche Nielsen lektor, ph.d.	2002
Sanni Nimb seniorredaktør, ph.d.	2007
Sebastian Olden-Jørgensen lektor, ph.d.	2008
Rikke Agnete Olsen forfatter, cand.mag.	1992
Erik Petersen seniorforsker, dr.phil.	1978
Gert Posselt seniorredaktør, cand.mag.	2016
Sten Rasmussen cand.mag.	2006
Nicolas Reinecke-Wilkendorff seniorredaktør, mag.art.	2012
Thomas Riis professor, dr.phil.	1986
Morten Rosenmeier professor, ph.d.	2013
Sven Hakon Rossel professor, mag.art.	2004

Lars Peter Rømhild mag.art.	1991
Jørgen Schack seniorforsker, cand.mag.	2009
Søren Schou professor, mag.art.	2016
Henrik Schovsbo cand.mag. et art.	1999
Lene Schøsler professor, dr.phil.	2013
Aldís Sigurðardóttir ordbogsredaktør, mag.art.	2009
Gunnar Sivertsen forsker, dr.art.	2010
Karen Skovgaard-Petersen direktør, dr.philos.	1993
Erik Skyum-Nielsen lektor, mag.art.	1991
Leif Stedstrup mag.art.	1996
Marie Stoklund museumsinspektør, cand.mag., fil.dr. h.c.	1999
Inger Sørensen cand.phil.	2012
Nicolai Hartvig Sørensen seniorredaktør, cand.mag.	2009
Liisa Theilgaard ph.d.-stipendiat, cand.mag.	2013
Chr. Gorm Tortzen lektor, cand.mag.	2002
Lars Trap-Jensen ledende redaktør, cand.mag. og MPhil	1999

Thomas Troelsgård seniorredaktør, cand.mag.	2010
Helle Vogt lektor, ph.d.	2014
Mette Winge forfatter, dr.phil.	1979
Vibeke Winge dr.phil.	1998
Vigdis Ystad professor, dr.philos.	2006
Peter Zeeberg ledende redaktør, ph.d.	1993
Keld Zeruneith dr.phil.	1991
Per Øhrgaard professor, dr.phil.	2014